

INŠTITUT ZA NARODNOSTNA VPRAŠANJA
INSTITUTE FOR ETHNIC STUDIES

Analiza dela romskih pomočnikov v vrtcih in osnovnih šolah

Končno poročilo

Šolsko leto 2022/23

Naročnik in financer raziskave: Ministrstvo RS za vzgojo in izobraževanje

Izvajalec raziskave: Inštitut za narodnostna vprašanja

Pripravila: Romana Bešter in Janez Pirc

Ljubljana, november 2023

Kazalo

1. UVOD.....	4
2. ANALIZA ANKET Z RAVNATELJI VRTCEV GLEDE DELA ROMSKIH POMOČNIKOV V VRTCIH.....	5
2.1 VRTCI, KI SO SODELOVALI V RAZISKAVI	5
2.2 DELEŽ ZAPOSLOTITVE ROMSKIH POMOČNIKOV V POSAMEZNEM VRTCU IN KADROVSKE MENJAVE NA TEM DELOVNEM MESTU	6
2.3 MOŽNOSTI SISTEMSKE NADGRADNJE DELOVNEGA MESTA ROMSKI POMOČNIK TER POMANJKLIVOSTI TRENUTNE UREDITVE	9
2.4 MNENJA GLEDE USTREZNOSTI TRENUTNEGA ŠTEVILA ROMSKIH POMOČNIKOV, ZAPOSLENIH V VRTCIH.....	11
2.5 DRUGI STROKOVNI DELAVCI ZA DELO Z ROMSKIMI OTROKI V VRTCIH.....	13
2.6 NALOGE, KI JIH OPRAVLJAJO ROMSKI POMOČNIKI V VRTCU.....	14
2.7 VPLIV ROMSKEGA POMOČNIKA NA NAPREDEK ROMSKIH OTROK	17
2.8 PODROČJA NAJVEČJEGA DOPRINOSA ROMSKEGA POMOČNIKA V VRTCU	20
2.9 DELO ROMSKEGA POMOČNIKA IZVEN VRTCA (V ROMSKEM NASELJU)	20
2.10 POTREBE PO DODATNEM USPOSABLJANJU ROMSKIH POMOČNIKOV	21
2.11 DRUGI PREDLOGI IN MNENJA RAVNATELJEV VRTCEV	21
2.12 ZAKLJUČEK.....	22
3. ANALIZA ANKET Z RAVNATELJI OSNOVNIH ŠOL IN OSNOVNIH ŠOL S PRILAGOJENIM PROGRAMOM GLEDE DELA ROMSKIH POMOČNIKOV V ŠOLAH	25
3.1 ŠOLE, KI SO SODELOVALE V RAZISKAVI.....	25
3.2 DELEŽ ZAPOSLOTITVE ROMSKIH POMOČNIKOV NA POSAMEZNI ŠOLI IN KADROVSKE MENJAVE NA TEM DELOVNEM MESTU	26
3.2.1 <i>Odgovori ravnateljev OŠ.....</i>	<i>26</i>
3.2.2 <i>Odgovori ravnateljev OŠPP.....</i>	<i>31</i>
3.2.3 <i>Odgovori ravnateljev šol, ki v šolskem letu 2022/23 niso imele zaposlenega romskega pomočnika.....</i>	<i>32</i>
3.3 DODATNI STROKOVNI DELAVCI ZA DELO Z ROMSKIMI UČENCI	34
3.3.1 <i>Odgovori ravnateljev OŠ.....</i>	<i>35</i>
3.3.2 <i>Odgovori ravnateljev OŠPP.....</i>	<i>36</i>
3.4 PREDHODNA ZAPOSLOTITEV ROMSKIH POMOČNIKOV NA ŠOLAH IN PREDNOSTI TER SLABOSTI SISTEMIZACIJE DELOVNEGA MESTA ROMSKI POMOČNIK	36
3.5 PODROBNEJŠA PREDSTAVITEV MNENJ O OBSTOJEČI NORMATIVNI UREDITVI O ŠTEVILU ROMSKIH POMOČNIKOV GLEDE NA ŠTEVILO ROMSKIH UČENCEV.....	37
3.5.1 <i>Normativna ureditev je ustrezna</i>	<i>38</i>
3.5.2 <i>Normativna ureditev ni ustrezna ter predlogi za izboljšave</i>	<i>39</i>
3.5.3 <i>Druge posebnosti oziroma neopredeljeno.....</i>	<i>40</i>
3.6 MNENJA GLEDE USTREZNOSTI TRENUTNEGA ŠTEVILA ROMSKIH POMOČNIKOV, ZAPOSLENIH NA ŠOLAH	41
3.6.1 <i>Število romskih pomočnikov zadostuje.....</i>	<i>42</i>
3.6.2 <i>Nezadostno število romskih pomočnikov ter predlogi za dodatne zaposlitve</i>	<i>42</i>
3.7 MOŽNOSTI SISTEMSKE NADGRADNJE DELOVNEGA MESTA ROMSKI POMOČNIK IN POMANJKLIVOSTI TRENUTNE UREDITVE	42
3.7.1 <i>Delovno mesto romskega pomočnika je sistemsko ustrezno urejeno.....</i>	<i>42</i>
3.7.2 <i>Sistemska ureditev delovnega mesta romski pomočnik ima pomanjkljivosti.....</i>	<i>43</i>
3.7.3 <i>Brez odgovora oziroma ni predloga</i>	<i>44</i>
3.8 NALOGE, KI JIH ROMSKI POMOČNIKI OPRAVLJAJO NA ŠOLAH.....	44
3.9 DOLOČANJE IN EVALVIRANJE DELA ROMSKEGA POMOČNIKA	45
3.10 OPAŽANJE NAPREDKA PRI ROMSKIH UČENCIH ZARADI ZAPOSLOTITVE ROMSKEGA POMOČNIKA	46
3.11 NAJVEČJI DOPRINOS ROMSKEGA POMOČNIKA ZA POSAMEZNO ŠOLO.....	47

3.12	PRIČAKOVANJA GLEDE VLOGE ROMSKEGA POMOČNIKA NA PODROČJU DELA Z ROMSKIMI STARŠI/DRUŽINAMI IN IZVAJANJA AKTIVNOSTI Z ROMSKIMI OTROKI IZVEN ŠOLE	48
3.13	POTREBA PO DODATNEM USPOSABLJANJU ROMSKIH POMOČNIKOV	49
3.14	DRUGI PREDLOGI IN MNENJA PREDSTAVNIKOV ŠOL	50
3.15	ZAKLJUČEK	51
4.	ANALIZA ANKET ZA ROMSKE POMOČNIKE V VRTCIH IN ŠOLAH	54
4.1	LETO ZAPOSLOTITVE ROMSKIH POMOČNIKOV	54
4.2	OBSEG ZAPOSLOTITVE ROMSKIH POMOČNIKOV	56
4.3	ŠTEVILO ROMSKIH OTROK/UČENCEV NA ROMSKEGA POMOČNIKA	57
4.4	POTREBE PO DODATNIH ROMSKIH POMOČNIKI	60
4.5	IZOBRAZBA ROMSKIH POMOČNIKOV	61
4.6	NACIONALNA POKLICNA KVALIFIKACIJA ROMSKI POMOČNIK	62
4.7	ZNANJE ROMSKEGA JEZIKA MED ROMSKIMI POMOČNIKI	63
4.8	RABA ROMSKEGA IN SLOVENSKEGA JEZIKA PRI DELU ROMSKIH POMOČNIKOV	65
4.9	POTREBA PO DODATNEM USPOSABLJANJU IN IZOBRAŽEVANJU ROMSKIH POMOČNIKOV	66
4.10	DELO ROMSKIH POMOČNIKOV V ŠOLI/VRTCU IN IZVEN ŠOLE/VRTCA, V ROMSKEM NASELJU	68
4.11	DELO ROMSKIH POMOČNIKOV V RAZREDU IN DELO IZVEN RAZREDA	71
4.12	DELOVNE NALOGE, KI JIH OPRAVLJAJO ROMSKI POMOČNIKI	72
4.13	KDO DOLOČA DELOVNE NALOGE ROMSKIH POMOČNIKOV	76
4.14	NADZOR IN OCENJEVANJE DELA ROMSKIH POMOČNIKOV	77
4.15	ODNOS ROMSKIH POMOČNIKOV Z UČENCI, UČITELJI IN STARŠI	79
4.16	SPREJETOST ROMSKIH POMOČNIKOV MED UČENCI, UČITELJI IN STARŠI	80
4.17	SLABOSTI OZIROMA POMANJKLJIVOSTI DELOVNEGA MESTA ROMSKI POMOČNIK	81
4.18	PREDLOGI ROMSKIH POMOČNIKOV ZA IZBOLJŠANJE DELOVNEGA MESTA ROMSKI POMOČNIK	84
4.19	ŽELJA PO OPRAVLJANJU DELA ROMSKEGA POMOČNIKA TUDI V PRIHODNJE	85
4.20	ZAKLJUČEK	86
5.	POVZETEK GLAVNIH PREDLOGOV ZA SPREMEMBE V ZVEZI Z DELOM IN ZAPOSLOTVIJO ROMSKIH POMOČNIKOV	89
6.	VIRI	90

1. Uvod

Med cilji Ministrstva za vzgojo in izobraževanje je zagotoviti povečanje deleža romskih otrok, ki so vpisani v programe predšolske vzgoje, zagotoviti aktivnejšo udeležbo romskih otrok v izobraževalnem procesu, zmanjšati osipništvo in povečati delež romskih učencev, ki uspešno zaključijo osnovno šolo.¹ Med drugim je bil za doseganje teh ciljev sprejet ukrep sistemizacije delovnega mesta romski pomočnik. Zaposlovanje romskih pomočnikov v osnovnih šolah se je pričelo s 1. 9. 2021. Po sistemizaciji delovnega mesta romski pomočnik ministrstvo zanimajo učinki zaposlovanja romskih pomočnikov.

Za ta namen smo v okviru strokovno razvojne naloge *Analiza dela romskih pomočnikov v vrtcih in v osnovnih šolah* opravili raziskavo o učinkih zaposlitve romskih pomočnikov². V okviru raziskave smo izvedli ankete z ravnatelji vrtcev, ravnatelji osnovnih šol (OŠ) in ravnatelji osnovnih šol s prilagojenim programom (OŠPP), v katerih so zaposleni romski pomočniki, pa tudi ankete z romskimi pomočniki, zaposlenimi v vrtcih in v osnovnih šolah. Krajši vprašalnik smo poslali tudi ravnateljem osnovnih šol, ki imajo romske učence, nimajo pa zaposlenega romskega pomočnika, kljub temu, da so za to izpolnjevale pogoj oz. so imele za izpolnjevanje pogoja vpisanega enega romskega učenca premalo.

Prvo anketo smo pripravili za ravnatelje vrtcev z zaposlenimi romskimi pomočniki, drugo pa za ravnatelje osnovnih šol (OŠ) in osnovnih šol s prilagojenim programom (OŠPP), kjer so ravno tako zaposleni romski pomočniki. Ankete smo naslovili na ravnatelje v maju 2023, izvedba anketiranja pa je trajala od maja do junija 2023.

Izpolnjene vprašalnike je vrnilo 14 od 17 naslovljenih vrtcev, to je 82,4 % vseh, ki so v šolskem letu 2022/23 imeli zaposlene romske pomočnike.³ Od teh jih je 9 iz severovzhodne (SV), 4 iz jugovzhodne (JV) Slovenije in eden iz osrednje Slovenije.

Pri šolah pa je izpolnjene ankete je vrnilo 27 od 39 naslovljenih OŠ, to je 69,2 % vseh, ki so v šolskem letu 2022/23 imele zaposlene romske pomočnike.⁴ Od teh jih je 13 iz SV in 14 iz JV Slovenije. Poleg teh smo pridobili še izpolnjene ankete 8 od 11 naslovljenih OŠPP (72,7 % vseh) – od teh so 4 šole iz SV in 4 iz JV Slovenije. K slednjim pri interpretaciji rezultatov prištevamo tudi eno od OŠPP z območja Ljubljane.⁵ Vsebina anket, ki smo jih naslovili na OŠPP, je bila enaka vsebini anket za OŠ.

V istem obdobju, od maja do junija 2023, smo izvedli še spletni ankete med romskimi pomočniki, zaposlenimi v osnovnih šolah in v vrtcih. Ankete sta bili anonimni. Prošnjo za sodelovanje v spletni anketi smo poslali ravnateljem vseh vrtcev in osnovnih šol, na katerih so

¹ Pri teh ciljih sta glavni podlagi ministrstva *Nacionalni program ukrepov Vlade Republike Slovenije za Rome za obdobje 2021–2030* (2021) in *Strategija vzgoje in izobraževanja Romov v Republiki Sloveniji 2021–2030* (2021).

² V tem besedilu so uporabljeni izrazi, zapisani v moški slovnični obliki, uporabljeni kot nevtralni za moške in ženske.

³ V primeru štirih vrtcev, ki so institucionalno-organizacijsko vezani na bližnje osnovne šole, so anketo izpolnili pomočniki ravnatelja za vrtec.

⁴ V primeru dveh šol (OŠ Ob Rinži in OŠ II Murska Sobota) so anketo namesto ravnateljev izpolnili strokovni delavci na šoli – psihologinja ter svetovalna delavka.

⁵ Omenjena šola je bila šteta pod šolami iz JV Slovenije zaradi lažjega sintetiziranega prikaza rezultatov analiz. Če bi jo upoštevali pod posebno skupino šol, bi bila to edina šola iz osrednje Slovenije. Predvidoma je sicer večina Romov, živečih na območju Ljubljane, ki obiskujejo šolo, kulturno-jezikovno iz druge skupine, kot to velja za t. i. dolenske Rome, živeče na JV države. Ta šola leži v osrednjem delu države, a vseeno v relativni bližini šol, ki jih obiskujejo dolenski Romi.

bili v šolskem letu 2022/23 zaposleni romski pomočniki. Ravnatelje smo prosili, naj anketo posredujejo v izpolnjevanje romskim pomočnikom v njihovem vrtcu ali osnovni šoli. Anketo so izpolnili romski pomočniki z 11⁶ vrtcev in 31⁷ osnovnih šol (16 iz SV Slovenije in 15 iz JV Slovenije). Nekateri od romskih pomočnikov, ki so sodelovali v anketi, so zaposleni na dveh vzgojno-izobraževalnih ustanovah. Prosili smo jih, naj za vsako šolo ali vrtec, v kateri/em so zaposleni, izpolnijo svojo anketo.

Kratke vprašalnike za osnovne šole z romskimi učenci, ki pa nimajo zaposlenih romskih pomočnikov, je izpolnilo vseh 7 šol.

2. Analiza anket z ravnatelji vrtcev glede dela romskih pomočnikov v vrtcih

2.1 Vrtci, ki so sodelovali v raziskavi

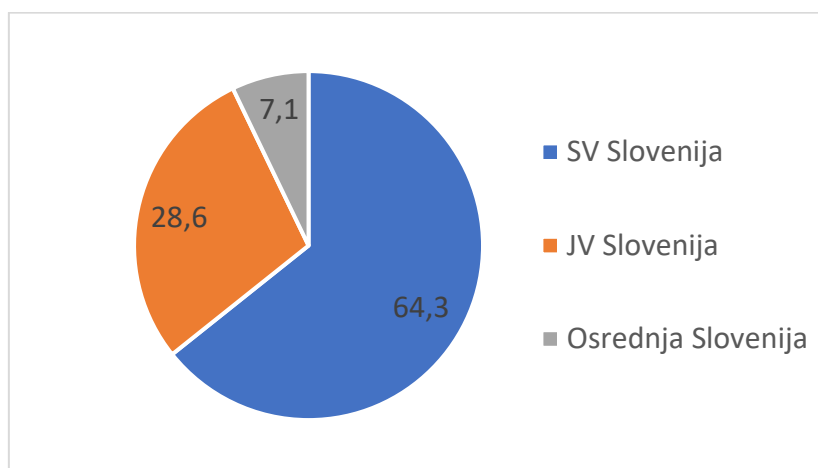
Tabela 2.1: Seznam vrtcev z zaposlenimi romskimi pomočniki, katerih predstavniki so izpolnili anketo

SV Slovenija	Vrtec
1	Vrtec Ivana Glinška Maribor
2	Vrtec Pobrežje Maribor
3	Vrtec pri OŠ Franceta Prešerna Črenšovci
4	Vrtec pri OŠ Miklavž na Dravskem polju
5	Vrtec pri OŠ Puconci
6	Vrtec pri OŠ Sveti Jurij
7	Vrtec Beltinci
8	Vrtec Murska Sobota
9	Vrtec Studenci Maribor
JV Slovenija	
1	Vrtec Kočevje
2	Otroški vrtec Metlika
3	Vrtec Mavrica Trebnje
4	Vrtec Ribnica
Osrednja Slovenija	
1	Vrtec Šentvid

⁶ To sta dobri dve tretjini vseh vrtcev, v katerih so bili v šolskem letu 2022/2023 zaposleni romski pomočniki.

⁷ To sta slabi dve tretjini vseh osnovnih šol (vključno z osnovnimi šolami za otroke s posebnimi potrebami), na katerih so bili v šolskem letu 2022/2023 zaposleni romski pomočniki.

Graf 2.1: Lokacija vrtcev z zaposlenimi romskimi pomočniki, katerih predstavniki so izpolnili ankete, v % (N = 14)

2.2 Delež zaposlitve romskih pomočnikov v posameznem vrtcu in kadrovske menjave na tem delovnem mestu

Predstavniki vrtcev so nam sporočili, kolikšen delež zaposlitve romskega pomočnika so imeli v šolskem letu 2022/23 v njihovem vrtcu. Če so v vrtcu imeli zaposlenega romskega pomočnika že v predhodnem letu, so nam poleg tega podali tudi informacije o tem, ali na tem delovnem mestu še vedno dela ista oseba oziroma če in zakaj je prišlo do kadrovskih menjav ali drugih sprememb na tem mestu.

Glede na člen 23.a *Pravilnika o normativih za opravljanje dejavnosti predšolske vzgoje* se v vrtcu, ki ga obiskuje večje število otrok iz romskih naselij, sistemizira delovno mesto romski pomočnik, kot tehnično administrativni kader, v skladu z naslednjimi merili: za vrtece, ki imajo 10–20 romskih otrok, 0,5 delovnega mesta romski pomočnik, za vrtece z več kot 20 romskimi otroki pa 1 delovno mesto romski pomočnik. Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje v utemeljenih primerih odobri odstopanja od teh meril na podlagi vloge vrtca.

Tabela 2.2: Delež zaposlenih romskih pomočnikov (RP), obdobje trajanja njihove zaposlitve in število romskih otrok po posameznih vrtcih, SV Slovenija, šolsko leto 2022/23

Zap. št.	Vrtec	Delež zaposlitve romskega pomočnika	Število romskih otrok ⁸	Ali je bil v šolskem letu 2022/23 zaposlen isti romski pomočnik (RP) kot v letu pred tem?
SV Slovenija				
1	JVIZ Vrtec Ivana Glinška Maribor	0,5	14	Ne.
2	JVIZ Vrtec Pobrežje Maribor	1*	38	V šolskem letu 2021/22 niso imeli zaposlenega RP-ja.
3	Vrtec pri OŠ Franceta Prešerna Črenšovci	0,5	18	Ne. V šolskem letu 2021/22 so imeli RP, ki je bila zaposlena polovično v šoli, polovično v

⁸ Vir: Baza podatkov Ministrstva za vzgojo in izobraževanje o oddelkih romskih otrok v vrtcih (šolsko leto 2022/23).

				vrtecu. Sedaj je ta oseba v celoti zaposlena v šoli, zato so zaposlili drugo.
4	Vrtec pri OŠ Miklavž na Dravskem polju	0,5*	12	V šolskem letu 2021/22 niso imeli zaposlenega RP-ja.
5	Vrtec pri OŠ Puconci	0,5*	11	Da
6	Vrtec pri OŠ Sveti Jurij	0,5*	13	Da
7	Vrtec Beltinci	0,5	14	Ne. V šolskem letu 2021/22 niso našli ustreznega kandidata iz vrst romske skupnosti, zato so zaposlili neromsko kandidatko. Njihova želja je bila, da to delovno mesto zasede pripadnik romske skupnosti, kar so v začetku šolskega leta 2022/23 tudi uresničili.
8	Vrtec Murska Sobota	1*	24	Prišlo je do zamenjave romskega pomočnika, saj je oseba, ki je bila prej zaposlena na tem delovnem mestu, dala odpoved, ker se je zaposlila v tujini (Avstrija). ⁹
9	Vrtec Studenci Maribor	1*	32	V šolskem letu 2021/22 niso imeli zaposlenega RP-ja.
JV Slovenija				
1	Vrtec Kočevje	0,5*	12	V šolskem letu 2021/22 niso imeli zaposlenega RP-ja.
2	Otroški vrtec Metlika	1*	20	Ne.
3	Vrtec Mavrica Trebnje	1*	21	Da. V šolskem letu 2022/23 so zaposlili isto osebo kot je bila v šolskem letu 2021/22. Zaradi nastopa materinskega/starševskega dopusta jo od 5. 12. 2022 nadomešča druga oseba.
4	Vrtec Ribnica	0,5	12	Da. ¹⁰
Osrednja Slovenija				
1	Vrtec Šentvid	0,5	12	Ne. Zaradi odpovedi delovnega razmerja s strani zaposlenih oseb je na delovnem mestu romskega pomočnika trenutno zaposlena že tretja oseba.

* Ker nam vrtec ni sporočil deleža zaposlitve romskega pomočnika, smo kot vir uporabili bazo podatkov Ministrstva za vzgojo in izobraževanje o oddelkih romskih otrok v vrtcih za šolsko leto 2022/23.

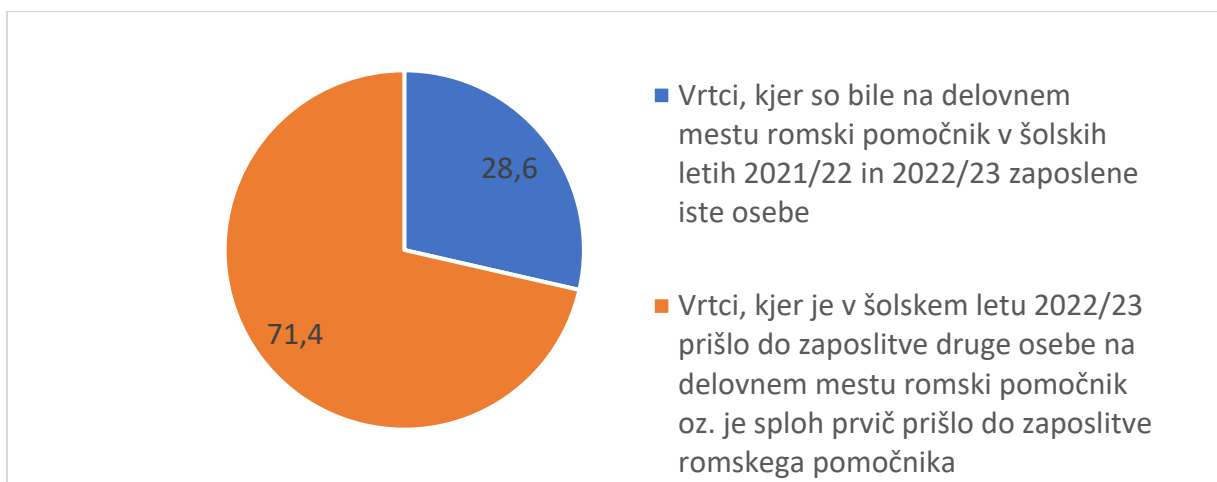
⁹ Po podatkih MVI je bila sicer na delovnem mestu obe leti zaposlena ista oseba, tako da je do te menjave predvidoma prišlo med šolskim letom 2022/23.

¹⁰ Po podatkih MVI je bila v 2022/23 zaposlena druga oseba kot v predhodnem letu.

Samo v štirih od 14 vrtcev je bila na mestu romskega pomočnika v šolskem letu 2022/23 zaposlena ista oseba kot leto pred tem, pa tudi med temi je ena romska pomočnica odšla na porodniški dopust, tako da jo je nadomeščala druga oseba. V štirih vrtcih (Pobrežje v Mariboru, Miklavž na Dravskem polju, Kočevje in Studenci v Mariboru) v predhodnem letu niso imeli zaposlenega romskega pomočnika, tako da so ga v šolskem letu 2022/23 zaposlili prvič. V Vrtcu Kočevje se v šolskem letu 2021/22 niso odločili za zaposlitev romskega pomočnika zato, ker so po njihovi oceni otroci, ki prihajajo iz romskih družin in obiskujejo vrtec, popolnoma integrirani. V Vrtcu Studenci v Mariboru so zamudili rok za prijavo. V Vrtcu Miklavž na Dravskem polju predvidoma niso imeli zadosti romskih otrok (glede na to, da so jih imeli 12 v letu 2022/23), niso pa nam sporočili dejanskega razloga. V vrtcu Pobrežje v Mariboru pa verjetno so imeli tudi v šolskem letu 2021/22 vsaj 10 romskih otrok (glede na to, da so imeli v šolskem letu 2022/23 38 romskih otrok), vendar nam prav tako niso sporočili razloga, zakaj takrat niso zaprosili za soglasje k delovnemu mestu romski pomočnik.

V preostalih šestih vrtcih je zaradi različnih razlogov prišlo do menjav pri zaposlitvi oseb na delovnem mestu romskega pomočnika med šolskima letoma 2021/22 in 2022/23. V Vrtcu Črenšovci se je romska pomočnica, ki je v letu 2021/22 polovično delala v šoli, polovično pa v vrtcu, v naslednjem šolskem letu (2022/23) za polni delovni čas zaposlila v šoli, zaradi česar so v vrtcu zaposlili drugo osebo (prav tako za polovični delovni čas). V Vrtcu Beltinci v šolskem letu 2021/22 niso našli ustrezne kandidatke ali kandidata za romskega pomočnika, ki bi prihajal iz romske skupnosti, zato so takrat zaposlili neromsko kandidatko. V šolskem letu 2022/23 jim je uspelo najti kandidatko iz romske skupnosti, zato je na delovnem mestu romskega pomočnika prišlo do menjave. V Vrtcu Murska Sobota je prišlo do menjave romskega pomočnika zato, ker je oseba, ki je bila prej zaposlena na tem delovnem mestu, dala odpoved in se zaposlila v tujini (v Avstriji). V Vrtcu Mavrica Trebnje so sicer v šolskem letu 2022/23 zaposlili isto osebo kot v letu pred tem, vendar jo je zaradi nastopa materinskega oziroma starševskega dopusta kasneje nadomestila druga oseba. V Vrtcu Šentvid pa je bila v letu 2022/23 zaradi odpovedi delovnih razmerij s strani zaposlenih romskih pomočnikov na tem delovnem mestu zaposlena že tretja oseba.

Graf 2.2: Kadrovske menjave na delovnem mestu romski pomočnik v vrtcih, v % (N = 14)

V šestih vrtcih so imeli v takšni ali drugačni obliki že pred sistemizacijo delovnega mesta romski pomočnik urejeno določeno obliko pomoči za romske otroke. To pomoč so romskim otrokom nudile osebe, ki so bile zaposlene bodisi preko javnih del, bodisi preko različnih projektov (kot so npr. Uspešno vključevanje Romov v vzgojo in izobraževanje I. in II., Skupaj za znanje). Ravnatelji vrtcev so kot slabost prejšnjih ureditev izpostavili predvsem pogosto

menjavanje kadra, zato pozdravljajo sistemizacijo delovnega mesta romski pomočnik v vrtcu, ker omogoča večjo stabilnost in kontinuiteto dela z romskimi otroki in starši.

2.3 Možnosti sistemske nadgradnje delovnega mesta romski pomočnik ter pomanjkljivosti trenutne ureditve

Ravnatelje smo v anketi vprašali za mnenje, kako bi lahko sistemsko še nadgradili delovno mesto romskega pomočnika oziroma kje opazajo največje pomanjkljivosti trenutne ureditve. Samo od enega vrtca (Vrtec Beltinci) smo dobili odgovor, da se jim trenutna ureditev zdi ustrezna in da nimajo predlogov za nadgradnjo. Vsi drugi so izpostavili določene probleme, s katerimi se ubadajo zaradi obstoječe ureditve delovnega mesta romski pomočnik, in predlagali, da se na sistemski ravni uvedejo določene spremembe. Med najpogostejšimi so bili predlogi o znižanju normativa glede števila romskih otrok, vključenih v vrtec, kot pogoja za zaposlitev romskega pomočnika. Kar nekaj predlogov se je nanašalo tudi na spremembo pogojev, ki jih mora izpolnjevati oseba, ki se želi zaposliti na delovnem mestu romski pomočnik – ti predlogi so se nanašali predvsem na izobrazbo, in sicer tako na spremembo stopnje izobrazbe (višja izobrazba) kot tudi področja izobrazbe (izobrazba pedagoške smeri). Opozorili so tudi na probleme z znanjem romskega jezika, ker marsikateri kandidat tega jezika ne obvlada. Nekateri so omenjali tudi potrebo po romski narodni pripadnosti oz. po tem, da bi romski pomočnik moral prihajati iz romskega naselja, vendar niso predlagali, da se to postavi kot pogoj za zaposlitev. V nekaterih vrtcih pa sicer niso predlagali spremembe pogojev glede izobrazbe romskih pomočnikov, temveč, da naj se za romske pomočnike organizirajo dodatna usposabljanja s področij razvojne psihologije in pedagogike, dela s starši, otroki in nasploh glede dela v vzgojo-izobraževalni ustanovi. Iz dveh vrtcev sta prišla predloga za spremembo sistemizacije delovnega mesta romski pomočnik, v smislu, da bi moral biti romski pomočnik umeščen med strokovni kader (plačna skupina D), in ne med tehnični kader, kot je to sedaj. Podani pa so bili tudi predlogi za zvišanje izhodiščne plače romskih pomočnikov s pojasnilom, da je za plačilo, za kakršno trenutno delajo romski pomočniki, težko najti primerne kandidata za zaposlitev (in ohranitev) na tem delovnem mestu.

V nadaljevanju podrobneje predstavljamo predloge ravnateljev glede sistemske nadgradnje delovnega mesta romski pomočnik:

- a) Znižanje normativa glede števila romskih otrok, ki morajo biti vključeni v vrtec, da se lahko zaposli romskega pomočnika: največkrat so ravnatelji vrtcev omenili potrebo po znižanju normativa za zaposlitev romskega pomočnika, torej da bi lahko zaposlili romskega pomočnika tudi v primeru, da imajo v vrtcu manj kot 10 romskih otrok, oziroma da bi lahko zaposlili tudi več romskih pomočnikov, če obstaja potreba po tem. V Vrtcu Metlika so bili mnenja, da bi romskega pomočnika morali imeti v vsakem primeru, tudi če je v vrtec vključen samo en otrok romske narodnosti. Iz vrtca v Puconcih pa so opisali svojo specifično situacijo, ki je ob trenutni ureditvi ne morejo ustrezno nasloviti: »Največja pomanjkljivost trenutne ureditve je neupoštevanje specifik posameznega vrtca, npr. mi imamo vrtec na 5 lokacijah in trenutno romski otroci hodijo na 4 lokacije, in eno romsko mentorico s polovičnim delovnim časom, ne moreš vsak dan pošiljati na drugo lokacijo za 4 ure, ker je to premalo časa in tu ne moreš pričakovati učinkov.« Konkretni predlogi, ki so jih podali ravnatelji vrtcev v zvezi z znižanjem normativa:
 - Vrtec Ivana Glinška Maribor: »Predlagali bi nižji normativ (morda 10–12 otrok za polno zaposlitev).«

- Vrtec pri OŠ Franceta Prešerna Maribor: »[T]renutno [si] delimo romsko pomočnico. Imamo 17 otrok, normativ za celo pomočnico je 20. Vsekakor zmanjšati normativ.« »V šoli nam zadostuje romski pomočnik v deležu 1,0. V vrtcu pa nam 0,5 delež ne zadostuje in bi rabili tudi delež 1,0. V vrtcu so težave še bolj specifične in potreba po romskem pomočniku je še večja.«
- Vrtec Puconci: »[Trenutna ureditev] ni ustrezna, predlagam, da se spremeni normativ, do 10 otrok ... 0,5 in nad 10 otrok 1 romski pomočnik, če se vrtec nahaja na 3 in več lokacijah.«
- Vrtec Studenci Maribor: »Merilo: 10 romskih otrok/vrtec – 1 romski pomočnik.«
- Vrtec Metlika: »Predlagam spremembo normativa v deležu zaposlitve glede na število vključenih romskih otrok. 5–10 vključenih romskih otrok 1 romski pomočnik, 15– 20 drugi in tako naprej.«
- Vrtec Mavrica Trebnje: »Želeli bi si nižji normativ, na eno osebo max 6 otrok.«
- Vrtec Ribnica: »Seveda bi si želeli v našem zavodu romskega pomočnika, ki bi delo opravljal v celotnem deležu, a se hkrati zavedamo finančnih posledic, ki bi ob tem nastale. Vsekakor smo vam hvaležni, da obstoječa normativna ureditev omogoča tako imenovano pomoč pri tem zahtevnem delu.«
- Vrtec Šentvid: »Trenutno imamo vpisanih 13 romskih otrok in enega romskega pomočnika. Romski otroci so zaradi specifik (medsebojnih sporov med romskimi starši v naselju) na željo romskih staršev vključeni po posameznih oddelkih. Predlagali bi romskega pomočnika na 5 otrok, tako bi imeli možnost, da je romski pomočnik vsaj enkrat v tednu v skupini, kjer je prisoten romski otrok.«

- b) Sprememba pogojev, ki jih mora izpolnjevati kandidat za romskega pomočnika: v Vrtcu Ivana Glinška v Mariboru predlagajo, »da je na delovnem mestu zaposlena kompetentna oseba, ki pozna metode dela s predšolskimi otroki, kar pomeni, da za sistemizirano delovno mesto predlagamo višjo izobrazbo (vzgojiteljico predšolskih otrok).« V Vrtcu Murska Sobota so zapisali, da bi morali »zahtevati najmanj 5. stopnjo izobrazbe PEDAGOŠKE SMERI!!! (npr. vzgojitelj predšolskih otrok, pomočnik vzgojitelja)«. Tudi iz Vrtca Studenci v Mariboru smo dobili podoben predlog glede potrebe po pedagoški izobrazbi romskega pomočnika: »Nujno bi bilo v pogojih za delo opredeliti pedagoško izobrazbo in ne splošno izobrazbo.« V Vrtcu Mavrica v Trebnjem pa imajo že zdaj težave z zahtevano višino stopnje izobrazbe: »Druga težava je zahtevana izobrazba za romskega pomočnika, ki mora imeti srednjo strokovno izobrazbo ali nacionalno poklicno kvalifikacijo romski pomočnik. V kolikor bi želeli zaposliti nekoga iz romske skupnosti, je to neizvedljivo, saj nimajo niti končane osnovne šole oz. jo dokončajo preko izobraževanja odraslih.« V Vrtcu Pobrežje v Mariboru omenjajo, da je težko najti kandidata za romskega pomočnika, ki bi obvladal romski jezik. V Vrtcu Črenšovci in Vrtcu pri OŠ Sveti Jurij pa opozarjajo, da je velika prednost, če je romski pomočnik pripadnik romske skupnosti in če prihaja iz romskega naselja (čeprav je v določenih primerih zaradi različnih sporov znotraj romskega naselja to lahko tudi pomanjkljivost), vendar pa se tudi glede tega pojavljajo problemi, ker takšnih kandidatov v marsikaterem okolju ni.
- c) Dodatno strokovno izobraževanje in usposabljanje romskih pomočnikov: v Vrtcu pri OŠ Franceta Prešerna Maribor so zapisali, da so »zelo dobrodošla [...] tudi razna izobraževanja, kjer romskim pomočnikom približate delo s starši, otroki in nasploh delo v vzgojo-izobraževalni ustanovi.« V Vrtcu pri OŠ Sveti Jurij pa so predlagali, »da se za romske pomočnike, ki večinoma nimajo predhodnih pedagoških znanj in izkušenj s

področja vzgoje in izobraževanja, organizira krajše predavanja, delavnice... s področja razvojne psihologije in pedagogike.« Tudi v Vrtcu Ribnica so podali predlog glede dodatnega izobraževanja oziroma usposabljanja romskih pomočnikov: »Sistemske pomanjkljivosti trenutne ureditve vidimo v izobraževanju tovrstnega kadra, pri čemer bi že na podlagi deljenja dobrih praks med zavodi, ki dlje časa izvajajo tovrstno delo, lahko delili znanje in izkušnje. Morda bi veljalo vključiti tudi tiste strokovne delavke, ki izvajajo krajši program z romskimi otroki.«

- d) Sprememba sistemizacije delovnega mesta romski pomočnik: v vrtcih je trenutno delovno mesto sistemizirano kot spremljevalec gibalno oviranih učencev in dijakov, torej kot tehnični kader. V Vrtcu Murska Sobota so predlagali, da bi »moralo romskega pomočnika umestiti pod strokovni kader (plačna skupina D).« V vrtcu Studenci v Mariboru pa so dopisali, da je »[n]ujno potrebno [...] delovno mesto romskega pomočnika opredeliti kot samostojno delovno mesto romski pomočnik.«
- e) Zvišanje plačnega izhodišča: ravnatelji štirih vrtcev so v zvezi s tem izpostavili pomen ustrezne višine plače romskega pomočnika. V Vrtcu Studenci Maribor so zapisali: »Delovno mesto je od 1. 4. 2023 uvrščeno v 21. plačni razred. Menim, da je ta uvrstitev podcenjena.« V Vrtcu Mavrica Trebnje pa so izpostavili, da se zaradi tega, ker je »[p]lačno izhodišče [...] zelo nizko, za to delo [...] zelo težko dobi delavca.«

2.4 Mnenja glede ustreznosti trenutnega števila romskih pomočnikov, zaposlenih v vrtcih

Ravnatelje vrtcev smo vprašali, ali bi njihov vrtec potreboval več romskih pomočnikov in če da, koliko. Odgovori so se razlikovali, nekateri so izrazili željo oziroma potrebo po dodatnih zaposlitvah (8 vrtcev), drugim trenutno število romskih pomočnikov ustreza (6 vrtcev). Natančnejše želje oz. potrebe vrtcev po romskih pomočnikih so predstavljene v tabeli 3.

Tabela 2.3: Potrebe vrtcev po dodatnih zaposlitvah romskih pomočnikov

Vrtec	Ali bi vaš vrtec trenutno potreboval več romskih pomočnikov? Če da, koliko?	
	Da	Ne
SV Slovenija		
JVIZ Vrtec Ivana Glinška Maribor	Po trenutnih kriterijih za sistemizacijo je v našem vrtcu zaposlena ½ »romske pomočnice« za 14 otrok. Gotovo bi s polnim delovnim časom pomembno prispevala k razvoju kompetenc romskih otrok, še posebej predšolskih, saj bodo z vstopom v šolo njihove sposobnosti ključne za nadaljnji uspeh.	
JVIZ Vrtec Pobrežje Maribor		Ne.

Vrtec pri OŠ Franceta Prešerna Črenšovci	Dva bi bila idealna, saj imamo letos ponovno vpis otrok v prvo starostno obdobje in otroke iz še enega manjšega naselja. Tako bi ti osebi lahko večkrat šli na teren, izvedli v naselju kakšno delavnico, srečanje s starši, v vrtcu pa bi se lažje posvetili različnim starostnim skupinam.	
Vrtec pri OŠ Miklavž na Dravskem polju		Vedno lažje poteka vzgojno delo oz. pomoč romskim otrokom če imaš na voljo več romskih pomočnikov. Glede na trenutni vpis romskih otrok nam zadostuje en romski pomočnik.
Vrtec pri OŠ Puconci	Vsaj enega celega, če že ne več, ker ga zdaj imamo samo pol.	
Vrtec pri OŠ Sveti Jurij	V našem zavodu imamo zaposlenega enega romskega pomočnika za polovičen delovni čas. Le-ta se večino časa vključuje v delo v vrtcu v eni enoti, imamo pa tri enote. Vsekakor bi bilo dobrodošlo, če bi imeli še enega romskega pomočnika (npr. za polovični delovni čas), ki bi potem lahko bil vključen v vzgojno-izobraževalni proces v drugi enoti.	
Vrtec Beltinci		Trenutno nam ustreza romska pomočnica zaposlena za polovico delovnega časa. Med šolskim letom tudi pri nas (kot v ostalih okoliških zavodih) število romskih otrok izrazito niha. Ne le po vpisih in izpisih, tudi po odsotnosti vpisanih otrok.
Vrtec Murska Sobota		Ne.
Vrtec Studenci Maribor		Po sedanjih merilih nam več ne pripada.
JV Slovenija		
Vrtec Kočevje		Ne.
Otroški vrtec Metlika	Da, vsaj še enega.	
Vrtec Mavrica Trebnje	Glede na naš predlog bi si želeli poleg obstoječega še dodatnega romskega pomočnika.	

Vrtec Ribnica	Trenutno imamo v redne dnevne programe vključenih 12 romskih otrok, ki obiskujejo različne oddelke vrtca. Menimo, da bi romski pomočnik v celotnem deležu (40 ur tedensko) lahko bistveno bolj pomagal romskim otrokom pri njihovi aktivnejši vključenosti.	
Osrednja Slovenija		
Vrtec Šentvid	Na število vpisanih otrok bi potrebovali dva romska pomočnika.	

2.5 Drugi strokovni delavci za delo z romskimi otroki v vrtcih

Približno v polovici vrtcev (8 od 14), ki so sodelovali v raziskavi, imajo poleg romskega pomočnika zaposlene še druge osebe za pomoč romskim otrokom. Običajno je to ena oseba ali samo del zaposlitve ene osebe, ponekod pa tudi dve. Nekatere od teh oseb so zaposlene preko javnih del, druge kot svetovalni delavci ali vzgojitelji v vrtcu. V vrtcu v Ribnici pa imajo sklenjeno pogodbo z dvema strokovnima delavkama za izvajanje krajšega programa (trajanje 240 ur) za romske otroke, ki ne obiskujejo dnevnega programa in so stari od 5–6 let.

Tabela 2.4: Zaposlitev drugih (strokovnih) delavcev v vrtcu za pomoč romskim otrokom

Vrtec	Ali je v vašem vrtcu zaposlena še kakšna dodatna oseba za delo z Romi?	
	Da	Ne
SV Slovenija		
JVIZ Vrtec Ivana Glinška Maribor		Ne.
JVIZ Vrtec Pobrežje Maribor		Ne.
Vrtec pri OŠ Franceta Prešerna Črenšovci		Ne.
Vrtec pri OŠ Miklavž na Dravskem polju		Ne.
Vrtec pri OŠ Puonci	Da, dva javna delavca za pomoč Romom pri socializaciji.	
Vrtec pri OŠ Sveti Jurij		Ne.
Vrtec Beltinci	Za delo z romskimi otroki je zaposlena svetovalna delavka – pedagoginja (v deležu 0,625), ki poleg dela z romskimi družinami koordinira delo in nudi mentorstvo romski pomočnici.	

Vrtec Murska Sobota	EksPLICITNO samo za delo z Romi ne, imamo pa zaposlenega vzgojitelja za dodatno strokovno pomoč, ki obravnava tudi romske otroke, ki takšno pomoč potrebujejo.	
Vrtec Studenci Maribor		Ne.
JV Slovenija		
Vrtec Kočevje		Ne.
Otroški vrtec Metlika	Da, vzgojitelj predšolskih otrok v deležu 0,50 %. Imamo namreč poldnevni oddelek, v katerega je vključenih 12 otrok, in 7 otrok, ki so integrirani v redne oddelke.	
Vrtec Mavrica Trebnje	Imamo zaposleno strokovno delavko v 0,43 deležu.	
Vrtec Ribnica	V našem zavodu izvajamo krajši program (trajanje 240 ur) za romske otroke, ki ne obiskujejo dnevnega programa in so stari od 5–6 let. V ta namen imamo sklenjeno pogodbo z dvema strokovnima delavkama.	
Osrednja Slovenija		
Vrtec Šentvid	V vrtcu imamo zagotovljenih pet ur dodatne strokovne pomoči, ki jo izvaja inkluzivna pedagoginja, vzgojiteljica za dodatno strokovno pomoč. Ure izvaja v skupini ali individualno in enkrat tedensko v romskem naselju.	

2.6 Naloge, ki jih opravljajo romski pomočniki v vrtcu

Iz opisov, ki so jih posredovali ravnatelji vrtcev, je težko oceniti, v kolikšni meri se zadolžitve romskih pomočnikov v praksi dejansko razlikujejo med posameznimi vrtci. Nekateri ravnatelji so namreč podali bolj, drugi manj podrobne opise delovnih nalog romskega pomočnika v njihovem vrtcu. Predvidevamo, da se naloge, ki jih romski pomočniki opravljajo, nekoliko razlikujejo glede na potrebe vsakega vrtca oziroma vsake posamezne vrtčevske skupine, pa tudi glede na obseg zaposlitve romskega pomočnika. Na splošno se zdi, da se naloge, ki jih opravljajo romski pomočniki, med vrtci bistveno ne razlikujejo. Romski pomočniki sodelujejo pri uvajanju romskih otrok v vrtec in navajanju na dnevno rutino v vrtcu, pomagajo otrokom pri higienskih opravilih in izvajanju usmerjenih dejavnosti. S prevajanjem in dodatno razlago pomagajo romskim otrokom pri razumevanju navodil, nudijo jim oporo v čustvenih stiskah in skrbijo za njihovo vključenost v vrtčevsko skupino. Spremljajo otroke v času bivanja na prostem, komunicirajo z romskimi starši, jih spodbujajo k vpisu otrok v vrtec in k zagotavljanju rednega obiskovanja vrtca. Natančnejši opisi nalog romskih pomočnikov v posameznih vrtcih so predstavljeni v tabeli 5.

Tabela 2.5: Naloge, ki jih opravljajo romski pomočniki v vrtcih

Vrtec	Opis nalog
SV Slovenija	
JVIZ Vrtec Ivana Glinška Maribor	Romska pomočnica sodeluje oz. se vključuje v matične oddelke, ki imajo vključene romske otroke, in glede na starost otrok spodbuja vključevanje v različne dejavnosti, sodeluje pri pripravi gradiv za izvedbo dejavnosti, spodbuja pozitiven odnos do različnosti, je strokovna podpora pri premagovanju stereotipov (predvsem v obliki kakovostnih bralnih gradiv, ki jih skupine berejo na bralnih dogodkih), romskim otrokom pomaga premagovati čustvene in jezikovne ovire, predšolskim otrokom po potrebi nudi individualno podporo na področjih, kjer so prepoznani primanjkljaji (govorno-jezikovna podpora, čustvena podpora, socializacija, idr.), komunicira s starši, jim pomaga, če imajo kakšna vprašanja, jih spodbuja, da pripeljejo otroke v vrtec, jim predstavi otrokov napredek ipd.
JVIZ Vrtec Pobrežje Maribor	Pomaga pri sporazumevanju s starši; sodeluje na delavnicah, ki jih pripravljamo v vrtcu in dodatno spodbuja družine, da se nam na njih pridružijo; skrbi da se otroci vključujejo v različne dejavnosti z vsemi otroki v skupini, da se z njimi pogovarjajo in počasi začnejo govoriti poleg romskega jezika tudi slovensko, da spoznavajo slovensko kulturo in Slovenijo nasploh.
Vrtec pri OŠ Franceta Prešerna Črenšovci	Prisotna je pri dejavnostih, na sejah in roditeljskih sestankih občasno, jo pa o vsem sproti obveščamo. V naselju opravi kakšen pogovor s starši, jih usmerja, pomaga pri uvajanju otrok v vrtec, prevajanju. Skratka, naša romska pomočnica je del naše vrtčeve ekipe, ne glede na to, da je romska pomočnica, se zelo aktivno vključuje v vse dejavnosti na celotni ravni vrtca. Vključena je tudi v vse projekte, tako na ravni vrtca in šole, ki se dotikajo romske tematike. Redno se udeležuje vseh izobraževanj.
Vrtec pri OŠ Miklavž na Dravskem polju	Vloga romskega pomočnika je zelo pomembna. Otroci se nanj lahko zanesejo, nudi jim pomoč, podporo, čustveno udobje, je v vlogi motivatorja, prijatelja ter jim s svojim znanjem pomaga pri vključitvi med sovrstnike. Otrok pridobiva z njegovo pomočjo večjo samopodobo, počuti se zaželenega, sprejetega, z njegovo pomočjo lažje premaguje jezikovne in čustvene ovire. Romski pomočnik se prav tako vključuje v pomoč staršem Romov, pomaga pri komunikaciji, pri spodbudi, da otroke vključujejo v vrtec.
Vrtec pri OŠ Puconci	Nudi pomoč otrokom pri uvajanju v vrtec, sprejemanju v skupini, pri dnevni rutini in higienskih opravilih, pri razumevanju navodil, pri čustvenih stiskah, sodeluje z vzgojiteljico pri dnevni zaposlitvah, da so doseženi zastavljeni cilji tudi pri romskih otrocih, itd.
Vrtec pri OŠ Sveti Jurij	Romski pomočnik je v našem vrtcu prisoten 4 ure dnevno v dopoldanskem času, ko je prisotnih največ otrok in se izvaja največ usmerjenih dejavnosti v skladu s Kurikulom za vrtec. Aktivno se vključuje v celotno dogajanje v vrtcu – od sprejemanja otrok, ko prihajajo zjutraj v vrtec, do skrbi in pomoči pri dnevni rutini do dodatne pomoči romskim otrokom pri izvajanju dejavnosti načrtovanih v skladu s Kurikulom za vrtece, in spremstva v času bivanja na prostem.

Vrtec Beltinci	Sodeluje z romskimi starši, obiskuje romsko naselje in pomaga pri vzpostavljanju zaupanja med vrtcem in starši, pomaga pri komunikaciji, tudi jezikovnih ovirah, dela individualno z romskimi otroki, sodeluje pri pripravi na šolo, sodeluje s strokovnimi delavci vrtca pri pripravi dejavnosti namenjenih boljši integraciji Romov z ostalimi otroki, sodeluje pri pripravi dogodkov, pri vpisu romskih otrok, ipd.
Vrtec Murska Sobota	Romski pomočnik sodeluje pri pedagoškem procesu kot pomoč vzgojitelju in pomočniku vzgojitelja ter kot vez med pripadniki romske skupnosti in vrtcem. Vodi tudi »Knjižnico igrač«, ki jo izvajamo skupaj s Pedagoškim inštitutom.
Vrtec Studenci Maribor	Naš vrtec ima enote na 6-ih lokacijah. Romske otroke imamo na vseh lokacijah, zato smo naredili urnik in tedensko kroži med enotami. To v praksi pomeni, da je v vsakem oddelku, kjer so vključeni romski otroci, prisotna en dan/na mesec in pol, kar se mi zdi občutno premalo. Romski pomočnik ima stike s starši, pomaga pri vključitvi romskih otrok, vključi se v izobraževalni del in romskim otrokom, ki ne razumejo slovenskega jezika, dodatno razloži navodila vzgojitelja (slikovno). Tudi individualno izvaja različne naloge, z njimi dela grafomotorične vaje, jih spodbuja k učenju slovenskih besed,...
JV Slovenija	
Vrtec Kočevje	Prisoten je v skupinah, v katere so vključeni otroci, pripadniki romske skupnosti; ugotavlja morebitne specifične in ponuja morebitno pomoč vzgojitelju.
Otroški vrtec Metlika	Nudila je pomoč otrokom pri pridobivanju različnih spretnosti, jih motivirala za učenje, usmerjala v aktivnejšo izrabo delovnega in prostega časa, spodbujala samostojnost, nudila jezikovno pomoč. Pomoč je nudila pri spremstvu otrok pri različnih vzgojno izobraževanih dejavnostih, tudi dejavnostih za otroke, ki niso vključeni v vrtec. Nudila je stalno in občasno pomoč pri gibanju in pripravi prostorov ter didaktičnih pripomočkov. Sodelovala je v obogatitvenih in interesnih dejavnostih. Romski pomočnik je otroke spremljala s kombijem iz naselja v vrtec in iz njega. Spodbujala otroke k rabi slovenskega jezika in bila most med njihovo in našo kulturo. Sodelovala je pri primarni socializaciji in vzgoji ter bila v pomoč vzgojiteljici pri njenem delu, organizaciji in izvedbi dejavnosti v oddelku. Bila je v pomoč tudi pri dejavnostih, ki so se odvijale izven vrtca. Obisk različnih predstav in dogodkov v naši občini. Otroke je navajala na osebno higieno, se z njimi pogovarjala o zdravem načinu prehranjevanja, uporabi jedilnega pribora in kulturi prehranjevanja. Pomagala otrokom pri vključevanju v aktivnosti na ravni celotnega vrtca. Spodbujala je otroke tako romske kot neromske k sodelovanju. Z vzgojiteljico je sodelovala na ravni načrtovanja kot tudi na izvedbeni ravni kurikula. Izvedla je tudi dejavnosti v romskih naseljih. Bila je nepogrešljiv most med obema kulturama. Romski pomočnik je otrokom pomagala pri izvajanju različnih likovnih, glasbenih in plesnih dejavnosti.
Vrtec Mavrica Trebnje	Neposredno delo z otroki, družinami, sodeluje pri načrtovanju, izvedbi in evalvaciji dela v oddelku, s starši in zunanjimi institucijami (center za socialno delo, šola, Kher šu beši, zdravstveni dom, občina), sodeluje pri izvajanju popoldanskih delavnic s starši in otroki. Po potrebi sodeluje pri razdelitvi vabil na delavnico, vabil za opravljanje zdravniškega pregleda pred vstopom v vrtec in šolo.

Vrtec Ribnica	Romski pomočnik v našem zavodu je zadolžen za pomoč v oddelkih z romskimi otroki. Njegova naloga je, da pomaga pri kognitivnem, socialno-čustvenem, jezikovnem razvoju, lažjem uvajanju v dnevno rutino vrtca ter opolnomočenju romskih otrok z veščinami, ki so potrebne za lažji vstop v osnovno šolo.
Osrednja Slovenija	
Vrtec Šentvid	Romski pomočnik opravlja naloge iz opisa del in nalog, sodeluje pri delu z otroki v vrtcu: - pomoč pri postopnem uvajanju otrok v novo vrtčevsko okolje, - sodelovanje pri negi otrok in navajanje otrok na osebno higieno, - urejanje prostora za različne dejavnosti, ki jih izvaja z otroki, - pomoč pri razvijanju otrokovih delovnih navad, - pomoč pri prilagajanju na novo okolje, kulturo, vrstnike, - upoštevanje individualnih razlik v razvoju, pomoč in podpora otrokom za njihov optimalen razvoj, - navajanje otrok na skrbno uporabo materialov, igrač in odnosa do lastne in tuje lastnine. V tesnem sodelovanju z inkluzivno pedagoginjo sodeluje s strokovnimi delavci, s starši oziroma skrbniki romskih otrok: - premagovanje komunikacijskih težav med strokovnimi delavci, otroki in starši, odpravi nezaupanja in predsodkov, - sodelovanje pri izvedbi delavnic v romskem naselju in v vrtcu, - obiski v naselju, osebna povabila ter spodbude, - podpora staršem pri vpisu otrok, - podpora strokovnim delavcem in staršem pri uvajanju otroka v vrtec, - individualna pomoč romskim staršem, - zavzemanjem in iskanjem poti za udeležbo staršev na različnih oblikah sodelovanja vrtca s starši (roditeljski sestanki, govorilne ure, srečanja ...), - spodbujanjem staršev, da vodijo otroke v vrtec redno in, da s tega vidika prevzamejo odgovornost (javljanje odsotnosti ...), - ohranjanje in nadgrajevanje povezovanja z zunanjimi inštitucijami (zdravstveni dom, društvo Mozaik, center za socialno delo ...).

Naloge romskih pomočnikov običajno določa vodstvo vrtca ali določen tim vrtčevskih strokovnih delavcev, se pa naloge individualno prilagajajo v dogovoru z oddelčnimi vzgojitelji in glede na specifične potrebe posameznih otrok oziroma skupine.

Med vrteci pa obstajajo razlike glede načina in pogostosti evalvacije dela romskih pomočnikov. Ponekod evalvacijo opravljajo ravnatelji ali njihovi pomočniki, ponekod so to oddelčne vzgojiteljice, ponekod pa širši tim, ki ga sestavljajo ravnatelj in/ali pomočnik ravnatelja, svetovalni delavec in strokovni delavci v oddelkih z romskimi otroki. V nekaterih vrtcih evalvacijo opravljajo sproti, mesečno, v nekaterih dvakrat letno, v nekaterih pa enkrat letno.

2.7 Vpliv romskega pomočnika na napredek romskih otrok

Ravnatelje vrtcev smo vprašali, ali se pri romskih otrocih zaradi zaposlitve romskega pomočnika v vrtcu kaže napredek na naslednjih področjih:

- a. vpis v vrtec (večji vpis),
- b. redno obiskovanje vrtca (manj odsotnosti),
- c. obvladovanje slovenskega jezika,
- d. obvladovanje romskega jezika,

- e. kognitivni razvoj,
- f. socialno-čustveni razvoj,
- g. lažji prehod v osnovno šolo.

Prosili smo jih tudi, da za vsako zgoraj navedeno točko na kratko opišejo, na kakšen način se kaže napredek, če ga opazajo, in naj dopišejo tudi druga področja, na katerih se morda kaže napredek, pa tega v anketi nismo zajeli. Nekateri ravnatelji so na vprašanja odgovarjali dokaj obširno, drugi zgolj z da ali ne, v določenih primerih pa nekateri niti niso podali odgovora.

Napredek otrok na omenjenih področjih je rezultat kompleksnih procesov in množice dejavnikov in ga ni mogoče zreducirati le na rezultat dela romskih pomočnikov. To so izpostavili tudi nekateri ravnatelji, ki pri določenih vprašanjih zato niso podali ne pritrdilnega ne nikalnega odgovora. Kljub temu bi lahko ocenili, da večinoma ravnatelji opazajo napredek romskih otrok na vseh omenjenih področjih in ga vsaj delno ali posredno, ponekod pa tudi izrecno in neposredno povezujejo z delom romskega pomočnika.

V petih vrtcih (dveh iz SV Slovenije, dveh iz JV Slovenije in enega iz osrednje Slovenije) opazajo povečan vpis romskih otrok v vrtec (tudi) zaradi prizadevanj romskega pomočnika. V treh vrtcih (vsi trije so iz SV Slovenije) menijo, da delo romskega pomočnika ne vpliva na povečan vpis romskih otrok, v dveh vrtcih (enem iz SV in enem iz JV Slovenije) pa sicer opazajo povečan vpis romskih otrok, vendar ne morejo trditi, da je to rezultat dela romskega pomočnika. V enem vrtcu so zapisali samo, da ne morejo trditi, da se je zaradi dela romskega pomočnika povečal vpis v vrtec. Ravnatelji treh vrtcev (vsi trije iz SV Slovenije) pa na to vprašanje niso odgovorili.

V osmih vrtcih (5 iz SV Slovenije in 3 iz JV Slovenije) opazajo, da romski otroci bolj redno obiskujejo vrtec, odkar imajo zaposlenega romskega pomočnika. V enem vrtcu so zapisali, da je težko oceniti, koliko prizadevanja romskega pomočnika zares vplivajo na to, da otroci bolj redno obiskujejo vrtec. V treh vrtcih ne opazajo, da bi se zaradi dela romskega pomočnika izboljšala rednost obiska romskih otrok, pri čemer so v enem vrtcu zapisali, da otroci že tako ali tako redno hodijo v vrtec, v enem pa, da se romski pomočnik sicer trudi in komunicira s starši, vseeno pa otroci neredno prihajajo v vrtec. Iz enega vrtca nismo dobili odgovora na to vprašanje.

Največ pozitivnih odgovorov smo dobili na vprašanje o tem, ali delo romskega pomočnika vpliva na boljše znanje slovenščine med romskimi otroki. V 12 od 14 vrtcev opazajo napredek na tem področju. V enem vrtcu (Kočevje) so zapisali, da so otroci premalo časa v vrtcu, da bi se lahko poznal napredek pri znanju slovenščine. Iz enega vrtca pa nismo dobili odgovora na to vprašanje.

Vpliva romskih pomočnikov na boljše obvladovanje romskega jezika med romskimi otroki pa v večini vrtcev ne zaznavajo. Eksplicitno pozitivno oceno glede tega so podali le v enem vrtcu, v dveh drugih pa so sicer zapisali, da romski pomočnik pomaga romskim otrokom pri romskem jeziku oziroma sodeluje pri uvajanju elementov romske kulture in romskega jezika v vrtec, niso pa podali nikakršne ocene o morebitnih zaznavah izboljšanja znanja romščine med romskimi otroki. Od štirih vrtcev smo dobili negativne odgovore na to vprašanje, pri čemer v enem vrtcu romski starši ne želijo, da njihovi otroci govorijo romsko, v drugem pa romski pomočnik ni Rom in ne zna romskega jezika. Iz štirih vrtcev (vsi so iz SV Slovenije) nismo dobili odgovora na to vprašanje.

V sedmih vrtcih opažajo, da delo romskega pomočnika pozitivno vpliva na kognitivni razvoj romskih otrok, s tem, ko jih romski pomočnik posebej spodbuja, motivira, jim nudi individualno pomoč, dodatno razlago ipd. Iz štirih vrtcev smo dobili bolj splošne odgovore glede tega, kaj prispeva h kognitivnemu napredku otrok, niso pa izrecno zapisali, da ta napredek pripisujejo (tudi) delu romskega pomočnika. V enem vrtcu so zapisali, da delo romske pomočnice ne vpliva na kognitivni razvoj romskih otrok, vendar gre v tem primeru za vrtec, kjer romski otroci večinoma obiskujejo le krajši (240 urni) program vrtca. Iz dveh vrtcev pa nismo dobili odgovora na to vprašanje.

Praktično v vseh vrtcih (13 od 14) so izrazili pozitivno mnenje glede tega, da delo romskega pomočnika pozitivno prispeva k socialno-čustvenemu razvoju romskih otrok. Iz njihovih zapisov lahko razberemo, da romski pomočniki nudijo romskim otrokom podporo pri prepoznavanju čustev, izražanju čustev, pri ubesedovanju čustev (kar spodbuja tudi elemente govora), pri spoprijemanju z lastnimi čustvi. S pomočjo romskega pomočnika se otroci počutijo bolj samozavestne, sprejete, zaželene, krepijo svojo samopodobo, lažje navezujejo stike tudi z vrstniki iz ostalih skupin v vrtcu. Ob podpori romskih pomočnikov se večja sproščenost, zaupljivost in odprtost otrok v odnosu do sovrstnikov, vzgojiteljic in drugih strokovnih delavcev vrtca. Izboljšuje se sposobnost poslušanja več plati pogovora ter sposobnost soočanja s težavami in sočustvovanja, širijo se socialne mreže (nove mreže, novi prijatelji) ter osebna učinkovitost (samozavest). Zelo pomembni so romski pomočniki v uvajalnem obdobju, ko otroci potrebujejo znano osebo, ki po potrebi tudi prevaja in je vezni člen med družino in vrtcem. Ob čustvenih stiskah romski pomočniki otroke potolažijo, »pocrkljajo« in spodbujajo. Veliko se z njimi pogovarjajo in jih opolnomočijo, da si ustvarijo svoje mesto v skupini. V enem vrtcu so glede tega podali samo splošen opis o tem, kako otroci in starši potrebujejo na socialno čustvenem razvoju veliko pozornosti, in o tem, kako poskušajo v vrtcu opolnomočiti romske starše pri tem, kako odreagirati, ko se pojavijo nezaželene oblike vedenja. Iz vrtca, kjer romski otroci večinoma obiskujejo le krajši (240 urni) program, pa so na to vprašanje odgovorili, da so otroci premalo časa prisotni v vrtcu, da bi se poznal napredek na tem področju.

V večini vrtcev so pritrdilno odgovorili tudi na vprašanje o tem, ali se zaradi dela romskega pomočnika kaže napredek pri lažjem prehodu romskih otrok v osnovno šolo. Nekateri so pri tem izpostavili posamezne elemente, ki lajšajo ta prehod, med njimi: boljše znanje slovenščine, seznanjenost z osnovami primerne vedenja in vljudnostnimi izrazi, pozitivno institucionalno izkušnjo, usvojene kompetence na čustvenem področju in napredek glede kognitivnega razvoja, ki je potreben ob vstopu v šolo, vaje predopismenjevanja, motiviranje za individualno delo itd. Izpostavili so tudi vlogo romskega pomočnika pri obveščanju romskih staršev glede vpisa v osnovno šolo, pri urejanju različne dokumentacije in pri ozaveščanju staršev glede pomena obiskovanja osnovne šole. V enem od vrtcev, kjer imajo letos prvič zaposlenega romskega pomočnika, so zapisali, da vpliva dela romskega pomočnika na tem področju še ne morejo oceniti. V dveh vrtcih so podali splošen opis dejavnosti vrtca, ki prispevajo k lažjemu prehodu romskih otrok v osnovno šolo, niso pa pri tem posebej izpostavili vloge romskega pomočnika.

V dveh vrtcih so izpostavili še dva dodatna vidika pomembnosti dela romskih pomočnikov. V enem so zapisali, da »/o/troci zaradi poznane osebe lažje premostijo ovire ob vstopu v vrtec«, v drugem pa, da »/r/omski otroci potrebujejo dodatno spodbudo in individualizacijo dela v vrtcu. Romski pomočnik je dodatna oseba, ki prispeva k temu in tako omogoča, da se dejavnosti v vrtcu še bolj prilagodijo potrebam romskih otrok.«

2.8 Področja največjega doprinosa romskega pomočnika v vrtcu

Prisotnost in delo romskih pomočnikov sta za vrtce, ki so sodelovali v raziskavi, pomembna z več vidikov. Po eni strani romski pomočniki nudijo podporo, pomoč in spodbudo romskim otrokom na jezikovnem, čustvenem in drugih področjih. Po drugi strani so povezovalni člen med vrtcem in romskimi starši – pomagajo pri vzpostavljanju in vzdrževanju odnosov z romskimi starši, pri urejanju potrebne dokumentacije, odkrivanju potreb družin, ipd. Prispevajo h krepitvi zaupanja romskih družin v institucionalno vzgojo in so most med dvema kulturama. Hkrati, kot so zapisali v enem od vrtcev, prisotnost romskega pomočnika v vrtcu pomeni »/p/ovečanje števila odraslih na število otrok, kar bistveno prispeva h kvaliteti vzgojnoizobraževalnega dela v vrtcu, in načrtno ukvarjanje z romskimi otroki, ki rabijo več spodbud, razlag, pohval, potrditev za svoj enakovreden razvoj z vrstniki, ki so že dlje časa vključeni v vrtec.« Tudi v nekaterih drugih vrtcih so izpostavili pomen možnosti pogostejšega individualnega dela in dodatne podpore romskim otrokom, kar je ključno za njihov napredek. V dveh vrtcih so omenili pomembnost tega, da je romski pomočnik pripadnik romske skupnosti, da izhaja iz romskega naselja, iz katerega prihajajo romski otroci, da pozna romske družine in da obvlada romski jezik. To so elementi, zaradi katerih romski pomočnik pogosto lažje najde stik z romskimi otroki in njihovimi družinami kot drugi delavci vrtca. S tega vidika je delo romskega pomočnika včasih nenadomestljivo. Kot so zapisali v enem od vrtcev, pa romski pomočnik pomaga tudi pri premagovanju prisotnih zadržkov in strahov nekaterih delavcev vrtca in drugih (neromskih) staršev pri vključevanju romskih otrok v oddelke.

2.9 Delo romskega pomočnika izven vrtca (v romskem naselju)

Ravnateljem vrtcev smo zastavili tudi vprašanje o tem, ali je po njihovem mnenju smiselno, da romski pomočnik del svojega delovnega časa namenja tudi delu z romskimi starši, krepitvi zaupanja med vrtcem in romskimi družinami, aktivnostim z romskimi otroki na prostem, v romskem naselju, ali je bolje, da romski pomočnik nudi zgolj pomoč romskim otrokom v vrtcu. Približno v polovici od 14 vrtcev so bili ravnatelji mnenja, da je bolje, če romski pomočnik dela in nudi pomoč romskim otrokom zgolj v vrtcu, ostali pa so menili, da je dobro, če romski pomočnik del svojega delovnega časa nameni tudi delu z romskimi starši, krepitvi zaupanja med vrtcem in romskimi družinami, aktivnostim z romskimi otroki na prostem, npr. v romskem naselju. Med slednjimi je bilo nekaj takih, ki idejo o delu romskega pomočnika v romskem naselju sicer načeloma podpirajo, vendar pa v enem od teh vrtcev dodajajo, da »to ne more biti obveza, če imaš samo enega pomočnika oz. 0,5 na voljo«, v dveh pa poudarjajo, da je vseeno pomoč romskih pomočnikov prvenstveno potrebna v vrtcu. V enem od vrtcev iz SV Slovenije so zapisali, da v njihovem okolišu nimajo romskega naselja in zato menijo, da je bolje, če romski pomočnik dela samo v vrtcu. V enem od vrtcev pa ocenjujejo, da njihov romski pomočnik, ki ni Rom, ne bi mogel bistveno oz. drugače prispevati na področju dela s starši, kot to počnejo strokovni delavci vrtca. Eden od ravnateljev pa je izpostavil problem menjavanja oseb na delovnem mestu romskega pomočnika: »V kolikor se romski pomočnik menja vsako leto in predno se vzpostavi njihovo (mišljeni so starši, op. a.) zaupanje, je težko pričakovati, da bo vezni člen med vrtcem in skupnostjo. Romskega pomočnika vidimo kot pomoč pri delu v oddelku z otroki, pri izvedbi delavnic s starši in otroki, sodelovanju na roditeljskih sestankih, nastopih oz. vsemu, kar je povezano z delom v oddelku, kot tudi obiskovanju družin v smislu povezovanja in rednega obiskovanja vrtca. Aktivnosti z romskimi otroki na prostem vidimo samo kot izvajanje delavnic z ne vključenimi otroki, starši maksimalno 2 x tedensko.«

2.10 Potrebe po dodatnem usposabljanju romskih pomočnikov

Ravnatelji vseh vrtcev so izrazili potrebo po dodatnem izobraževanju in usposabljanju romskih pomočnikov, tako pred pričetkom njihove zaposlitve kot med zaposlitvijo. Glede na to, da se različni vrtci srečujejo z različnimi izzivi pri zaposlovanju romskih pomočnikov, se tudi njihovi predlogi glede potrebnih ali zaželenih področij izobraževanja in usposabljanja za romske pomočnike nekoliko razlikujejo. V nadaljevanju povzemamo njihove predloge.

Romski pomočniki bi potrebovali dodatna izobraževanja na naslednjih področjih:

- poučevanje slovenščine kot drugega/tujega jezika;
- spoznavanje romske kulture in romskega jezika (zlasti za tiste, ki niso pripadniki romske skupnosti);
- poznavanje in razumevanje kulturnih razlik in sobivanja v različnosti;
- razvojna psihologija in pedagogika;
- komunikacijske veščine;
- spoznavanje Kurikuluma za vrtce;
- vloga, namen, naloge in pristojnosti romskih pomočnikov;
- razlike med delom romskih pomočnikov v vrtcih in osnovnih šolah.

Nekateri ravnatelji so ponovno izpostavili, da bi romski pomočniki že v osnovi morali imeti izobrazbo pedagoške smeri. Nekaj pa jih je zapisalo, da bi morali biti romski pomočniki deležni stalnega strokovnega spopolnjevanja, tako kot drugi strokovni delavci v vrtcu.

2.11 Drugi predlogi in mnenja ravnateljev vrtcev

Na koncu smo ravnatelje vrtcev vprašali, če želijo še kaj sporočiti ministrstvu v zvezi z zaposlitvijo romskih pomočnikov. Osem vrtcev se je odzvalo na to, njihova sporočila pa so bila naslednja:

- Vrtec Črenšovci: »Želeli bi si, da naša romska pomočnica ostane zaposlena za poln delovni čas, saj je potreba po njeni prisotnosti koristna ne le za romske otroke, temveč tudi za preostale otroke. S svojo angažiranostjo, odgovornostjo in strokovnostjo je prinesla v naš zavod novo energijo. Spoštujejo in upoštevajo jo tako romski starši in otroci. Pripravljena je poprijeti za marsikatero delo, predvsem pa se zelo trudi, da bi otroci redno prihajali v vrtec. V oddelkih pomaga strokovnim delavkam, otroke opolnomoči tam, kjer to potrebujejo.«
- Vrtec Miklavž na Dravskem polju: »Pomoč otrokom je zelo pomembna, pomembno je tudi usposabljanje romskih pomočnikov in resnično smo zadovoljni, da se otrokom nudi pomoč; jezikovna in socialno-čustvena.«
- Vrtec Puconci: »Hvala, da nam prisluhnete in lep pozdrav.«
- Vrtec pri OŠ Sv. Jurij: »Zadovoljni smo, da smo prejeli za romske otroke tudi v vrtcih dodatno pomoč. Le-to ocenjujemo kot zelo koristno in potrebno z vidika zagotavljanja enakih možnosti vsem otrokom.«
- Vrtec Beltinci: »V našem okolju je romska pomočnica dragocena pomoč in bi si jo želeli ohraniti tudi v prihodnje. Morda bi morali sistemsko poskrbeti za večjo motivacijo in

pripravljenost romske populacije za to delo, za predstavitev delovnega mesta v pozitivni luči, ker smo imeli v preteklosti velike težave pri iskanju (ustrezne) kandidatke.«

- Vrtec Metlika: »Verjamem in upam, da bo takšna zaposlitev še dolgo obstajala, da bomo stopili korak naprej pri tej problematiki.
- Vrtec Mavrica Trebnje:
 - Želimo, da bi ohranili tovrstno pomoč vrtcem, ki imamo romske oddelke in vključene romske otroke, saj je tovrstna pomoč zelo dobrodošla in koristna.
 - Zvišati plačo za to delovno mesto in znižati izobrazbene pogoje, da bi res lahko zaposlili osebo, ki je iz okolja, pozna vsaj osnove romskega jezika in bi bila v veliko pomoč pri povezovanju skupnosti z vrtcem.
 - Konkretno določiti % dodatka do katerega bi bili upravičeni vsi zaposleni v romskem oddelku. Dinamika v romskem oddelku se razlikuje od dinamike v rednem oddelku.
 - Odstopanja so na socialno čustvenem področju: zaradi odstopanj v poznavanja in razumevanja slovenskega jezika, zaradi povečanega dela in opolnomočenja staršev, zaradi obiskovanja družin na domu in spodbujanje k večji prisotnosti v vrtcu, organiziranje in povezovanje z zdravstvenim domom in drugimi zunanjimi institucijami. Primer iz prakse: gluhonem deček je potreboval pregled v razvojni ambulanti. Strokovna delavka je uredila staršem prijavo na pregled, sporočila kdaj imajo vlak iz Trebnjega in nazaj. Po pregledu se je pomagalo pri urejanju dokumentacije in dodatne pomoči v vrtcu.
 - Mogoče bi bilo potrebno razmisliti, da bi bil v romskem oddelku nižji normativ otrok, kot je sedaj. Na osebo maksimalno 6 otrok.
- Vrtec Šentvid: »Romski pomočnik je aktivno vključen v program izvajanja integracije romskih otrok v vrtece, izvaja strokovno delo, še vedno pa ima status tehničnega delavca (njegova izobrazba je splošna), njegovo delo ni ustrezno finančno ovrednoteno. V primeru ustreznega statusa in boljšega ovrednotenja dela romskega pomočnika, programa strokovnega usposabljanja bi v vrtece za delo z romskimi otroki dobili bolj izobražen kader.«

2.12 Zaključek

V raziskavi so pri izpolnjevanju ankete sodelovali ravnatelji 14 vrtcev, od tega 9 iz severovzhodne Slovenije, 4 iz jugovzhodne Slovenije in eden iz osrednje Slovenije. V štirih vrtcih v šolskem letu 2021/22 niso imeli zaposlenega romskega pomočnika, tako da so ga v šolskem letu 2022/23 zaposlili prvič. V štirih vrtcih je bila na mestu romskega pomočnika v šolskem letu 2022/23 zaposlena ista oseba kot leto pred tem, v preostalih šestih vrtcih pa je med šolskima letoma 2021/22 in 2022/23 zaradi različnih razlogov prišlo do menjav pri zaposlitvi oseb na delovnem mestu romskega pomočnika.

V šestih vrtcih so imeli pred sistemizacijo delovnega mesta romski pomočnik urejeno določeno obliko pomoči za romske otroke, ki so jo izvajale osebe, zaposlene bodisi preko javnih del, bodisi preko različnih projektov. Ravnatelji vrtcev so kot slabost prejšnjih ureditev izpostavili predvsem pogosto menjavanje kadra, zato so izrazili zadovoljstvo s sistemizacijo delovnega mesta romski pomočnik v vrtcu, ker to omogoča večjo stabilnost in kontinuiteto dela z romskimi otroki in starši. Izpostavili pa so tudi nekaj slabosti obstoječe ureditve in predlagali,

da se na sistemski ravni uvedejo določene spremembe. Največ predlogov se je nanašalo na znižanje normativa glede števila romskih otrok, vključenih v vrtec, kot pogoja za zaposlitev romskega pomočnika. Nekateri so predlagali tudi spremembo pogojev, ki jih mora izpolnjevati oseba za zaposlitev na delovnem mestu romski pomočnik – ti predlogi so šli največkrat v smer zahtev po višji izobrazbi in izobrazbi pedagoške smeri. Po drugi strani pa so nekateri izpostavili tudi obraten problem, in sicer da že ob trenutnih zahtevah glede izobrazbe težko najdejo primerne kandidate iz romske skupnosti, ki bi izpolnjevali te pogoje. S tega vidika bi optimalno rešitev morda lahko iskali v postavitvi zahtevnejših pogojev, kar bi služilo tudi kot spodbuda pripadnikom romske skupnosti, ki jih to delo zanima, za dodatno izobraževanje, pri čemer bi uvedli določeno prehodno obdobje, v katerem bi se ti pogoji uveljavili. Po drugi strani bi morali upoštevati specifike vsakega posameznega vrtca in v primeru, da v določenem okolju ni primerne kandidata za to delovno mesto, dopuščati tudi izjeme. Morda bi bilo smiselno sistemizirati več različnih delovnih mest romskih pomočnikov z različnimi stopnjami zahtevane izobrazbe, s čimer bi lahko ustrezno prilagajali tudi višino plače. Sprememba višine plače je bila tudi med predlogi ravnateljev. Predvsem so predlagali zvišanje izhodiščne plače romskih pomočnikov, saj je za trenutno predvideno plačilo težko najti primerne kandidata za zaposlitev (in ohranitev) na tem delovnem mestu. Poleg ustrežnejše višine plače bi morali, kot je predlagal eden od ravnateljev, tudi sicer sistemsko poskrbeti za večjo motivacijo in pripravljenost romske populacije za to delo na način, da bi predstavljali prednosti in pozitivne vidike tega delovnega mesta. Izražena je bila tudi potreba po spremembi sistemizacije delovnega mesta romski pomočnik v smislu, da bi moral biti romski pomočnik umeščen med strokovni kader (plačna skupina D), in ne med tehnični kader.

Ravnatelji vseh vrtcev so izrazili potrebo po dodatnem izobraževanju in usposabljanju romskih pomočnikov, tako pred pričetkom njihove zaposlitve kot med zaposlitvijo. Glede na to, da se okolja, v katerih se nahajajo vrtci, med sabo precej razlikujejo tako po številu romskih otrok kot glede splošnega položaja romske skupnosti, se pojavljajo tudi različne potrebe glede dodatnega izobraževanja in usposabljanja romskih pomočnikov. Nekateri bi potrebovali izobraževanje na področju poučevanja slovenščine kot drugega/tujega jezika, drugim primanjkuje znanja romskega jezika in poznavanja romske kulture. Dobrodošla bi bila tudi dodatna usposabljanja s področja razvojne psihologije in pedagogike ter komunikacijskih veščin. Na splošno pa bi bilo dobro, da bi bili romski pomočniki deležni stalnega strokovnega spopolnjevanja, tako kot drugi strokovni delavci v vrtcu.

V osmih vrtcih bi potrebovali dodatne zaposlitve oziroma povečanje deleža zaposlitve romskih pomočnikov, ostalim šestim vrtcem pa trenutno število romskih pomočnikov ustreza. Približno v polovici vrtcev imajo poleg romskega pomočnika za pomoč romskim otrokom zaposlene še druge osebe. Običajno je to ena oseba ali samo del zaposlitve ene osebe, ponekod pa tudi dve. Nekatere od teh oseb so zaposlene preko javnih del, druge kot svetovalni delavci ali vzgojitelji v vrtcu.

Iz podatkov, ki smo jih pridobili z anketami, je težko oceniti, v kolikšni meri se v praksi naloge romskih pomočnikov med posameznimi vrtci razlikujejo in zakaj prihaja do morebitnih razlik. Predvidevamo, da določene razlike nastajajo zaradi različnih potreb posameznih vrtcev, pa tudi zaradi različnega obsega zaposlitve romskih pomočnikov. Na splošno pa se zdi, da se naloge, ki jih opravljajo romski pomočniki, se med vrtci bistveno ne razlikujejo. Romski pomočniki sodelujejo pri uvajanju romskih otrok v vrtec in navajanju na dnevno rutino v vrtcu, pomagajo otrokom pri higienskih opravilih in izvajanju usmerjenih dejavnosti. S prevajanjem in dodatno razlago pomagajo romskim otrokom pri razumevanju navodil, nudijo jim oporo v čustvenih stiskah in skrbijo za njihovo vključenost v vrtčevsko skupino. Spremljajo otroke v času

izvajanja vrtčevskih aktivnosti na prostem, komunicirajo z romskimi starši, jih spodbujajo k vpisu otrok v vrtec in k zagotavljanju rednega obiskovanja vrtca. Okvirne naloge romskih pomočnikov običajno določa ravnatelj oziroma pomočnik ravnatelja vrtca ali pa določen tim vrtčevskih strokovnih delavcev. V oddelku pa se naloge individualno prilagaja v dogovoru z oddelčnimi vzgojitelji in glede na specifične potrebe posameznih otrok oziroma skupine. Približno v polovici od 14 vrtcev so bili ravnatelji mnenja, da je bolje, če romski pomočnik dela z romskimi otroki zgolj v vrtcu, ostali pa so menili, da je dobro, če romski pomočnik del svojega delovnega časa nameni tudi delu z romskimi starši, krepitvi zaupanja med vrtcem in romskimi družinami ter aktivnostim z romskimi otroki na prostem, npr. v romskem naselju. Glede evalvacije dela romskih pomočnikov med vrtci obstajajo razlike. Te se kažejo tako v načinu kot v pogostosti evalvacije. Ponekod evalvacijo opravljajo ravnatelji ali njihovi pomočniki, ponekod so to oddelčne vzgojiteljice, ponekod pa širši tim, ki ga sestavljajo ravnatelj in/ali pomočnik ravnatelja, svetovalni delavec in strokovni delavci v oddelkih z romskimi otroki. V nekaterih vrtcih evalvacijo opravljajo sproti, mesečno, v nekaterih dvakrat letno, v nekaterih pa enkrat letno.

V času izvajanja naše raziskave sta od uvedbe sistemizacije delovnega mesta romski pomočnik in zaposlitve prvih romskih pomočnikov v vrtcih minili šele slabi dve leti, zato je težko analizirati širše učinke teh zaposlitev in njihovem vplivu na položaj oziroma napredovanje romskih otrok v sistemu vzgoje in izobraževanja. Kljub temu smo ravnatelje vrtcev prosili za njihovo mnenje oziroma oceno glede tega, ali se pri romskih otrocih zaradi zaposlitve romskega pomočnika v vrtcu (že) kaže kakšen napredek na področjih, kot so vpis v vrtec, redno obiskovanje vrtca oziroma manj odsotnosti, znanje slovenskega jezika, znanje romskega jezika, kognitivni in socialno-čustveni razvoj otrok ter lažji prehod v osnovno šolo. Napredek otrok na omenjenih področjih je sicer rezultat kompleksnih procesov in množice dejavnikov in ga ni mogoče zreducirati le na rezultat dela romskih pomočnikov. Kljub temu in kljub kratkemu obdobju zaposlitve romskih pomočnikov ravnatelji večinoma opažajo napredek romskih otrok na vseh omenjenih področjih in ga vsaj delno ali posredno, ponekod pa tudi izrecno in neposredno povezujejo z delom romskih pomočnikov.

Prisotnost in delo romskih pomočnikov sta za vrtce pomembna tudi z drugih vidikov. Romski pomočniki namreč ne nudijo zgolj podpore, pomoči in spodbude romskemu otroku v vrtcu, temveč so tudi povezovalni člen med vrtcem in romskimi starši – pomagajo pri vzpostavljanju in vzdrževanju odnosov z romskimi starši ter prispevajo h krepitvi zaupanja romskih družin v institucionalno vzgojo. Prisotnost romskega pomočnika v vrtcu pomeni tudi večje število odraslih na število otrok, kar že samo po sebi bistveno prispeva h kakovosti vzgojno-izobraževalnega dela. Po mnenju nekaterih ravnateljev je velika prednost, če je romski pomočnik pripadnik romske skupnosti, če izhaja iz romskega naselja, iz katerega prihajajo romski otroci, če pozna romske družine in obvlada romski jezik, saj na ta način lažje najde stik z romskimi otroki in njihovimi družinami in je to njegova ključna prednost v primerjavi z drugimi delavci vrtca. Še en, pogosto spregledan vidik vloge romskega pomočnika, pa je, kot so zapisali v enem od vrtcev, da romski pomočnik pomaga tudi pri premagovanju prisotnih zadržkov in strahov nekaterih delavcev vrtca in staršev neromskih otrok pri vključevanju romskih otrok v oddelke vrtca.

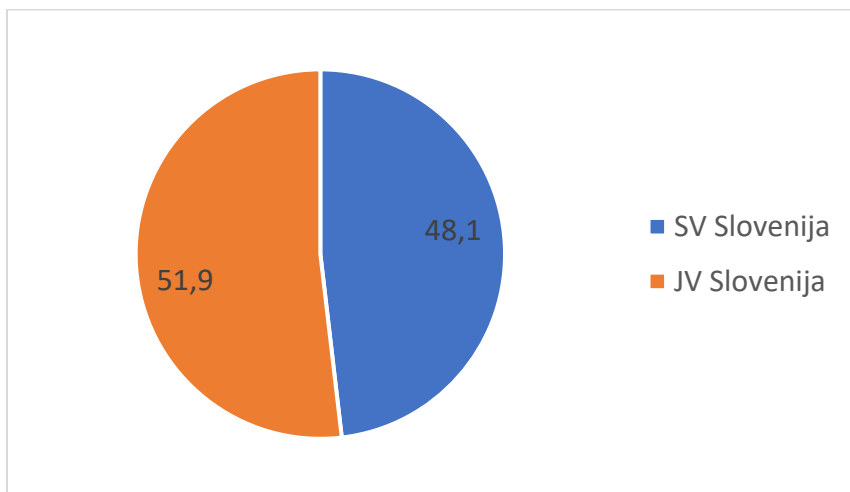
3. Analiza anket z ravnatelji osnovnih šol in osnovnih šol s prilagojenim programom glede dela romskih pomočnikov v šolah

3.1 Šole, ki so sodelovale v raziskavi

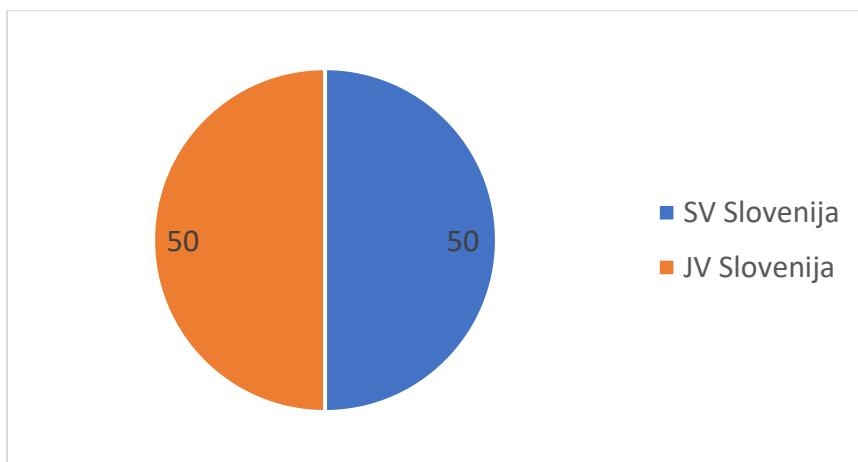
Tabela 3.1: Seznam šol z zaposlenimi romskimi pomočniki, katerih predstavniki so izpolnili anketo

SV Slovenija	OŠ	OŠPP
1	Dvojezična OŠ 1 Lendava	Center Gustava Šiliha Maribor
2	Dvojezična OŠ Genterovci	Dvojezična OŠ II Lendava II
3	OŠ Franca Rozmana – Staneta Maribor	OŠ dr. Ljudevita Pivka Ptuj
4	OŠ Franceta Prešerna Črenšovci	OŠ IV Murska Sobota
5	OŠ Franceta Prešerna Maribor	
6	OŠ I Murska Sobota	
7	OŠ II Murska Sobota	
8	OŠ Kuzma	
9	OŠ Maksa Durjave Maribor	
10	OŠ Puconci	
11	OŠ Sveti Jurij Rogašovci	
12	OŠ Tišina	
13	OŠ Veržej	
JV Slovenija		
1	OŠ Belokranjskega odreda Semič	Mladinski dom Malči Beličeve Ljubljana
2	OŠ Center Novo mesto	OŠ Dragotina Ketteja Novo mesto
3	OŠ dr. Franceta Prešerna Ribnica	OŠ Ljuba Šercerja Kočevje
4	OŠ Frana Metelka Škocjan	OŠ Milke Šobar - Nataše Črnomelj
5	OŠ Loka Črnomelj	
6	OŠ Louisa Adamiča Grosuplje	
7	OŠ Metlika	
8	OŠ Ob Rinži Kočevje	
9	OŠ Podzemelj	
10	OŠ Stara Cerkev	
11	OŠ Šentjernej	
12	OŠ Šmihel Novo mesto	
13	OŠ Trebnje	
14	OŠ Zbora odposlancev Kočevje	

Graf 3.1: Lokacija OŠ z zaposlenimi romskimi pomočniki, katerih predstavniki so izpolnili anketo, v % (N = 27)

Graf 3.2: Lokacija OŠPP z zaposlenimi romskimi pomočniki, katerih predstavniki so izpolnili anketo, v % (N = 8)

3.2 Delež zaposlitve romskih pomočnikov na posamezni šoli in kadrovske menjave na tem delovnem mestu

Predstavniki šol so nam sporočili, kolikšen delež zaposlitve romskega pomočnika so imeli v šolskem letu 2022/23 na njihovi šoli. Če so šole zaposlile romskega pomočnika že v predhodnem letu, so nam poleg tega podali tudi informacije o tem, ali na tem delovnem mestu še vedno dela ista oseba oziroma če in zakaj je prišlo do kadrovskih menjav ali drugih sprememb na tem področju.

3.2.1 Odgovori ravnateljev OŠ

V skladu s členom 14.a *Pravilnika o normativih in standardih za izvajanje programa osnovne šole* (v nadaljevanju: pravilnik) se v osnovnih šolah sistemizira delovno mesto romski pomočnik v skladu z naslednjimi merili: za OŠ, ki imajo 16–30 romskih učencev, 0,5 delovnega

mesta romski pomočnik, za OŠ z 31 in več romskimi učenci pa 1 delovno mesto romski pomočnik. Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje odstopanja od teh meril odobri v utemeljenih primerih na podlagi vloge šole.

Tabela 3.2: Delež zaposlitve romskih pomočnikov, število romskih učencev in kadrovske menjave na delovnem mestu romski pomočnik, po posameznih OŠ, SV Slovenija, šolsko leto 2022/23

Zap. št.	Šola	Delež zaposlitve romskega pomočnika	Število romskih učencev ¹¹	Opombe v zvezi z odstopanjem od meril v pravilniku	Ali je bil v šolskem letu 2022/23 zaposlen isti romski pomočnik kot v letu pred tem?
1	Dvojezična OŠ 1 Lendava	0,5	23		Da ¹²
2	Dvojezična OŠ Genterovci	0,5	15	Tu gre za odstopanje od meril. Po pravilniku šola ne dosega dovoljšnjega števila romskih učencev za zaposlitev 0,5 romskega pomočnika.	Ne – v šolskem letu 2021/22 zaradi premajhnega števila romskih učencev OŠ ni imela zaposlenega romskega pomočnika.
3	OŠ Franca Rozmana – Staneta Maribor	1	45		Ne - do spremembe je prišlo zaradi pridobitve nove službe prej zaposlene romske pomočnice.
4	OŠ Franceta Prešerna Črenšovci	1	27	Tu gre za odstopanje od meril. Po pravilniku bi morala imeti šola zaposlenega 0,5 romskega pomočnika.	Da
5	OŠ Franceta Prešerna Maribor	0,5	29		Ne – v šolskem letu 2021/22 zaposlena oseba (v polnem deležu) »je dobila službo, primerno njeni izobrazbi. Delež je v letošnjem šolskem letu manjši, saj je vpisanih manj Romov.«
6	OŠ I Murska Sobota	1	50		Da
7	OŠ II Murska Sobota	1	37		Da ¹³
8	OŠ Kuzma	0,5	16		Ne - v šolskem letu 2021/22 šola ni imela zaposlenega romskega

¹¹ Vir: Baza podatkov Ministrstva za vzgojo in izobraževanje o številu romskih učencev v šolah, ki se nanaša na december 2022.

¹² Po podatkih Ministrstva za vzgojo in izobraževanje je bil v šolskem letu 2021/22 romski pomočnik na tej OŠ zaposlen v celem deležu.

¹³ Po evidenci Ministrstva za vzgojno in izobraževanje ta šola sicer v šolskem letu 2021/22 ni imela zaposlenega romskega pomočnika (Baza podatkov Ministrstva za vzgojo in izobraževanje o deležu zaposlenih romskih pomočnikov v šolah (šolski leti 2021/22 in 2022/23).

					pomočnika kljub doseganju meril za to.
9	OŠ Maksa Durjave Maribor	2 x 0,5 ¹⁴	33		Ne – oseba, ki je bila (v polnem deležu) zaposlena v predhodnem letu, je na materinskem/starševskem dopustu.
10	OŠ Puconci	1	61		Da
11	OŠ Sveti Jurij Rogašovci	1	47		Da
12	OŠ Tišina	1	31		Ne – prejšnjemu romskemu pomočniku je pretekla zaposlitvena pogodba.
13	OŠ Veržej ¹⁵	1	12 ¹⁶	Tu gre za odstopanje od meril. Po pravilniku šola ne dosega dovoljšnega števila romskih učencev za zaposlitev 0,5 romskega pomočnika.	Da ¹⁷
skupno število		11	426		

Tabela 3.3: Delež zaposlitve romskih pomočnikov, število romskih učencev in kadrovske menjave na delovnem mestu romski pomočnik, po posameznih OŠ, JV Slovenija, šolsko leto 2022/23

Zap. št.	Šola	Delež zaposlitve romskega pomočnika	Število romskih učencev ¹⁸	Opombe v zvezi z odstopanjem od meril v pravilniku	Ali je bil v šolskem letu 2022/23 zaposlen isti romski pomočnik kot v letu pred tem?
1	OŠ Belokranjskega odreda Semič	1	31		Da
2	OŠ Center Novo mesto	2 x 0,5	33		Ne – v šoli pogosto prihaja do kadrovskih menjav (posamezniki »odhajajo na 'boljša' delovna mesta«). V šol.

¹⁴ Tu gre za zaposlitev dveh romskih pomočnikov v polovičnem deležu.

¹⁵ OŠ Veržej je specifična, saj jo obiskujejo učenci iz šolskega okoliša kot tudi učenci, ki so nameščeni v vzgojni zavod (t. j. Vzgojni dom Veržej) oziroma stanovanjsko skupino, ki deluje v okviru zavoda – dela OŠ. Zavod je namenjen otrokom s čustvenimi in vedenjskimi motnjami, ki prihajajo iz cele Slovenije. Učenci iz doma obiskujejo interne oddelke, kjer je normativ 8 učencev. S prilagojenim izvajanjem dosegajo enakovreden izobrazbeni standard (OŠ Veržej).

¹⁶ Štirje od teh učencev so bili po evidenci Ministrstva za vzgojo in izobraževanje vključeni v vzgojne skupine. Te so del Vzgojnega doma Veržej oziroma tamkajšnjega strokovnega centra, ki organizacijsko spada pod OŠ Veržej. V strokovnem centru bivajo otroci s čustvenimi in vedenjskimi motnjami (Pravila strokovnega centra). Preostali učenci iz OŠ Veržej so zunanji učenci iz šolskega okoliša.

¹⁷ V letu 2021/22 je bil po podatkih Ministrstva za vzgojo in izobraževanje zaposlen v polovičnem deležu (Baza podatkov Ministrstva za vzgojo in izobraževanje o deležu zaposlenih romskih pomočnikov v šolah (šolski leti 2021/22 in 2022/23)).

¹⁸ Vir: Baza podatkov Ministrstva za vzgojo in izobraževanje o številu romskih učencev v šolah, ki se nanaša na december 2022.

					letu 2022/23 je zaradi večjega števila učencev zaposlen še dodatni romski pomočnik v deležu 0,5.
3	OŠ dr. Franceta Prešerna Ribnica	0,2 + 0,8	58		Da
4	OŠ Frana Metelka Škocjan	1	65		Da
5	OŠ Loka Črnomelj	1 + 0,5	58	Tu gre za odstopanje od meril. Izjemoma je zaposlen še dodatni romski pomočnik v deležu 0,5. ¹⁹	Da
6	OŠ Louisa Adamiča Grosuplje	1	39		Ne – prej zaposlena oseba je poiskala novo zaposlitev.
7	OŠ Metlika	1	56		Da
8	OŠ Ob Rinži Kočevje	1	36		Da
9	OŠ Podzemelj	0,5	21		Da ²⁰
10	OŠ Stara Cerkev	1	43		Da
11	OŠ Šentjernej	1	60		Da
12	OŠ Šmihel Novo mesto	1 + 0,5	43	Tu gre za odstopanje od meril. Izjemoma je zaposlen še dodatni romski pomočnik v deležu 0,5.	Da ²¹
13	OŠ Trebnje	1	61		Da
14	OŠ Zbora odposlancev Kočevje	1	59		Da
skupno število		14,5	663		

Šole na SV države povprečno obiskuje manjše število romskih učencev (32,8 učenca na OŠ oz. 23,5 učenca na OŠPP) kot tiste v JV Sloveniji (47,4 na OŠ oz. 26,3 na OŠPP). Res je, da je v šolah na JV delu države zaposlenih več romskih pomočnikov, a če bi imeli prav vsi romski učenci potrebo po pomoči romskega pomočnika na posamezni šoli, bi bili romski pomočniki v tem delu države obremenjeni z večjim številom romskih učencev (povprečno 45,7 romskega učenca na romskega pomočnika v JV Sloveniji v primerjavi s 38,7 romskega učenca na romskega pomočnika v SV delu države). V praksi seveda ne potrebujejo vsi romski otroci pomoči romskega pomočnika, je pa ocena o večji obremenjenosti romskih pomočnikov na JV Slovenije verjetno vseeno realna, ker je v tem delu poleg večjega števila romskih učencev med njimi tudi večji delež tistih, ki so učno neuspešni in potrebujejo pomoč romskega pomočnika, kot na SV Slovenije.²²

V petih šolah (18,5 % vseh OŠ) so bila pri zaposlitvi romskih pomočnikov opažena odstopanja od meril oziroma normativov, določenih v pravilniku. V treh šolah na SV Slovenije je

¹⁹ Ta izjema je veljala že v šolskem letu 2021/22 (Baza podatkov Ministrstva za vzgojo in izobraževanje o deležu zaposlenih romskih pomočnikov v šolah (šolski leti 2021/22 in 2022/23).

²⁰ Po podatkih Ministrstva za vzgojo in izobraževanje je bil v šolskem letu 2021/22 romski pomočnik na tej OŠ zaposlen v celem deležu.

²¹ Poleg že v letu 2021/22 zaposlenega romskega pomočnika so v letu 2022/23 v deležu 0,5 zaposlili še dodatnega romskega pomočnika (Baza podatkov Ministrstva za vzgojo in izobraževanje o deležu zaposlenih romskih pomočnikov v šolah (šolski leti 2021/22 in 2022/23).

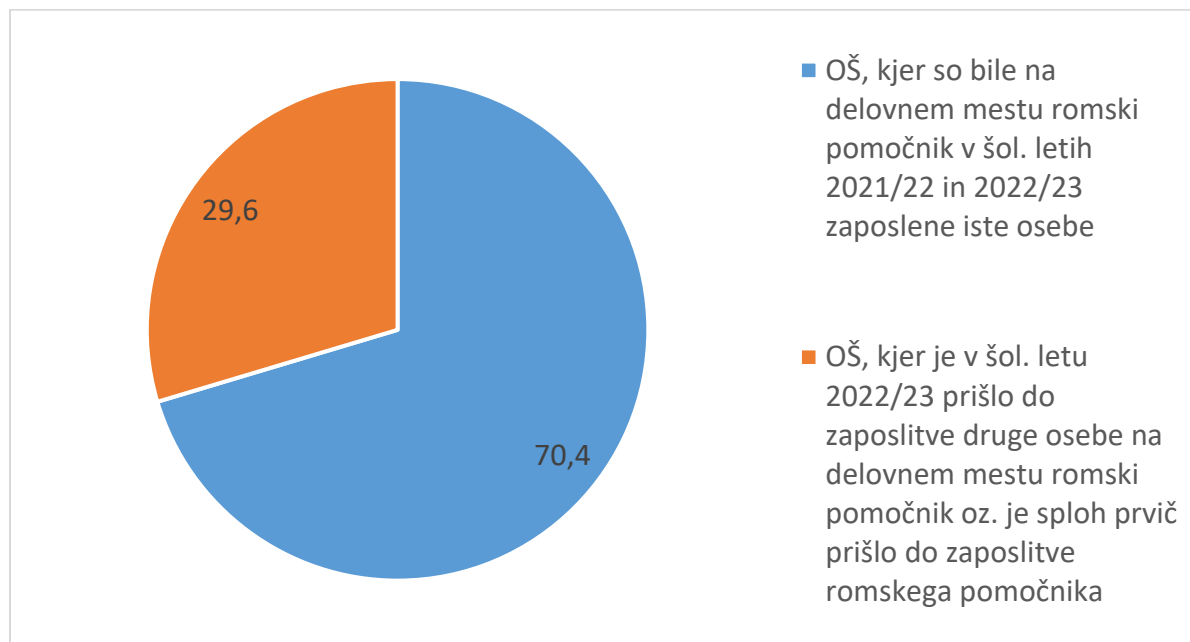
²² O razlikah v uspešnosti romskih učencev v SV in JV Sloveniji pišeta Bešter & Pirc 2021b in 2022.

Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje (MVI) dopustilo zaposliti romskega pomočnika v polovičnem oziroma celotnem deležu, čeprav te šole niso dosegle numeričnega praga 16 vpisanih romskih učencev oziroma v primeru OŠ Franceta Prešerna Črenšovci 31 romskih učencev. Te izjeme je MVI odobrilo na podlagi 14.a člena pravilnika.²³ V dveh šolah z JV države pa je bilo zaradi večjega števila vpisanih romskih učencev dovoljeno zaposliti še dodatnega romskega pomočnika v polovičnem deležu. Podatka o tem, ali so za morebitna tovrstna odstopanja zaprosile tudi druge OŠ, ki beležijo večje število romskih učencev (denimo 50 ali več) – takšnih je bilo še 8 šol, od tega jih je tri četrt z JV Slovenije –, nimamo.

Od skupno 27 OŠ je v šolskem letu 2022/23 ohranilo zaposlitev iste osebe na delovnem mestu romski pomočnik 19 oziroma 70,4 % šol. Najbolj stabilne na tem področju so bile šole z JV države, kjer je bilo takšnih 12 od 14 šol, medtem ko je bil v SV Sloveniji tak položaj zabeležen v 7 od 13 šol. Nekateri posamezniki so se zaposlili potem, ko so v predhodnih letih že opravljali delo romskega pomočnika na teh šolah, a so bili zaposleni v okviru projekta Centra šolskih in obšolskih dejavnosti Skupaj za znanje. V štirih od 19 primerov, ko so bili romski pomočniki zaposleni na šolah že v letu 2021/22, pa je prišlo do spremembe deleža zaposlenosti romskega pomočnika – bodisi povečanja, bodisi zmanjšanja – zaradi spreminjanja vpisanega števila romskih učencev.

V osmih šolah (29,6 % od vseh OŠ) so se v šolskem letu 2022/23 zaposlili novi romski pomočniki. V dveh primerih je prišlo do nove zaposlitve zato, ker v predhodnem šolskem letu šoli nista imeli dovoljšnjega števila romskih učencev, da bi bili upravičeni do 0,5 deleža zaposlitve romskega pomočnika. Pri preostalih šestih šolah pa so se zaposlile druge osebe zaradi različnih razlogov, najpogosteje zaradi pridobitve nove zaposlitve predhodno zaposlenih romskih pomočnikov.

Graf 3.3: Kadrovske menjave na delovnem mestu romski pomočnik v OŠ v šolskih letih 2021/22 in 2022/23, v % (N = 27)

²³ Tu naj dodamo, da je bilo tovrstno odstopanje v predhodnem šolskem letu s 14 vpisanimi romskimi učenci dovoljeno tudi OŠ Beltinci, ki pa v šolskem letu 2022/23 ni imela več zaposlenega romskega pomočnika v polovičnem deležu, saj je število tamkajšnjih romskih učencev še dodatno upadlo.

3.2.2 Odgovori ravnateljev OŠPP

Drugačni, nižji normativi so se zaradi specifičnih potreb uveljavili na OŠPP. V skladu s 14. členom *Pravilnika o normativih in standardih za izvajanje vzgojno-izobraževalnih programov za otroke s posebnimi potrebami* se v OŠPP sistemizira delovno mesto romski pomočnik v skladu z naslednjimi merili: za šole oziroma zavode, ki imajo 6–12 romskih učencev, 0,5 delovnega mesta romski pomočnik, za šole oziroma zavode s 13 in več romskimi učenci pa 1 delovno mesto romski pomočnik. Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje odstopanja od teh meril odobri v utemeljenih primerih na podlagi vloge šole oziroma zavoda.

Tabela 3.4: Delež zaposlitve romskih pomočnikov, število romskih učencev in kadrovske menjave na delovnem mestu romski pomočnik, po posameznih OŠPP, Slovenija, šolsko leto 2022/23

Zap. št.	Šola	Delež zaposlitve romskega pomočnika	Število romskih učencev ²⁴	Opombe v zvezi z odstopanjem od meril v pravilniku za OŠPP	Ali je bil v šolskem letu 2022/23 zaposlen isti romski pomočnik kot v letu pred tem?
1	Center Gustava Šiliha Maribor	1	31		Da
2	Dvojezična OŠ II Lendava	0,5	10		Da
3	OŠ dr. Ljudevita Pivka Ptuj	²⁵ 0,5	14	Tu gre za odstopanje od meril (če upoštevamo odgovor šole). Po pravilniku za OŠPP bi morala imeti šola zaposlenega celega romskega pomočnika.	Ne – prej zaposlena oseba je imela pogodbo za določen čas.
4	OŠ IV Murska Sobota	1	39		Da ²⁶
5	Mladinski dom Malči Beličeve Ljubljana	²⁷ 0,3	11	Tu gre za odstopanje od meril (če upoštevamo odgovor šole). Po pravilniku za OŠPP bi morala imeti šola zaposlenega romskega pomočnika v polovičnem deležu.	Ne – v predhodnem letu je imela šola zaposlenega romskega pomočnika samo v deležu 0,2, ²⁸ čeprav po podatkih same šole ta sploh ni imela zaposlenega romskega pomočnika.
6	OŠ Dragotina Ketteja Novo mesto	²⁹ 1	38		Da
7	OŠ Ljuba Šercerja Kočevje	1	24		Ne – zaposlila se je druga oseba, saj prva »tega dela

²⁴ Vir: Baza podatkov Ministrstva za vzgojo in izobraževanje o številu romskih učencev v šolah in se nanaša na december 2022.

²⁵ Po podatkih Ministrstva za vzgojo in izobraževanje je bil v šolskem letu 2022/23 romski pomočnik na tej šoli zaposlen v celem deležu in ne v polovičnem (Baza podatkov Ministrstva za vzgojo in izobraževanje o deležu zaposlenih romskih pomočnikov v šolah (šolski leti 2021/22 in 2022/23).

²⁶ Zaposlena oseba je bila zaradi materinskega oziroma starševskega dopusta samo začasno nadomeščana.

²⁷ Po podatkih Ministrstva za vzgojo in izobraževanje sta bili v šolskem letu 2022/23 kot romska pomočnika zaposleni dve osebi v deležih 0,2 in 0,3 (Baza podatkov Ministrstva za vzgojo in izobraževanje o deležu zaposlenih romskih pomočnikov v šolah (šolski leti 2021/22 in 2022/23).

²⁸ Baza podatkov Ministrstva za vzgojo in izobraževanje o deležu zaposlenih romskih pomočnikov v šolah (šolski leti 2021/22 in 2022/23).

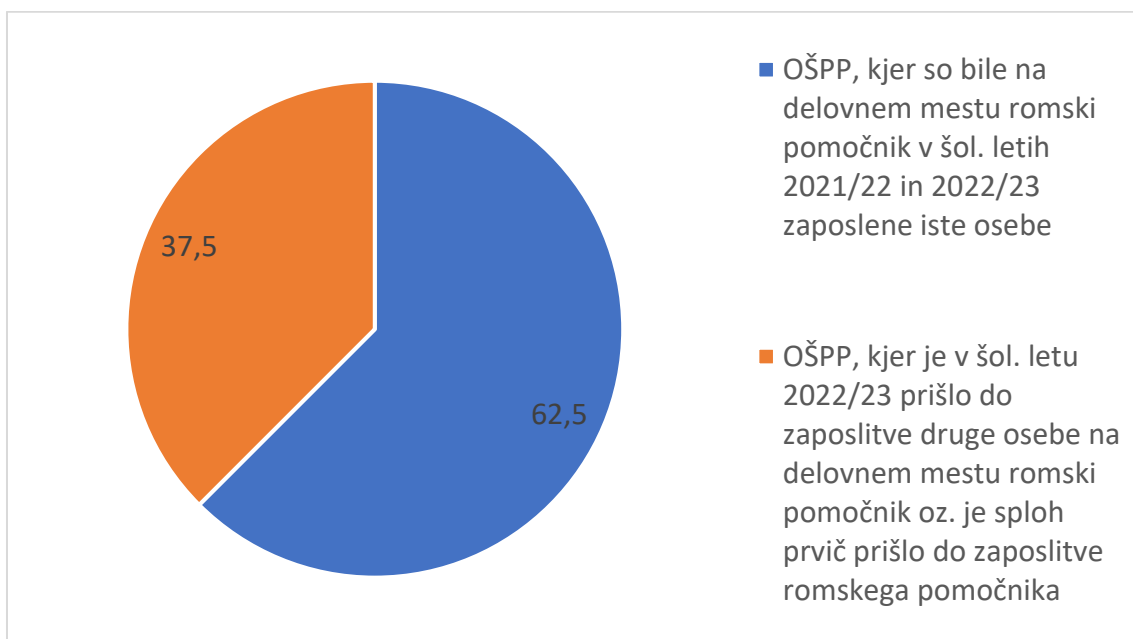
²⁹ Iz te šole sporočajo, da so imeli kot »romskega pomočnika« zaposleno še eno dodatno osebo v deležu 0,75, kar pa že od leta 2016 financira Mestna občina Novo mesto.

					ni želela več opravljati (vzrok: preobsežnost dela, nizko plačilo).«
8	OŠ Milke Šobar – Nataše Črnomelj	1	32		Da

Tudi pri tej skupini šol velja, da imajo tiste iz JV dela države povprečno nekoliko večje število romskih učencev (povprečno 26,3 učencev na šolo v JV Sloveniji in 23,5 učencev na šolo v SV Sloveniji), zaradi česar lahko sklepamo do so tamkajšnji romski pomočniki bolj obremenjeni v primerjavi s tistimi iz SV Slovenije.

Od 8 OŠPP, ki so sodelovale v raziskavi, je v šolskem letu 2022/23 ohranilo zaposlitev iste osebe na delovnem mestu romski pomočnik 5 šol oziroma na 62,5 % vseh. Na treh šolah pa je prišlo do kadrovskih menjav zaradi tega, ker so osebe, ki so bile zaposlene na delovnem mestu romski pomočnik v predhodnem šolskem letu, našle drugo zaposlitev oziroma jim je pretekla pogodba o zaposlitvi.

Graf 3.4: Kadrovske menjave na delovnem mestu romski pomočnik v OŠPP v šolskih letih 2021/22 in 2022/23, v % (N = 8)

3.2.3 Odgovori ravnateljev šol, ki v šolskem letu 2022/23 niso imele zaposlenega romskega pomočnika

Poleg omenjenih OŠ in OŠPP, ki so v šolskem letu 2022/23 zaposlovale romskega pomočnika, smo v raziskavo vključili še 6 dodatnih OŠ in 1 OŠPP in se na njihove ravnatelje obrnili samo z nekaj vprašanji. Na teh šolah nas je zanimal odnos do potencialne zaposlitve romskega pomočnika, saj so v šolskem letu 2022/23 izpolnjevale numerični pogoj za to zaposlitev ali pa so imele vpisanega po enega romskega učenca premalo, da bi lahko zaposlile 0,5 romskega pomočnika, vendar bi za ta namen lahko MVI zaprosile za odobritev odstopanja od meril.

Tabela 3.5: Delež zaposlenosti romskih pomočnikov, do katerega bi (lahko) bile upravičene šole, in število romskih učencev po posameznih šolah, Slovenija, šolsko leto 2022/23

Zap. št.	Šola	Delež zaposlitve romskega pomočnika	Število romskih učencev ³⁰	Opombe
1	OŠ Borcev za severno mejo Maribor	1	37	Že v 2021/22 so izpolnjevali pogoje za romskega pomočnika, a niso imeli zaposlenega.
2	OŠPP Center Janeza Levca Ljubljana	1	33	V 2021/22 so imeli zaposlenega 0,5 romskega pomočnika.
3	OŠ Draga Kobala Maribor	1	33	Že v 2021/22 so izpolnjevali pogoje za romskega pomočnika, a niso imeli zaposlenega.
4	OŠ Kašelj	0,5	20	Že v 2021/22 so izpolnjevali pogoje za romskega pomočnika, a niso imeli zaposlenega.
5	OŠ Livada	1	31	Že v 2021/22 so izpolnjevali pogoje za romskega pomočnika, a niso imeli zaposlenega.
6	OŠ Cankova	0,5*	15	V 2021/22 so imeli zaposlenega 0,5 romskega pomočnika, v 2022/23 so imeli za to 1 romskega učenca premalo.
7	OŠ Martina Konšaka Maribor	0,5*	15	V 2021/22 in 2022/23 so imeli 1 romskega učenca premalo za upravičenost do zaposlitve 0,5 romskega pomočnika.

*Do tega deleža romskega pomočnika bi bila šola upravičena ob odobritvi odstopanja od meril, saj je imela sicer vpisanega enega romskega učenca premalo za zaposlitev romskega pomočnika.

Ravnateljke prvih petih šol v tabeli, ki so imele v šolskem letu 2022/23 vpisanih dovoljšne število romskih učencev, da bi bile upravičene do zaposlitve vsaj 0,5 romskega pomočnika, smo vprašali, zakaj do tega ni prišlo in ali nameravajo to storiti v šolskem letu 2023/24.

- Predstavniki treh šol (OŠPP Center Janeza Levca, OŠ Kašelj in OŠ Livada) so odgovorili, da v letu 2022/23 niso imeli potreb po zaposlitvi romskega pomočnika, saj imajo dovolj zaposlenih, ki se že ukvarjajo z romskimi učenci na šoli oziroma so ure, ki so na voljo za romskega pomočnika, razporedili na že zaposlene na šoli – na učitelje in svetovalne delavce.³¹ S strani OŠ Kašelj in OŠ Livada so dodali, da se nameravajo takšne vrste pomoči romskim učencem poslužiti tudi v letu 2023/24, se pravi, da romskega pomočnika ne bodo zaposlili. Pri OŠPP pa so omenili, da morda že za šolsko leto 2023/24 razmišljajo o vnovični zaposlitvi romskega pomočnika, vendar le, če bo ta romske narodnosti, saj bi tak posameznik »kot podporna oseba lahko dodatno opolnomočila tudi učence Rome«.
- Pri OŠ Borcev za severno mejo so imeli še izpred obdobja pred sistemizacijo delovnega mesta romski pomočnik dobre izkušnje s sodelovanjem z romsko pomočnico, ki je tam delala še v okviru projektov, a je kasneje sama prekinila zaposlitev. Šola bi rada zaposlila romskega pomočnika, a preko razpisa niso našli ustreznega kandidata. Zato so v letu 2022/23 dodatne ure učne pomoči izvajali tamkajšnji učitelji, ki otroke dobro poznajo. Na

³⁰ Vir: Baza podatkov Ministrstva za vzgojo in izobraževanje o številu romskih učencev v šolah, ki se nanaša na december 2022.

³¹ Čprav *Pravilnik o normativih in standardih za izvajanje programa osnovne šole in Pravilnik o normativih in standardih za izvajanje vzgojno-izobraževalnih programov za otroke s posebnimi potrebami* o tej možnosti ne pišeta.

šoli še ostaja potreba po zaposlitvi romskega pomočnika, tako da so se nameravali ponovno lotiti aktivno iskati ustreznega kandidata.

- Na OŠ Draga Kobala Maribor pa sicer niso odgovorili, zakaj že v 2022/23 oziroma v predhodnem letu niso zaposlili romskega pomočnika, vendar so dodali, da bi si to želeli storiti v letu 2023/24.

Ravnatelj preostalih dveh OŠ, ki sta v šolskem letu imeli vpisani po enega romskega učenca premalo, da bi bili upravičeni do zaposlitve 0,5 romskega pomočnika, pa smo vprašali, če menita, da bi to zaposlitev potrebovali in če sta morda MVI zaprosila za odobritev izjeme oziroma to načrtujeta za šolsko leto 2023/24.

- Ravnatelj OŠ Cankova omenja, da na tej šoli ostaja potreba po romskem pomočniku – imeli so zaposlenega v šolskem letu 2021/22. Ker pa tudi za šolsko leto 2023/24 pričakujejo upad števila romskih učencev, se šola zaveda, da ne bodo imeli možnosti tovrstne zaposlitve v prihodnje. V letu 2022/23 so si pri delu z romskimi učenci pomagali s programom javnih del (»pomoč Romom pri socializaciji«). Ker pa ima šola zraven tudi vrtec z manjšim številom romskih otrok, pri katerih ravno tako imajo potrebo po romskem pomočniku, a normativa za njegovo zaposlitev ne dosegajo, predlaga ravnatelj, da bi šole z bližnjim vrtcem, ki v posamezni enoti ne dosegajo zadostnega števila, lahko uveljavljale možnost zaposlitve deleža pomočnika za šolo in vrtec skupaj.
- Na OŠ Martina Konšaka bi ravno tako potrebovali romskega pomočnika, vendar so do sedaj to področje reševali s pomočjo Centra za socialno delo (CSD), ki je priskrbel prostovoljca za pomoč pri šolskem delu z romskimi učenci iz ene od romskih družin, ki to pomoč potrebujejo. Takšnega načina pomoči romskim učencem se nameravajo poslužiti tudi v šolskem letu 2023/24, saj naj bi bilo tudi v tej šoli predvideno število vpisanih romskih učencev še nekoliko nižje. V primeru, če ne bodo ponovno pridobili pomoči s strani CSD, pa bodo najbrž zaprosili MVI za odobritev izjeme.

3.3 Dodatni strokovni delavci za delo z romskimi učenci

Šole imajo poleg romskih pomočnikov za delo z romskimi učenci možnost zaposliti še dodatne strokovne delavce. Podobno kot pri romskih pomočnikih je tudi tu delež delovnega mesta odvisen od števila vpisanih romskih učencev v posameznem šolskem letu, s to razliko, da so tu numerični kriteriji (merila) dosti bolj podrobno določeni. Po drugi strani pa je razlika z zaposlovanjem romskega pomočnika v tem, da veljajo pri zaposlovanju dodatnih strokovnih delavcev enaka merila za OŠ in za OŠPP.

To določata *Pravilnik o normativih in standardih za izvajanje programa osnovne šole* (člen 8.a) in *Pravilnik o spremembah in dopolnitvah Pravilnika o normativih in standardih za izvajanje vzgojno-izobraževalnih programov za otroke s posebnimi potrebami* (13. člen). V skladu z obema pravilnikoma se za delo z romskimi učenci sistemizira dodatno delovno mesto strokovnega delavca v skladu z naslednjimi merili:

Tabela 3.6: Delež delovnega mesta strokovnega delavca za delo z romskimi učenci na OŠ in OŠPP

Število romskih učencev		Delež delovnega mesta
od	do	
4	8	0,10
9	13	0,25
14	19	0,50
20	26	0,75
27	34	1,00
35	44	1,50
45 in več		2,00

Za OŠ velja v zvezi s tem še, da lahko šola »delež delovnega mesta razporedi med delovno mesto učitelja za dodatno strokovno pomoč za učence Rome in delovno mesto svetovalnega delavca«. ³²

3.3.1 Odgovori ravnateljev OŠ

Na vseh 27 OŠ, ki so sodelovale v raziskavi, z izjemo OŠ Veržej, imajo zaposlene dodatne strokovne delavce za delo z romskimi učenci oziroma imajo ure, ki jim pripadajo za to delovno mesto, razporejene med tam že zaposlene učitelje, svetovalne ali strokovne delavce. V desetih šolah (37 % vseh) imajo tako deleže tega delovnega mesta razporejene med tam zaposlene učitelje dodatne strokovne pomoči za romske učence oziroma med svetovalne delavce ali strokovne delavce. Vsaj na dveh OŠ³³ (obe sta z JV dela države) so za pomoč romskim učencem preko javnih del zaposleni tudi posamezniki iz romske skupnosti.

Na sedmih OŠ pa so bila iz informacij predstavnikov šol zaznana odstopanja od ureditve, ki jo glede deleža zaposlitve dodatnih strokovnih delavcev za delo z romskimi učenci predvideva *Pravilnik o normativih in standardih za izvajanje programa osnovne šole*. Na petih šolah je bil delež zaposlitve strokovnega delavca manjši, kot je predvideno v pravilniku: OŠ dr. Franceta Prešerna Ribnica (0,5 delavca namesto 2), OŠ Franceta Prešerna Maribor (0,75 namesto 1), OŠ II Murska Sobota (1 namesto 1,5), OŠ Veržej (nič namesto 0,25) in OŠ Zbora odposlancev (1,5 namesto 2)³⁴. Na dveh šolah pa so imeli večji delež zaposlitve strokovnega delavca, kot bi jim pripadal po pravilniku – na OŠ Frana Metelka Škocjan (3 namesto 2) in OŠ Maksa Durjave (1,5 namesto 1). Razlogi za ta odstopanja niso poznani.³⁵

Predstavniki 20 OŠ so omenili, da na njihovih šolah zaznavajo sinergijo učinkov dela romskega pomočnika in dodatnega strokovnega kadra za delo z romskimi učenci. Tisti, ki so nekoliko

³² Takšna možnost pa ni zapisana tudi v pravilniku za OŠPP.

³³ Morda to velja še za kako OŠ, saj nam vse šole niso podale informacij o tovrstni dodatni pomoči Romom.

³⁴ Ravnatelj šole omenja, da je tudi delež 1,5 delovnega mesta strokovni delavec rezultat »vsakoletnega pisanja prošenj za specifiko« šole.

³⁵ Pri interpretaciji podatkov so zaradi mestoma dvoumnih formulacij v odgovorih predstavnikov šol možne tudi manjše napake.

podrobneje odgovorili glede tovrstnega sodelovanja na šoli, so omenili predvsem, da ta sinergija prinaša bolj učinkovito (učno) pomoč romskim učencem in bolj celostno obravnavo teh učencev. Nekateri pa so izpostavili še, da se sodelovanje romskega pomočnika z ostalim osebjem, ki se dodatno ukvarja z romskimi učenci, odraža v sprotnem pretoku informacij o posameznih romskih učencih ter v skupnem načrtovanju in evalviranju dela z romskimi učenci.

V primerih 5 OŠ (OŠ Belokranjskega odreda, OŠ Loka Črnomelj, OŠ Podzemelj, OŠ Tišina in OŠ Veržej³⁶) obstoja omenjene sinergije neposredno ne omenjajo, kljub temu pa menijo, da je vsakršna dodatna pomoč romskim učencem dobrodošla. Na dveh šolah (OŠ Franceta Prešerna Črenšovci in OŠ Zbora odposlancev) te sinergije ne opažajo. Na prvi šoli menijo, da sinergija učinkov za enkrat še ni dovolj izrazita, iz druge šole pa sporočajo, da se zaradi velikega števila (to je 22) posameznikov, ki izvajajo dodatno delo z romskimi učenci, vsi ne morejo povezovati z romskim pomočnikom; tako se povezujejo predvsem razredniki.

3.3.2 Odgovori ravnateljev OŠPP

Od 8 OŠPP v raziskavi se na dveh namesto posebej zaposlenih dodatnih strokovnih delavcev z romskimi učenci posebej ukvarjajo drugi tam zaposleni (kljub temu, da gornji pravilnik te možnosti ne omenja). V zavodu Mladinski dom Malči Beličeve Ljubljana pa imajo namesto 0,25 dodatnega strokovnega delavca zaposleno osebo s samo 0,20-odstotnim deležem tega delovnega mesta.

Na petih šolah so omenili, da zaznavajo sinergijo učinkov dela romskega pomočnika in dodatnega strokovnega kadra za delo z romskimi učenci. Na treh preostalih šolah tega neposredno ne izpostavljajo (na OŠPP Dragotina Ketteja, OŠPP Gustava Šiliha in OŠPP Ljudevita Pivka).

3.4 Predhodna zaposlitev romskih pomočnikov na šolah in prednosti ter slabosti sistemizacije delovnega mesta romski pomočnik

Predstavnike šol smo zaradi boljšega razumevanja dosedanjih izkušenj posameznih šol z delom in zaposlitvijo romskih pomočnikov povprašali tudi o tem, ali so romski pomočniki že pred sistemizacijo delovnega mesta v šolskem letu 2021/22 delali na teh šolah. Poleg tega nas je zanimalo tudi, katere prednosti oziroma slabosti je po njihovem mnenju prinesla omenjena sistemizacija. Ker manjši delež ravnateljev na ti vprašanji (ali na eno od njiju) ni odgovoril, ne moremo podati natančnega kvantitativnega povzetka odgovorov.

Na dveh tretjinah OŠ (21) je že pred šolskim letom 2021/22 delal romski pomočnik – bodisi v okviru projekta *Skupaj za znanje*³⁷ ali še njegovih predhodnikov. Vsaj v polovici teh primerov je tudi po sistemizaciji delovnega mesta z opravljanjem dela romskega pomočnika nadaljevala ista oseba, tako da je na nekaterih šolah ta oseba zaposlena že več kot desetletje.

Pri opredeljevanju prednosti oziroma slabosti sistemizacije delovnega mesta romski pomočnik so praktično vsi ravnatelji šol, ki so podali odgovore,³⁸ omenjali prednosti sistemizacije.

³⁶ Tovrstne sinergije na tej šoli tudi ne more biti, saj nimajo zaposlenega dodatnega strokovnega delavca za delo z romskimi učenci.

³⁷ Projekt je v obdobju 2016–21 vodil Center šolskih in obšolskih dejavnosti.

³⁸ Ravnatelji sedmih OŠ odgovorov na to vprašanje niso podali. V večini je šlo tu za šole, na katerih pred letom 2021/22 ni delal romski pomočnik.

Slabosti so konkretno omenjali samo štirje ravnatelji, ti odgovori pa so se v polovici primerov nanašali na kritike glede kriterijev za dodelitev romskega pomočnika osnovni šoli oziroma od tega odvisnega deleža delovnega mesta romski pomočnik.³⁹ Predstavnik OŠ Louisa Adamiča Grosuplje pa je poleg prednosti navedel tudi specifično potencialno slabost, ki se je pojavila po sistemizaciji romskega pomočnika. Po njegovem mnenju prihaja do slabše komunikacije med romskim pomočnikom, ki ima sedaj delodajalca na sami šoli, in med zaposlenimi v večnamenskem (romskem) centru⁴⁰ v bližnjem večjem romskem naselju. Slednje osebe imajo drugega delodajalca – medtem, ko so bile prej vse omenjene osebe zaposlene v okviru projekta Centra šolskih in obšolskih dejavnosti, znotraj katerega je bila komunikacija pogostejša oziroma boljša. Ravnatelj OŠ Šentjernej pa je poleg prednosti omenjal, da sistemizirano delovno mesto romskega pomočnika še ni dobro urejeno.

Glede prednosti, ki jih omenjajo predstavniki šol, bi te na kratko delili na tiste, ki se na eni strani večinoma dotikajo perspektive romskega pomočnika in šolskega kolektiva, na drugi strani pa na tiste, ki omenjajo prednosti, ki so jih zaradi sistemizacije deležni romski učenci:

- a) V prvo skupino uvrščamo mnenja, da zaradi sistemizacije delovnega mesta in posledično zaposlitve romskega pomočnika na posamezni šoli, pomočniki čutijo večjo pripadnost šoli oziroma šolskemu kolektivu ter večjo zaposlitveno stabilnost. Sistemizacija in zaposlitev sta prinesli večjo organizacijsko vpetost romskega pomočnika v delo šole, njegovo delo pa se lažje načrtuje in povezuje z drugimi zaposlenimi.
- b) V drugi, manjši skupini, so mnenja ravnateljev, ki menijo, da je zaradi dela romskih pomočnikov viden napredek vsaj dela romskih učencev na šoli. Na nekaterih šolah so izpostavili še, da je romski pomočnik zaradi tega lahko zelo dobro spoznal romske učence, njihove družine in razvil delo ter stalno komunikacijo z njimi.

Še nekaj predstavnikov šol pa je enostavno zapisalo samo, da so z delom njihovih romskih pomočnikov zadovoljni.

Dokaj podobna mnenja so podali tudi ravnatelji iz OŠPP. Za OŠPP velja, da na njih (z izjemo dveh šol) pred letom 2021/22 niso delali romski pomočniki, kvečjemu posamezniki preko javnih del, zato je razumljivo, da je večina izmed njih izpostavila, da je sistemizacija tega delovnega mesta dobrodošla in da vidijo v tem skoraj izključno prednosti. Tudi v tej skupini šol je nekaj ravnateljev poudarilo, da je zaradi zaposlitve na šoli romski pomočnik postal del kolektiva in da to omogoča načrtovanje ter sistematičnost dela z romskimi učenci. Kar se slabosti tiče, pa se ena kritika nanaša na »prenizko sistemizacijo«⁴¹, druga pa omenja, da v primeru, ko romski pomočnik izvira iz določenega romskega naselja, njegovo pomoč lahko odklanjajo starši oziroma otroci iz drugih bližnjih romskih naselij.

3.5 Podrobnejša predstavitev mnenj o obstoječi normativni ureditvi o številu romskih pomočnikov glede na število romskih učencev

Ravnatelje šol smo v anketah še posebej povprašali za mnenje glede ustreznosti obstoječe normativne ureditve o številu romskih pomočnikov (deležu zaposlitve romskega pomočnika)

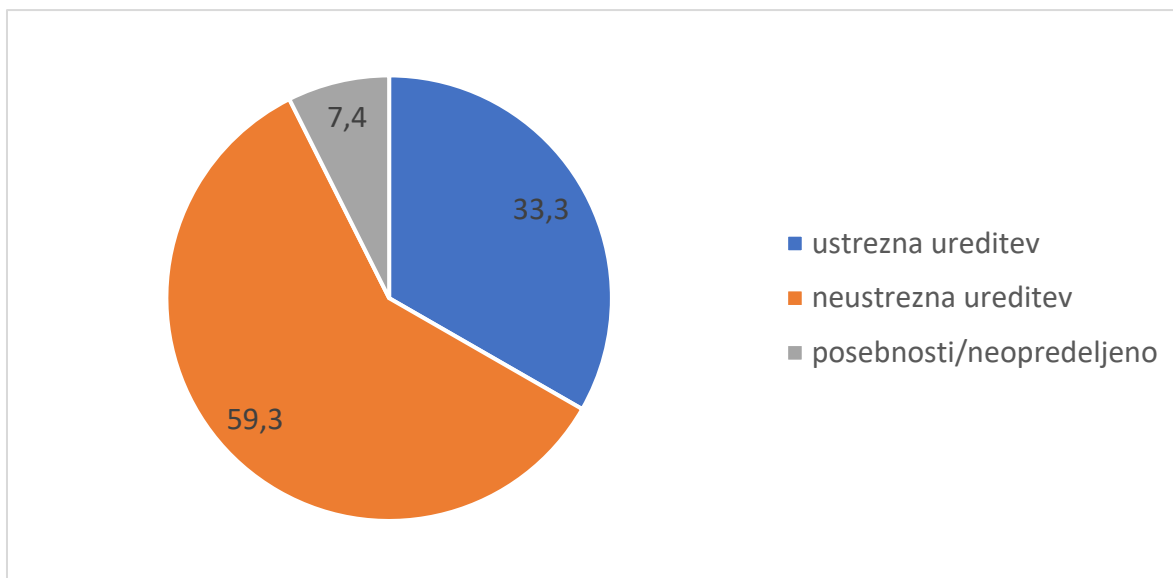
³⁹ Tovrstne kritike so podrobneje predstavljene v poglavjih 3.5 in 3.7.

⁴⁰ Nekdanji romski izobraževalni inkubator.

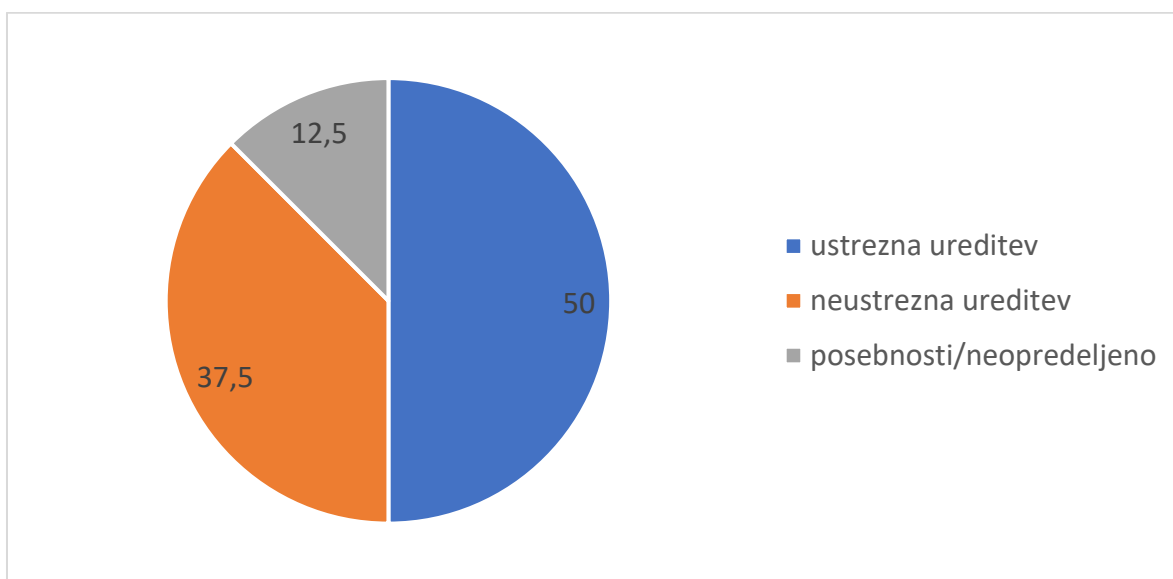
⁴¹ S tem so verjetno želeli opozoriti, da bi morale biti OŠPP z večjim številom romskih učencev (npr. 30 in več), kot je konkretno OŠPP Milke Šobar – Nataše, upravičene do zaposlitve več romskih pomočnikov.

glede na število romskih učencev. V primeru, če s trenutno ureditvijo tega področja niso bili zadovoljni, smo jih prosili, naj nam podajo predloge za izboljšave.

Graf 3.5: Mnenja ravnateljev OŠ glede obstoječe normativne ureditve o številu romskih pomočnikov glede na število romskih učencev, v % (N = 27)

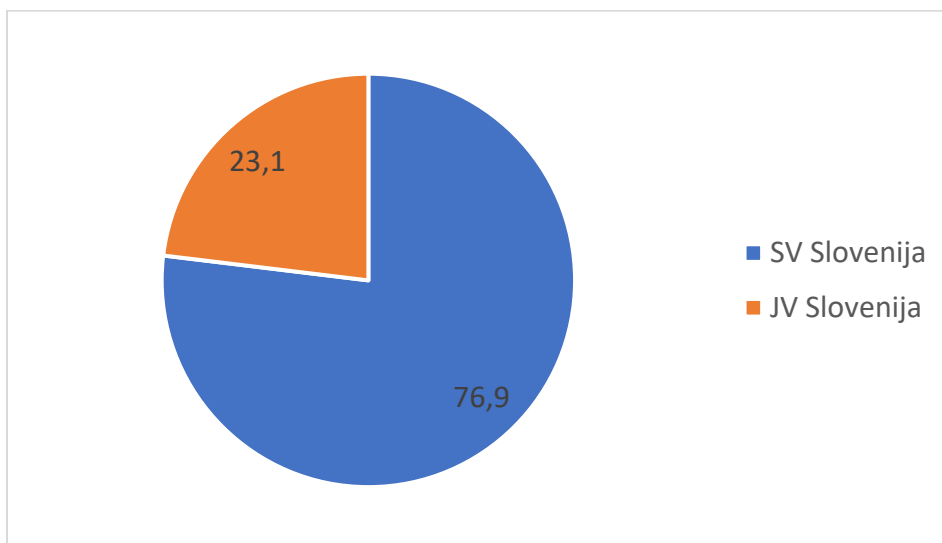
Graf 3.6: Mnenja ravnateljev OŠPP glede obstoječe normativne ureditve o številu romskih pomočnikov glede na število romskih učencev, v % (N = 8)

3.5.1 Normativna ureditev je ustrezna

Trenutno normativno ureditev je kot ustrezno ocenilo 9 OŠ (tretjina vseh) – od tega jih je velika večina, to je 7 OŠ, iz SV Slovenije, preostali dve pa iz JV dela države. V primeru OŠPP pa so normativno ureditev kot ustrezno ocenili predstavniki 4 šol (polovica OŠPP), od tega so bili trije iz SV Slovenije. Največ zadovoljstva z normativno ureditvijo števila romskih pomočnikov v odvisnosti od števila romskih učencev so od vseh šol (OŠ in OŠPP) skupaj izrazili v SV Sloveniji – od tam je bilo 76,9 % vseh ravnateljev s takšnim mnenjem.

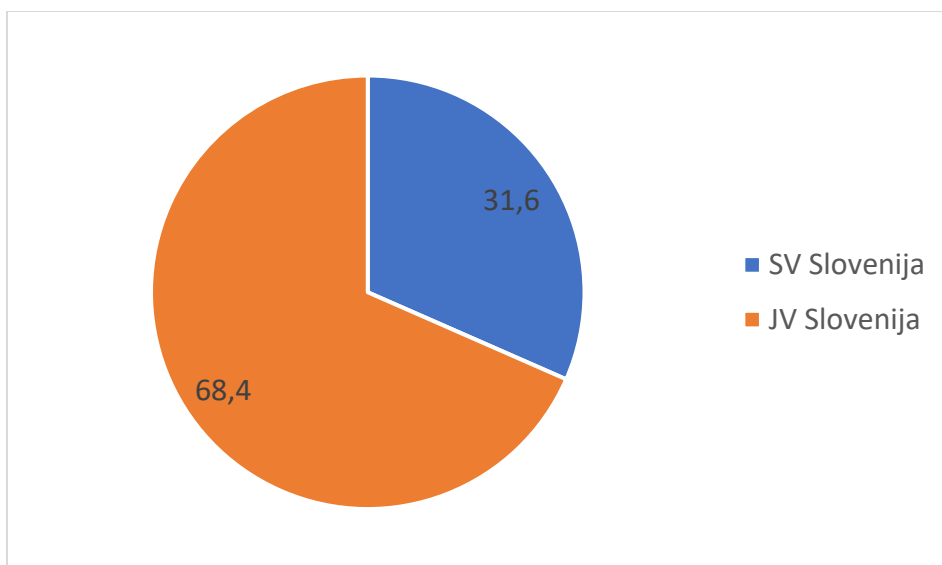
Graf 3.7: Regionalna razporeditev odgovorov ravnateljev OŠ in OŠPP, ki so menili, da je normativna ureditev ustrezna, v % (N = 13)

3.5.2 Normativna ureditev ni ustrezna ter predlogi za izboljšave

Normativno ureditev je kot neustrezno ocenilo 16 predstavnikov OŠ (59,3 % vseh OŠ) – od tega jih je 5 iz SV, 11 pa iz JV Slovenije. Enako so menili predstavniki 3 OŠPP (37,5 % vseh OŠPP), od tega sta dve iz JV Slovenije. Največ nezadovoljstva s trenutno normativno ureditvijo o številu romskih pomočnikov glede na število romskih učencev so torej izrazili na JV delu države, saj je bilo od tam več kot dve tretjini (68,4 %) ravnateljev OŠ in OŠPP skupaj. Razloge za takšno strukturo odgovorov gotovo lahko iščemo v povprečno večjih potrebah oziroma slabši uspešnosti romskih učencev ter v obremenjenosti romskih pomočnikov z večjim številom romskih učencev na šolah v JV Sloveniji.⁴²

Graf 3.8: Regionalna razporeditev odgovorov ravnateljev OŠ in OŠPP, ki so menili, da je normativna ureditev neustrezna, v % (N = 19)

⁴² Kar je podrobneje pojasnjeno v poglavju 3.2.1 tega poročila.

Kritike oziroma predlogi za izboljšave gredo večinoma v to smer, da bi bilo treba znižati kriterije za dodelitev romskega pomočnika osnovni šoli (0,5 deleža romskega pomočnika že za 8–15 ali največ 20 romskih učencev) in progresivno povečati delež zaposlitve romskega pomočnika tudi nad številom 31 romskih otrok (na vsakih dodatnih 15 romskih učencev se delež romskega pomočnika poveča za 0,5 delovnega mesta).

Nekaj konkretnih predlogov glede sistemizacije:

- a) vsaka šola, ki ima romskega pomočnika, bi morala imeti zaposlenega celega, za vsakega naslednjega pa glede na sistemizacijo (progresivno za določeno število dodatnih romskih učencev se delež romskega pomočnika poveča za 0,5 delovnega mesta).
- b)
 - od 8 do 15 romskih učencev: 0,5 deleža romskega pomočnika,
 - od 16 do 30 romskih učencev: 1,0 deleža romskega pomočnika,
 - od 31 do 45 romskih učencev: 1,5 deleža romskega pomočnika,
 - več kot 46 romskih učencev: 2,0 deleža romskega pomočnika.
- c)
 - od 16 do 30 romskih učencev: 0,5 deleža romskega pomočnika,
 - od 31 do 45 romskih učencev: 1,0 deleža romskega pomočnika,
 - od 46 do 60 romskih učencev: 1,5 deleža romskega pomočnika,
 - od 61 do 75 romskih učencev: 2,0 deleža romskega pomočnika, itd.
- d) V primeru OŠPP, ki imajo nižje normative, pa so predstavniki dveh šol predlagali, da bi bile šole s 26 oziroma 30 romskimi učenci ali več upravičene do 2 romskih pomočnikov.

Poleg tega so ravnatelji izpostavili še naslednje predloge za izboljšanje sistemizacije delovnega mesta romski pomočnik:

- Zaposlitve romskih pomočnikov bi morale biti za nedoločen čas.
- Na nekaterih šolah, ki imajo več enot ali podružničnih šol, en romski pomočnik, ki jim pripada glede na število otrok, ne more hkrati delati na različnih lokacijah. Pri sistemizaciji bi bilo treba upoštevati specifične potrebe posameznih osnovnih šol glede na razpršenost romskih učencev med različnimi enotami/podružničnimi šolami.
- Omenjeno je bilo, da bi morala biti obstoječa normativna ureditev nižja tudi zaradi specifičnega položaja šol z manjšim številom romskih učencev. Nihanje števila vpisanih romskih učencev iz leta v leto pomeni, da šole, ki so na spodnji meji trenutnega normativa,⁴³ lahko npr. naslednje leto zaradi enega učenca premalo niso več upravičene do romskega pomočnika, čeprav potreba po njem ostaja še naprej.

3.5.3 Druge posebnosti oziroma neopredeljeno

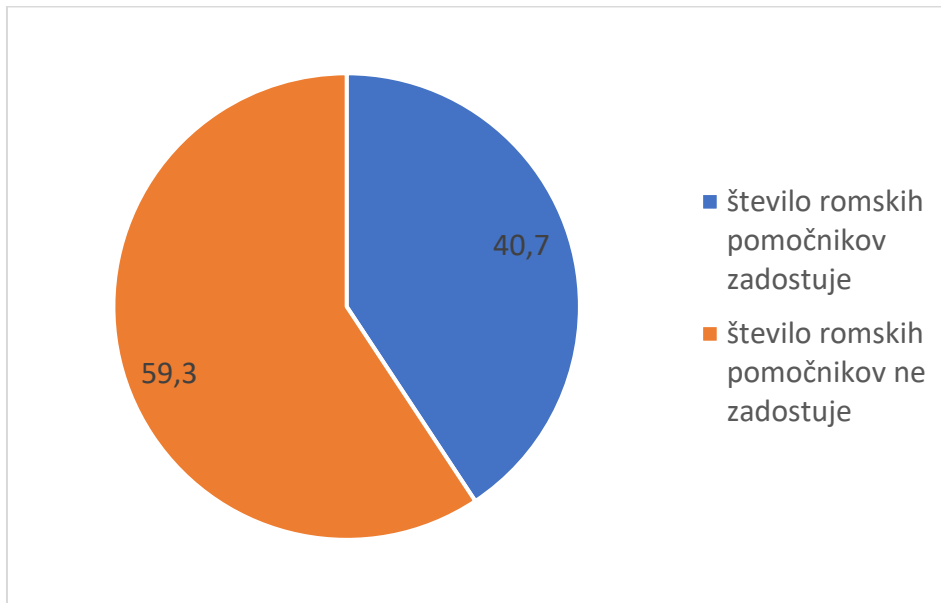
Predstavniki 2 OŠ (po ene iz SV in ene iz JV Slovenije) ter 1 OŠPP iz JV Slovenije se glede tega vprašanja niso opredelili oziroma so izpostavili svoje specifikne na področju izobraževanja romskih učencev.

⁴³ Kot je bilo že omenjeno v poglavjih 3.2.1 in 3.2.2, pravilnika, ki urejata normative in standarde za izvajanje programov OŠ in OŠPP, dopuščata »v utemeljenih primerih« tudi odstopanja od meril, ki ju določata. Tako sta bila npr. v šolskem letu 2022/23 na dveh OŠ zaposlena romska pomočnika v deležu 0,5, kljub temu, da sta šoli imeli vpisanih nekaj manj kot 16 romskih učencev.

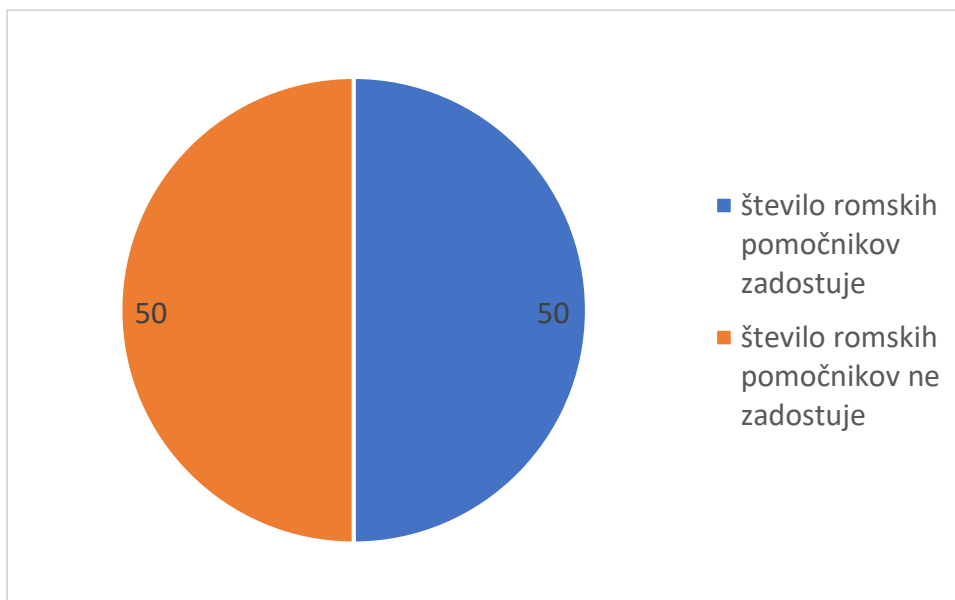
3.6 Mnenja glede ustreznosti trenutnega števila romskih pomočnikov, zaposlenih na šolah

Komplementarno s predhodnim poglavjem smo ravnatelje šol povprašali tudi, ali trenutno število romskih pomočnikov, zaposlenih na njihovih šolah, zadostuje. V primeru negativnih odgovorov, smo jih prosili, naj podajo tudi oceno, koliko romskih pomočnikov bi potrebovali.

Graf 3.9: Mnenja ravnateljev OŠ glede ustreznosti trenutnega števila romskih pomočnikov na posameznih šolah, v % (N = 27)

Graf 3.10: Mnenja ravnateljev OŠPP glede ustreznosti trenutnega števila romskih pomočnikov na posameznih šolah, v % (N=8)

3.6.1 Število romskih pomočnikov zadostuje

Da število trenutno zaposlenih romskih pomočnikov na šoli zadostuje, je menilo 11 predstavnikov OŠ (40,7 % predstavnikov OŠ, ki so izpolnili anketo) – večinoma iz SV dela države (8 šol). Enakega mnenja so bili še 4 ravnatelji OŠPP (polovica izmed vseh OŠPP, ki so izpolnile anketo) – od tega so vse, razen ene, iz SV Slovenije. Podobno kot pri mnenju glede ustreznosti normativne ureditve, je tudi tu večina ravnateljev OŠ in OŠPP skupaj, ki je bila zadovoljna s številom zaposlenih romskih pomočnikov, bila s SV dela države, to je 73,3 %.

3.6.2 Nezadostno število romskih pomočnikov ter predlogi za dodatne zaposlitve

Ravnatelji 16 OŠ (59,3 % vseh) so menili, da število oziroma delež romskih pomočnikov na njihovih šolah nista zadostna. Od teh jih je bilo 11 iz JV dela države. Takšnega mnenja so bili tudi ravnatelji preostalih 4 OŠPP, med katerimi so bile 3 iz JV dela države. Zaradi že predstavljenih razlogov v poglavjih 3.2.1 in 3.5.2 ne bi smelo biti presenečenje, da pri nezadovoljstvu s številom zaposlenih romskih pomočnikov izrazito prevladujejo šole z JV dela Slovenije – teh je 70 % vseh, OŠ in OŠPP skupaj.

Na šolah, kjer so izrazili mnenje, da imajo premalo romskih pomočnikov, bi potrebovali od minimalno 1,5 do 3 romske pomočnike, odvisno od števila romskih učencev na posamezni šoli in drugih specifik, ki so bile omenjene že zgoraj (lokacijska razpršenost posameznih enot oz. podružničnih šol).

Nekatere šole, ki imajo zaposlenega romskega pomočnika za polovični delovni čas, so izrazile željo po njegovi polni zaposlitvi, ne glede na nedoseganje kriterijev glede števila romskih učencev.

Zlasti na OŠPP so izpostavili problem nihanja števila romskih učencev – zaradi odpustov, premestitev ipd. Glede na vzgojno problematiko romskih otrok bi na teh šolah v vsakem primeru potrebovali po enega polno zaposlenega romskega pomočnika.

3.7 Možnosti sistemske nadgradnje delovnega mesta romski pomočnik in pomanjkljivosti trenutne ureditve

Ravnatelje smo v anketi mdr. vprašali za mnenje, kako bi sistemsko lahko še nadgradili delovno mesto romskega pomočnika oziroma kje opažajo največje pomanjkljivosti trenutne ureditve. V grobem lahko njihove odgovore razporedimo v naslednje sklope: delovno mesto romskega pomočnika je sistemsko ustrezno urejeno; sistemska ureditev delovnega mesta romski pomočnik ima pomanjkljivosti; brez odgovora oziroma ni predloga.

3.7.1 Delovno mesto romskega pomočnika je sistemsko ustrezno urejeno

Tako so odgovorili predstavniki samo dveh OŠ (to je 7,4 % vseh OŠ, katerih predstavniki so izpolnili anketo) – ene iz SV in ene iz JV dela države. Enako število tovrstnih odgovorov se pojavi tudi pri OŠPP – tako sta menila predstavnika 2 šol (četrtnina OŠPP) – ene iz SV in ene iz JV Slovenije.

3.7.2 Sistemska ureditev delovnega mesta romski pomočnik ima pomanjkljivosti

Velika večina predstavnikov OŠ (skupno 20) je v odgovorih omenila pomanjkljivosti trenutne sistemske ureditve delovnega mesta romski pomočnik. Nekateri med njimi so predlagali tudi, kako bi se dalo položaj izboljšati. Njihove kritike in predlogi so se nanašali zlasti na področja: spremembe normativov (delež delovnega mesta romski pomočnik na število romskih učencev); potreb po dodatnem strokovnem izobraževanju in znanju (romskega jezika) romskih pomočnikov; natančnejših opredelitev delovnih nalog in spremembe sistemizacije delovnega mesta, na katerem so zaposleni romski pomočniki; višjega plačnega razreda in stabilnosti zaposlitve romskega pomočnika. Nekateri predstavniki šol so izpostavili eno od teh področij, manjši del pa tudi več kritičnih področij hkrati.

Do trenutne sistemske ureditve so bili kritični tudi predstavniki 5 OŠPP.

Podani so bili naslednji predlogi sprememb:

- a) sprememba normativov: to so omenili predstavniki 7 OŠ (od tega sta bili 2 iz SV Slovenije, preostali pa iz JV) in po ene OŠPP iz SV in JV Slovenije. Splošno mnenje tistih, ki so kritični do tega dela ureditve delovnega mesta romskih pomočnikov, je, da bi morali biti normativi nižji ter da bi šole morale imeti zaposlenega po vsaj enega romskega pomočnika v celoti. To področje bi moralo biti tudi natančneje urejeno za primere šol, ki imajo relativno visoko število romskih učencev. Upoštevati pa bi bilo treba tudi druge specifične, kot so socializacija teh otrok, razmere v naseljih, v katerih živijo ipd. Podrobneje so predlogi glede spremembe normativov predstavljeni še v poglavju 3.5.2.
- b) dodatno strokovno izobraževanje in pridobitev dodatnega znanja romskih pomočnikov: tako so odgovorili predstavniki 6 OŠ (4 iz SV in 2 iz JV Slovenije) ter 2 OŠPP (po ena iz vsake regije). Kot splošno opažanje ravnateljev, ki so izpostavili to področje, naj omenimo, da imajo po njihovem mnenju nekateri romski pomočniki prenizko stopnjo izobrazbe oziroma premalo pedagoških in andragoških znanj ter izkušenj s področja vzgoje in izobraževanja. Ravno tako nekateri izmed teh ravnateljev omenjajo, da so morali zaradi premalo izobraženih posameznikov iz romske skupnosti zaposliti kadre izven te manjšine, pri katerih pa se potem pojavi potreba po izobraževanju na področju romščine.
- c) natančnejša opredelitev delovnih nalog in sprememba sistemizacije delovnega mesta, na katerem so zaposleni romski pomočniki: to so predlagali predstavniki 4 OŠ (ena od teh je bila iz SV, preostale pa iz JV dela države) in ene OŠPP s SV dela Slovenije. Ravnatelji šol, ki so izpostavili ta kritična področja, so pogojevali predvsem natančnejšo opredelitev delovnih nalog in obveznosti romskega pomočnika, saj so med šolami velike razlike, kaj romski pomočniki delajo v praksi. Omenjena je bila tudi potreba po dokončni ureditvi sistemizacije delovnega mesta, saj so zaenkrat romski pomočniki še vedno vodeni kot *spremljevalci gibalno oviranih učencev*.⁴⁴
- d) višji plačni razred in stabilnost zaposlitve romskega pomočnika: to so predlagali predstavniki 7 OŠ (od tega so bile 4 iz SV, 3 pa iz JV Slovenije) in ene OŠPP iz JV

⁴⁴ Zaenkrat namreč v skladu z obema pravilnikoma o normativih in standardih za izvajanje programa OŠ in OŠPP še vedno velja prehodna določba, ki določa, da se do dopolnitve Kataloga funkcij, delovnih mest in nazivov v javnem sektorju, romski pomočnik sistemizira na »delovno mesto J035064 – Spremljevalec gibalno oviranih učencev in dijakov V.«

Slovenije. V tem kontekstu so predstavniki šol poudarjali, da delež in stalnost zaposlitve romskega pomočnika ne bi smela biti odvisna od vsakoletnega nihanja števila romskih učencev. Na tem področju bi bilo treba poiskati dolgoročneje rešitve oziroma možnosti zaposlitve za nedoločen čas. Drugo kritično področje, izpostavljeno v tem okviru, pa so nizki plačni razredi romskih pomočnikov. Predstavnica ene od šol je za primer tamkajšnje romske pomočnice, ki je visoko izobražena in so z njenim delom na šoli zelo zadovoljni, omenila, da bi bilo treba za primere pomočnikov z izobrazbo, višjo od zahtevane za delovno mesto, pri plačah upoštevati tudi to, če želijo šole tovrsten kakovostni kader ohraniti.

3.7.3 Brez odgovora oziroma ni predloga

Takšen je bil odziv s strani 5 OŠ, od tega so z izjemo ene vse iz SV Slovenije. Brez odziva glede tega področja pa je bil tudi predstavnik ene OŠPP iz SV dela države.

3.8 Naloga, ki jih romski pomočniki opravljajo na šolah

Predstavniki šol so odgovarjali tudi na vprašanje o tem, katere naloge opravljajo romski pomočniki na njihovih šolah. Nekateri so samo na kratko našteli te naloge in ob tem v nekaj primerih podali ohlapne opise delovnih nalog romskih pomočnikov. Drugi pa so podrobneje navedli številne naloge, za katere naj bi bili zadolženi romski pomočniki, vendar so se znotraj posamičnih šol in med šolami opisi teh nalog v nekaj primerih ponavljali.

V grobem lahko na podlagi odgovorov ravnateljcev opredelimo naslednje skupine nalog romskih pomočnikov na šolah:

- a) Delo z romskimi učenci v času pouka in pomoč pri dejavnostih, povezanih s poukom v razredu ter izven razreda: sem sodijo individualno in skupinsko delo/pomoč v času pouka, spodbujanje k sodelovanju med poukom, kot tudi pomoč pri učenju, opravljanju domačih nalog, seminarских nalog (ipd.), uporabi računalnika ter pri premagovanju jezikovnih ovir. Tovrstne naloge in dela so v vsaj eni izmed naštetih različic našteli predstavniki vseh šol.
- b) Spremljanje, sodelovanje in pomoč pri drugih šolskih dejavnostih, kot so: jutranje varstvo, podaljšano bivanje, dnevi dejavnosti, interesne dejavnosti, šole v naravi, tabori. To skupino nalog romskih pomočnikov so omenili pri večini šol v raziskavi.
- c) Pomoč romskim učencem pri integraciji in socializaciji v šolsko okolje ter pri čustvenih težavah. Sem se uvrščajo pogovori z romskimi učenci, svetovanje in spodbuda tem učencem pri premagovanju različnih težav, uvajanje prvošolcev ter pomoč pri reševanju vedenjskih težav – vse z namenom boljše in uspešnejše integracije romskih učencev v šolsko okolje. Kot nekoliko specifičen način pomoči pri integraciji pa bi sem lahko uvrstili tudi omembo predstavnikov petih šol, kjer romski pomočniki usmerjajo romske učence k vzdrževanju osebne higiene.
- d) Predstavniki štirih šol (dveh OŠ in dveh OŠPP) so izpostavili tudi vlogo romskega pomočnika pri ohranjanju romske kulture oz. njegovo vlogo pri pripravi razstav na temo Romov ter na dogodek ob svetovnem dnevu Romov.
- e) Komunikacija oziroma sodelovanje s starši romskih otrok: pri tem mislijo predvsem na obveščanje staršev in pomoč staršem pri komunikaciji s šolo. V tem okviru so maloštevilne šole omenile še pomoč romskih pomočnikov pri organiziranju in izvajanju

srečanj za starše romskih učencev; spodbujanje staršev k sodelovanju s šolo in k (večji) udeležbi na dnevih dejavnosti.

- f) Spremljanje romskih učencev pri prevozih do in iz šole: tu gre za pomoč pri organiziranih prevozih romskih otrok ali pa za spremstvo učencev do avtobusne postaje. V sklopu dela romskih pomočnikov izven območja šole pa lahko dodamo še omembe dveh OŠ, kjer so zapisali, da je tamkajšnji romski pomočnik zadolžen tudi za delo z romskimi učenci v okoljih, kjer ti živijo, t. j. v romskih naseljih; nekateri pa spremljajo romske učence tudi do zdravnikov.
- g) Druge naloge, povezane zlasti s pomočjo učiteljem in strokovnim delavcem na šoli: sem se uvršča sodelovanje s strokovnimi delavci na šoli, preverjanje in spremljanje prisotnosti oziroma izostankov romskih učencev, vodenje evidenc o lastnem delu, udeležba na izobraževanjih in usposabljanjih in druge naloge ter dela po navodilih ravnateljev.

OŠ Šmihel je ena izmed petih šol, ki imajo zaposleni dve osebi na delovnem mestu romskega pomočnika, a le ena od dveh, ki imata delež zaposlitve romskega pomočnika večji od ena. Ravnatelj te šole je kot specifično nalogo tamkajšnjih romskih pomočnikov izpostavil še, da je eden zadolžen samo za romske učence prve triade, drugi pa za romske učence preostalih dveh triad.⁴⁵

3.9 Določanje in evalviranje dela romskega pomočnika

Na vprašanje, kdo v posamezni šoli določa, katere naloge opravlja romski pomočnik, je odgovorilo 25 ravnateljev OŠ in ravnatelj vseh 8 OŠPP. Na vseh OŠPP ima pomembno vlogo pri določanju omenjenih nalog ravnatelj šole. Enako velja v primeru 20 OŠ (to je 80 % vseh šol, katerih predstavniki so odgovorili na to vprašanje).

V primeru 4 OŠ in 5 OŠPP delo romskemu pomočniku določa izključno ravnatelj. Na preostalih šolah, kjer je v določanje vključen ravnatelj, pa ta pri določanju sodeluje še z drugimi zaposlenimi na šoli, največkrat (v 14 šolah) skupaj s svetovalnimi delavci. V manjšem številu primerov pa delovne naloge romskemu pomočniku določajo ravnatelj skupaj še s strokovnimi delavci šole, z razredniki oziroma s pomočniki ravnateljev.

V primeru 5 OŠ, kjer tega področja ne določajo ravnatelj, pa to opravi eden od naslednjih zaposlenih oziroma skupin zaposlenih na šoli: svetovalna delavka, pomočnik ravnatelja, koordinatorica za delo z romskimi učenci ali pa strokovni aktiv za romske učence. Pri petih OŠ in dveh OŠPP so omenili, da to področje urejajo s posvetovanjem in uskladitvijo s samim romskim pomočnikom.

V dveh tretjinah OŠ in polovici OŠPP so tudi jasno odgovorili, kdo je pri njih zadolžen za evalviranje dela romskih pomočnikov. Na tem področju gre za podobno strukturo odgovorov kot glede tega, kdo določa naloge romskega pomočnika. V večini primerov (na 11 OŠ in 4 OŠPP) je to izključno ravnatelj oziroma ravnatelj in še kdo iz šole – v večini primerov svetovalni delavec. V štirih primerih OŠ je to svetovalni delavec, pri treh OŠ pa to določa nekdo drug izmed zaposlenih.

⁴⁵ Iz odgovorov na druga vprašanja v anketi je razumeti, da je vsaj še na treh šolah romski pomočnik zadolžen za romske učence samo iz posameznih triad oziroma nižjih razredov: za prvo triado na OŠ Črnomelj in OŠ Zbora odposlancev, za razredno stopnjo (od 1. do vključno 5. razreda) pa na OŠ Franceta Prešerna Maribor.

Na vseh šolah⁴⁶ so odgovorili, da opravljajo evalvacijo dela romskega pomočnika. Predstavniki 8 OŠ so sicer navedli samo, da evalvacijo opravljajo, nič pa tudi na kakšen način. Po 5 ravnateljev OŠ in OŠPP je odgovorilo, da delo romskih pomočnikov evalvirajo oziroma ocenjujejo enkrat letno v okviru razgovorov z zaposlenimi. Poleg teh so predstavniki 5 OŠ omenili, da na njihovih šolah to evalvacijo opravljajo tako enkrat na leto kot tudi sproti, na 5 OŠ pa samo sproti. Na 2 OŠ in 1 OŠPP je bilo omenjeno samo, da romske pomočnike evalvirajo na enak način kot ostale zaposlene, ob tem pa nič niso zapisali, kako konkretno ali kako pogosto opravljajo evalvacijo. Predstavniki OŠ Franca Rozmana – Staneta je omenil, da romski pomočnik na njihovi šoli opravi samoevalvacijo, s strani OŠ Loka Črnomelj pa smo prejeli odgovor, da »uradno« tam ne opravljajo evalvacije dela romskega pomočnika.

3.10 Opažanje napredka pri romskih učencih zaradi zaposlitve romskega pomočnika

Ravnatelje šol, ki so sodelovali v raziskavi, smo prosili tudi za oceno glede (morebitnega) napredka romskih učencev zaradi dela romskih pomočnikov.

Najprej nas je zanimalo, če kot posledico dela romskih pomočnikov opažajo napredek glede bolj rednega obiskovanja pouka oziroma če med romski učenci beležijo manj odsotnosti.

- Največ odgovorov je bilo pritrdilnih: pri 16 OŠ (6 iz SV, 10 iz JV Slovenije) in 4 OŠPP (3 iz SV in 1 iz JV Slovenije) je bilo zaznano, da romski otroci bolj redno obiskujejo pouk, kar je po mnenju ravnateljev posledica dela romskih pomočnikov na teh šolah. V primeru 4 OŠ in 2 OŠPP so ravnatelji glede tega samo na kratko odgovorili z »da« – da zaznavajo bolj redno obiskovanje pouka oziroma manj odsotnosti romskih učencev. Pri 10 OŠ in 2 OŠPP pa so ob tovrstnem odgovoru dodali še kratka pojasnila. V tej skupini šol navajajo, da je napredek posledica boljše komunikacije, ki jo imajo šole zaradi romskih pomočnikov s starši romskih otrok, ter spodbujanja in informiranja staršev glede pomena rednega obiskovanja pouka. Poleg tega ravnatelji omenjajo še delo romskih pomočnikov s posameznimi romskimi učenci, ki najbolj potrebujejo njihovo pomoč. Na dveh OŠ so posebej izpostavili, da je napredovanje romskih učencev zaradi dela romskih pomočnikov večje v prvih nekaj razredih. Še pri dveh dodatnih OŠ so omenili, da imajo romski pomočniki samo posreden vpliv na rednejše obiskovanje pouka romskih učencev, ker npr. posebej pomagajo odsotnim učencem nadoknaditi zamujeno.
- Ravnatelji 4 OŠ so omenili, da na njihovih šolah zaposlitev romskega pomočnika ni pripomogla k napredku na tem področju. 3 od teh šol so iz SV Slovenije, 1 pa iz JV.
- Na 7 OŠ in 4 OŠPP pa ravnatelji (še) niso zaznali, da bi imela zaposlitev romskih pomočnikov kak vpliv na bolj redno obiskovanje pouka.

Na štirih OŠ so izpostavili še, da je na splošno zaznati slabši obisk pouka s strani romskih učencev, kar je prineslo obdobje izobraževanja na daljavo v obdobju korone.⁴⁷ Še na nekaj šolah pa so poudarjali obstoj številnih drugih dejavnikov, ki vplivajo na obisk pouka pri romskih otrocih – v tem okviru so zlasti izpostavljali vpliv družinskega okolja.⁴⁸

⁴⁶ Z izjemo dveh OŠPP, kjer na to vprašanje niso podali odgovora.

⁴⁷ Več o tem glej: Bešter & Pirc 2020; Bešter & Pirc 2021a.

⁴⁸ Več o tem glej: Pirc & Bešter 2020, 15, 20.

Ravnatelje šol smo vprašali tudi, če beležijo več napredovanja romskih učencev v višje razrede kot posledico dela romskih pomočnikov.

- V največjem deležu ravnatelji niso izrazili, da bi delo romskih pomočnikov na šolah imelo tovrstni vpliv, temveč so kvečjemu na splošno opisovali trende na tem področju. Takšni odgovori so bili opaženi pri skupno 13 OŠ (7 s SV in 6 z JV dela države) in 3 OŠPP (1 iz SV in 2 iz JV Slovenije).
- Predstavniki 10 OŠ (po 5 iz vsake regije) in 4 OŠPP (po 2 iz vsake regije) so odgovorili, da na njihovih šolah napreduje v višje razrede več romskih učencev zaradi zaposlitve romskega pomočnika.
- Na 3 OŠ, vse so iz JV Slovenije, ne beležijo napredka na tem področju.
- Na dveh šolah (1 OŠ in 1 OŠPP) odgovora na to vprašanje niso podali.

Poleg tega smo ravnatelje vprašali, če zaradi zaposlitve romskih pomočnikov zaznavajo napredek na področju zaključenega osnovnošolskega izobraževanja – ali več romskih učencev uspešno zaključi 9. razred šole oziroma poseben program vzgoje in izobraževanja na OŠPP.

- Kar na 12 OŠ (7 iz SV in 5 iz JV Slovenije) in 5 OŠPP (3 iz SV in 2 iz JV Slovenije) niso zaznali, da bi romski pomočnik vplival na uspešnejši zaključek osnovnošolskega izobraževanja romskih učencev.
- Iz 3 OŠ (1 s SV in 2 z JV dela države) so sporočili, da na to ne morejo odgovoriti, ker nimajo romskih učencev v 9. razredu.
- Na 5 OŠ (3 s SV in 2 z JV dela države) in 2 OŠPP (obe iz JV Slovenije) so menili, da sta zaposlitev in delo romskega pomočnika vsaj posredno vplivala na to, da so tamkajšnji romski učenci uspešno zaključili šolanje.
- Na 3 OŠ iz JV Slovenije romski pomočniki po mnenju ravnateljev niso imeli vpliva na uspešno zaključeno šolanje.
- Z 2 OŠ in 1 OŠPP pa na to vprašanje nismo prejeli odgovora.

3.11 Največji doprinos romskega pomočnika za posamezno šolo

Ravnatelji šol prepoznavajo različne vrste doprinosa romskih pomočnikov na šolah. Te lahko delimo na naslednje:

- 1) Pomoč romskim učencem. Sem se uvrščajo različne vrste pomoči, ki jo nudijo romski pomočniki romskim učencem – od individualne do skupinske učne pomoči ter motiviranja in približevanja učne snovi tem učencem. Takšen doprinos so prepoznali na 13 OŠ (8 od teh iz SV, 5 pa iz JV Slovenije) in 4 OŠPP (od teh so 3 s SV dela države). Sem lahko prištevamo še:
 - pomoč romskim učencem pri vključevanju v šolo, integraciji in usvajanju slovenskega jezika – to velja predvsem za otroke v prvih razredih osnovne šole: 4 OŠ, vse iz JV Slovenije, in 3 OŠPP, kjer sta dve ravno tako iz JV Slovenije;
 - pomoč pri premagovanju različnih težav in naslavljanju različnih potreb romskih učencev. Tako so odgovorili predstavniki 1 OŠ iz JV Slovenije ter 2 OŠPP, vsaka iz druge regije.

- 2) Romski pomočnik kot most med zaposlenimi na šoli, romskimi učenci in romskimi starši oziroma družinami. V tem kontekstu so predstavniki šol pogosto omenjali, da je komunikacija z romskimi starši zaradi dela romskih pomočnikov boljša, kar lahko vodi k vzpostavljanju večjega medsebojnega razumevanja in zaupanja ter boljšega sodelovanja romskih staršev s šolo. Takšnega mnenja so bili ravnatelji 12 OŠ, od katerih jih je bilo $\frac{3}{4}$ iz JV dela države, in 3 OŠPP, kjer sta bili 2 iz SV Slovenije.
- 3) Opora učiteljem in drugim zaposlenim na šoli v odnosu oziroma komunikaciji z romskimi učenci: to so izpostavili na 3 OŠ (dve od teh iz JV Slovenije) in 1 OŠPP z JV dela države.
- 4) Služi kot vzgled romskim učencem in staršem – na treh OŠ (2 od teh sta iz SV Slovenije) so izpostavili, da je največji doprinos romskega pomočnika v njegovem načinu izvajanja delovnih nalog, saj je dosleden in sistematičen in s tem služi kot vzgled romskim učencem in staršem.
- 5) Skrbi, da romski učenci redno obiskujejo pouk – to sta kot največji doprinos romskega pomočnika poudarila ravnatelja dveh OŠ iz JV Slovenije.

Pri eni OŠ s SV dela države so izrazili dvom o tem, da je romski pomočnik sploh kaj doprinesel k napredku romskih učencev, ravnatelj ene OŠ iz SV Slovenije pa na vprašanje ni odgovoril.

3.12 Pričakovanja glede vloge romskega pomočnika na področju dela z romskimi starši/družinami in izvajanja aktivnosti z romskimi otroki izven šole

Ravnatelje šol smo povprašali, kakšna so njihova pričakovanja glede vloge romskega pomočnika na njihovi šoli. Konkretnije, zanimalo nas je, ali je po njihovem mnenju smiselno, da romski pomočnik del svojega delovnega časa namenja tudi delu z romskimi starši in aktivnostim z romskimi učenci izven šole (npr. v romskem naselju), ali pa je bolje, da nudi zgolj pomoč romskim učencem v šoli.

Na splošno lahko trdimo, da se na vseh šolah⁴⁹, sodelujočih v raziskavi, zavedajo pomembnosti posvečanja romskim staršem in da ima pri tem lahko pomembno vlogo romski pomočnik. Pri tem predstavniki šol poudarjajo zlasti, da sodelovanje s starši romskih otrok doprinese h krepitvi zaupanja med šolo in romskimi družinami oziroma k dobremu delovnemu odnosu med šolo in starši. Na štirih šolah so izpostavili, da mora romski pomočnik pri delu s starši romskih učencev sodelovati skupaj z drugimi strokovnimi delavci šole. Ravno tako na dveh šolah pa so poudarili, da ima romski pomočnik pomembno vlogo pri informiranju in ozaveščanju romskih staršev glede pomena vzgoje in izobraževanja. Ravnatelji treh šol pa so glede sodelovanja romskih pomočnikov s starši izrazili zadržke oziroma samo pogojno strinjanje:

- na OŠ Center so glede tega izrazili bojazen, da romski pomočnik za tako zahtevno delo ni usposobljen, kljub temu, da ga vidijo kot pomembnega člana na timskih sestankih v šoli ter na govorilnih urah oziroma sestankih z romskimi starši;
- sodelovanju romskih pomočnikov s starši romskih učencev so bili samo pogojno naklonjeni na OŠ Loka, saj je to delo po njihovem specifično in občasno delikatno.

⁴⁹ Ravnatelji treh šol sicer niso bili podali (jasnih) odgovorov na to vprašanje.

Zaradi tega je uspešnost tovrstnega sodelovanja zelo odvisna tako od samega romskega pomočnika kot od romskega starša;

- na OŠ Stara Cerkev pa sicer prepoznajo smiselnost dela romskega pomočnika z družinami romskih učencev, vendar menijo, da je njihov pomočnik že preveč zaposlen na sami šoli in bi za delo s starši oziroma družinami potrebovali še dodatnega pomočnika.

Glede smiselnosti dela romskega pomočnika z romskimi učenci izven šole, predvidoma v okoljih, kjer romski učenci živijo, pa so ravnatelji podali naslednje odgovore:

- na 16 izmed skupaj 35 šol (od tega: 13 OŠ in 3 OŠPP) so ravnatelji menili, da je prav, da romski pomočniki delajo tudi v okoljih, kjer živijo romski učenci. Od teh pa so predstavniki naslednjih šol tovrstno delov samo načeloma podpirali oziroma so to podpirali, če se upoštevajo lokalne romske specifikke in sprejetost romskih pomočnikov v romski skupnosti: Ob Rinži, Šentjernej, Milke Šobar – Nataše in IV Murska Sobota.
- Na 8 šolah (od tega: 4 OŠ in 4 OŠPP) tovrstnega dela romskih pomočnikov niso zagovarjali. V primeru OŠ Franceta Prešerna iz Maribora se jim to ni zdelo smiselno zaradi specifik poseljenosti tamkajšnjih Romov v mestnem okolju (kjer ni romskega naselja); na OŠPP Dragotina Ketteja dela v romskih naseljih niso podpirali, saj so po njihovem mnenju v večini teh naselij na JV države s svojimi dejavnostmi že prisotne različne organizacije; na OŠPP Ljuba Šercerja dela romskih pomočnikov v romskih naseljih niso podpirali zaradi nevarnega in nezdravega delovnega okolja; na OŠPP Ljudevita Pivka Ptuj pa ne zaradi premajhnega deleža zaposlitve romskega pomočnika.
- Brez jasne opredelitve oziroma odgovora na to vprašanje pa so bili ravnatelji 11 šol (od tega 10 OŠ in 1 OŠPP).⁵⁰

3.13 Potreba po dodatnem usposabljanju romskih pomočnikov

Ravnatelji vseh šol⁵¹ so zaznavali potrebe po (dodatnem) usposabljanju romskih pomočnikov. V svojih mnenjih so se načeloma razlikovali le v tem, kdaj – pred zaposlitvijo ali (tudi) v času njihove zaposlitve. Največ – iz 13 šol – jih je menilo, da bi usposabljanje romskih pomočnikov moralo potekati tako pred zaposlitvijo kot tudi po tem, ko se jih zaposli (redno oz. stalno izobraževanje):

- pred in v času zaposlitve: takšnega mnenja so bili na 10 OŠ (po 5 iz vsake regije) in 3 OŠPP (2 od teh iz SV Slovenije);
- v času zaposlitve: tako so menili ravnatelji 10 OŠ (3 iz SV in 7 iz JV Slovenije) ter 3 OŠPP iz JV dela države;
- da se morajo izobraziti pred zaposlitvijo so odgovorili ravnatelji 4 OŠ (od tega 3 s SV dela države) in 1 OŠPP iz SV Slovenije;

⁵⁰ Tako visok delež neopredeljenih je verjetno posledica tesne prepletenosti področij dela z romskimi starši/družinami in dela v območjih, kjer živijo romski učenci, ko so ravnatelji z odgovori glede prvega področja morda naslavljali tudi drugo področje.

⁵¹ Na vprašanje v zvezi s tem nismo prejeli odgovora le s strani enega izmed ravnateljev.

- v primerih 2 OŠ (1 iz SV in 1 iz JV Slovenije) pa so ravnatelji podali samo načelno strinjanje, s tem, da bi romski pomočniki potrebovali dodatno usposabljanje, a brez specifik, kdaj oziroma kako naj bi se romski pomočniki usposabljali.

Nekateri so ob tem posebej poudarili, da bi morala usposabljanja oziroma izobraževanja potekati zlasti o romski kulturi, medkulturnem dialogu in romskem jeziku – tako v smislu pomembnosti teh tem kot samega učenja romskega jezika v primeru, če zaposleni romski pomočnik tega jezika ne obvlada. Takšnega mnenja so bili na 7 šolah (5 iz JV Slovenije). Predstavnika dveh šol sta izpostavila pomembnost pridobivanja specialnih pedagoških znanj. Še nekaj ravnateljev je omenilo, da romski pomočniki na njihovih šolah zaradi dolgoletnih izkušenj dela z romskimi učenci (še iz obdobja dela v okviru projektov pred sistemizacijo delovnega mesta) ne potrebujejo dodatnih usposabljanj, da pa ta so pomembna, če se posameznik na tem delovnem mestu zaposli na novo.

3.14 Drugi predlogi in mnenja predstavnikov šol

Ravnatelje šol smo na koncu vprašali še, če bi radi sporočili še kaj v zvezi z delom oziroma zaposlitvijo romskih pomočnikov. Na to se je odzvala približno polovica šol (tako OŠPP kot OŠ). Manjše število šol (4 OŠ in 3 OŠPP) je pri tem izrazilo zadovoljstvo z zaposlitvijo romskega pomočnika oziroma s sistemizacijo tega delovnega mesta – kjer opažajo boljše učinke pomoči romskim učencem in večji doprinos k samim šolam na splošno.

Predstavniki nekaterih šol pa so na tem mestu (znova) izpostavili predloge oziroma pozive, ki se tičejo zlasti položaja romskega pomočnika.

- Največ jih je bilo usmerjenih na omogočanje ohranjanja dolgoročne zaposlitve romskega pomočnika, ki ne bi smela biti odvisna od letnega nihanja števila romskih učencev na posamezni šoli. Nekateri so v tem okviru poudarjali tudi velik pomen stalnosti, kar se tiče ohranjanja zaposlenosti iste osebe na delovnem mestu, tako za romske učence in njihove starše kot za romske pomočnike. Drugi so znova omenili, da bi bilo treba premisliti o spremembi obstoječih normativov v smeri njihovega znižanja oziroma blažjih pogojev za zaposlitev romskega pomočnika v polnem deležu. Tako so menili ravnatelji naslednjih 9 šol: Dvojezična OŠ Genterovci, OŠ Belokranjskega odreda, OŠ Center, OŠ Franceta Prešerna Črenšovci, OŠ Franceta Prešerna Maribor, OŠ Podzemelj, OŠ Ob Rinži, OŠPP II Lendava in OŠPP Mladinski dom Malči Beličeve.
- Predstavniki 4 OŠ so podali predloge, ki zadevajo plače romskih pomočnikov oziroma njihove možnosti napredovanja. Nekateri izmed njih so omenjali, da bi morale biti plače romskih pomočnikov višje od minimalne oziroma bi morale imeti višje izhodišče (OŠ dr. Franceta Prešerna Ribnica, OŠ Franceta Prešerna Črenšovci); na OŠ Metlika so izpostavili, da bi morali pri plači romskega pomočnika v primeru, da ima romski pomočnik višjo stopnjo izobrazbe od zahtevane, to dejstvo upoštevati pri njegovi plači in mu tudi omogočiti napredovanje v skladu s *Pravilnikom o napredovanju zaposlenih v vzgoji in izobraževanju v nazive*; možnost profesionalnega in posledično plačnega napredovanja so izpostavili tudi na OŠ II Murska Sobota.

Kar se tiče drugih vrst predlogov pa lahko omenimo zlasti še:

- potrebo po upoštevanju specifik posameznih šol zlasti glede števila romskih učencev v posameznih razredih ter izzivov, povezanih s tem, kar sta omenila predstavnika OŠ Frana Metelka Škocjan in OŠ Zbora odposlancev Kočevje;
- dobre prakse pomoči romskim učencem in njihovega vključevanja v sistem izobraževanja bi veljalo prenesti še na delo s priseljenskimi učenci, kar so predlagali predstavniki šol iz urbanega okolja Maribora: OŠ Franca Rozmana – Staneta Maribor in Franceta Prešerna Maribor;
- romskim pomočnikom bi bilo treba omogočiti še nadaljnje izobraževanje: OŠ Franceta Prešerna Črenšovci in OŠ II Murska Sobota.

3.15 Zaključek

V raziskavi so pri izpolnjevanju ankete sodelovali ravnatelji 27 osnovnih šol (OŠ) in 8 osnovnih šol s prilagojenim programom (OŠPP). Od tega je bilo iz severovzhodne (SV) Slovenije 13 OŠ in 4 OŠPP, iz jugovzhodne (JV) Slovenije pa 14 OŠ ter 4 OŠPP.

Na skupno 24 OŠ in OŠPP – več kot dveh tretjinah vseh – je bila v šolskih letih 2021/22 in 2022/23 na delovnem mestu romski pomočnik zaposlena ista oseba. Na preostalih šolah pa je do kadrovskih menjav prišlo zaradi preteka zaposlitvene pogodbe oziroma, ker so si posamezni romski pomočniki našli zaposlitev drugod. Ob tem je treba poudariti, da je na mnogih šolah z nižjim številom romskih učencev zaposlitev pomočnikov odvisna od nihanj vsakoletnega števila vpisanih romskih učencev. Ta nestabilnost ni dobra ne za same pomočnike (z vidika stalne negotovosti glede nadaljnje zaposlitve in posledično njihovega ekonomskega statusa), kot tudi ne za same romske učence, ki jih lahko iz enega v drugo šolsko leto doleti manjše število ur pomoči ali celo odsotnost pomočnika zaradi manjšega števila vpisanih romskih učencev.

Kot se kaže iz statističnih podatkov, imajo šole na JV delu države povprečno večje število romskih učencev v primerjavi s šolami iz SV Slovenije. Na tej osnovi lahko predvidevamo, da so tudi romski pomočniki iz JV Slovenije, zlasti tisti iz OŠ, obremenjeni z večjim številom romskih učencev, saj so na šolah v tej regiji zaradi slabših učnih rezultatov romskih učencev običajno že sicer večje potrebe po dodatni pomoči.

Odstopanja od normativov so sicer možna ob odobritvi Ministrstva za vzgojo in izobraževanje (MVI). Če se trenutni normativi ne bodo spreminjali, bi bilo pričakovati, da bi MVI odobrilo zaposlitve dodatnih romskih pomočnikov vsaj še šolam z nadpovprečno velikim številom romskih učencev (npr. 50 ali več). Takšnih je največ na JV delu države. Ravno tako pa nekaj potreb po zaposlitvi romskih pomočnikov izražajo še na šolah, ki romskega pomočnika v šolskem letu 2022/23 niso imele, a bi po numeričnih merilih bile do zaposlitve upravičene. Vsaj 2 OŠ in pogojno 1 OŠPP imajo potrebe po 1 pomočniku, na 2 OŠ pa bi lahko prišlo do prošnje za odobritev izjeme pri zaposlitvi romskega pomočnika v deležu 0,5.

Več kot polovica ravnateljev OŠ in OŠPP (skupaj 19) je bila nezadovoljna s trenutno normativno ureditvijo o deležu zaposlitve romskega pomočnika glede na število romskih učencev. Glede na zgoraj omenjeno je razumljivo, da so največ nezadovoljstva izrazili ravnatelji z JV dela države. Od tam je bilo več kot dve tretjini (68,4 %) nezadovoljnih ravnateljev. Razloge za takšno strukturo odgovorov gotovo lahko iščemo v povprečno večjih potrebah oziroma slabši

uspešnosti romskih učencev in v obremenjenosti romskih pomočnikov z večjim številom romskih učencev na šolah v JV Sloveniji. Ravno obratno pa velja glede zadovoljstva s to ureditvijo – med tistimi, ki so izrazili zadovoljstvo z obstoječo normativno ureditvijo, je bilo 76,9 % ravnateljev iz SV Slovenije.

Na tem mestu velja omeniti še specifiko dvojezičnih šol z romskimi učenci na narodnostno mešanem območju v Prekmurju. Kljub temu, da so njihovi predstavniki normativno ureditev ocenili kot ustrezno oziroma se v primeru Dvojezične OŠ Genterovci do nje niso opredelili, bi bilo treba v primeru teh šol upoštevati še dodatne specifične jezikovne in kulturne okoliščine narodnostno mešanega območja. Zaradi teh imajo dvojezične šole v primerjavi z ostalimi denimo nižji normativ za oblikovanje oddelka, v katerem so najmanj trije romski učenci.⁵² Zato bi bilo smotno v dvojezičnih šolah v primerjavi z osnovnimi šolami v preostalih delih države imeti tudi nekoliko nižje numerične kriterije, ki omogočajo zaposlitev romskega pomočnika.

Predlogi za izboljšavo normativne ureditve se nanašajo zlasti na znižanje kriterijev za dodelitev romskega pomočnika šoli (npr., da bi se že za 8–15 romskih učencev dodelilo 0,5 deleža pomočnika za OŠ) ter da bi se progresivno povečeval delež njegove zaposlitve tudi nad 31 romskimi učenci v šoli (na vsakih dodatnih 15 romskih učencev naj bi se delež zaposlitve romskega pomočnika povečal za 0,5 delovnega mesta). Predstavniki nekaterih šol so omenjali še, da bi bilo treba bolj upoštevati tudi specifike šol z manjšim številom vpisanih romskih učencev ter tistih, ki imajo več enot z romskimi učenci na različnih lokacijah, kjer ena oseba ne more hkrati biti prisotna povsod. Ravno tako je težje pridobiti ustrezen kader v primeru zaposlitve za polovični delovni čas. Če se ne da urediti zaposlitve vseh romskih pomočnikov za polni delovni čas, bi veljalo razmisliti o tem, da država v takih primerih na nek način poskrbi še za drugi del zaposlitve romskega pomočnika (da jih polovično zaposli še na kakšnem drugem delovnem mestu).

Pri drugih predlogih v zvezi zaposlitvijo romskih pomočnikov je največ ravnateljev poudarilo pomembnost omogočanja ohranjanja dolgoročne zaposlitve romskega pomočnika, ki ne bi smela biti odvisna od letnega nihanja števila romskih učencev na posamezni šoli. Poleg tega so predstavniki nekaterih šol podali predloge, ki zadevajo plače romskih pomočnikov oziroma njihove možnosti napredovanja.

Po rezultatih ankete je bila manj kot polovica ravnateljev vseh šol (42,9 %) zadovoljna s številom zaposlenih romskih pomočnikov v šolskem letu 2022/23. Tudi tu je bila večina ravnateljev OŠ in OŠPP, ki so menili, da je število zaposlenih ustrezno, s SV dela države – 73,3 %. Glede nezadovoljstva s premajhnim številom zaposlenih romskih pomočnikov pa izrazito prednjačijo šole z JV Slovenije – teh je 70 % vseh, OŠ in OŠPP skupaj. Na šolah, kjer so izrazili mnenje, da imajo premalo romskih pomočnikov, bi potrebovali od minimalno 1,5 do 3 romske pomočnike, odvisno od števila romskih učencev na posamezni šoli in drugih specifik. Ravnatelje smo vprašali tudi za mnenje, kako bi sistemsko lahko še nadgradili delovno mesto romskega pomočnika oziroma kje opažajo največje pomanjkljivosti trenutne ureditve. Pri tem so le iz 4 OŠ in OŠPP odgovorili, da je to delovno mesto ustrezno urejeno, medtem ko so iz 25 šol izrazili mnenje, da ima ureditev delovnega mesta romski pomočnik pomanjkljivosti. Med predlogi izboljšav se jih je največ nanašalo na že prej omenjene predloge za nižje normative in da bi šole morale imeti zaposlenega po vsaj enega romskega pomočnika v celoti. Poleg tega so predlagali še: dodatno strokovno izobraževanje romskih pomočnikov (vključno z učenjem

⁵² 21. člen *Pravilnika o normativih in standardih za izvajanje programa osnovne šole v dvojezičnih osnovnih šolah in osnovnih šolah z italijanskim učnim jezikom* in 25. člen *Pravilnik o normativih in standardih za izvajanje programa osnovne šole*.

romskega jezika, če ga ne obvladajo); natančnejše opredelitve delovnih nalog in spremembe sistemizacije delovnega mesta, na katerem so zaposleni romski pomočniki; višji plačni razred in večjo stabilnost zaposlitve romskega pomočnika.

Ravnatelje smo še posebej povprašali glede potreb po (dodatnem) izobraževanju in usposabljanju romskih pomočnikov. Prav vsi so zaznali potrebe na tem področju. Največ jih je menilo, da bi se morali romski pomočniki dodatno izobraževati in usposablјati tako pred zaposlitvijo kot tudi redno po tem, ko se jih zaposli.

V veliki večini OŠ in OŠPP delovne naloge romskih pomočnikov določajo ravnatelji. Pogosto to delajo skupaj z drugimi zaposlenimi na šoli, kot so zlasti svetovalni delavci. Podobno velja tudi za evalviranje dela romskih pomočnikov. Na podlagi odgovorov ravnateljev lahko opredelimo naslednje skupine nalog, ki jih opravljajo romski pomočniki na šolah: delo z romskimi učenci v času pouka in pomoč pri dejavnostih, povezanih s poukom v razredu ter izven razreda; spremljanje, sodelovanje in pomoč pri drugih šolskih dejavnostih; pomoč romskim učencem pri integraciji in socializaciji v šolsko okolje ter pri čustvenih težavah; ohranjanje romske kulture na šoli; komunikacija oziroma sodelovanje s starši romskih otrok; spremljanje romskih učencev pri prevozih do in iz šole; druge naloge, povezane zlasti s pomočjo učiteljem in strokovnim delavcem na šoli.

Kljub temu, da je v času raziskave potekalo komaj drugo šolsko leto po sistemizaciji delovnega mesta romski pomočnik, smo predstavnike šol vprašali tudi o njihovih opažanjih glede morebitnega vpliva oziroma učinkov zaposlitve romskega pomočnika na njihovi šoli. Največ ravnateljev je opazilo napredek na področju rednega obiskovanja pouka oziroma, da med romski učenci beležijo manj odsotnosti. Pri 16 OŠ (večina iz JV Slovenije) in 4 OŠPP so zaznali, da romski otroci zaradi dela romskih pomočnikov na teh šolah bolj redno obiskujejo pouk. Tako izrazitega vpliva dela romskih pomočnikov pa niso zaznali na področju napredovanja romskih učencev v višje razrede. Pozitiven vpliv romskih pomočnikov je bil zaznan pri 10 OŠ in 4 OŠPP. Le na 5 OŠ in 3 OŠPP pa so menili, da sta zaposlitev in delo romskega pomočnika vsaj posredno vplivala na to, da so tamkajšnji romski učenci uspešno zaključili šolanje.

Največji doprinos romskih pomočnikov na šolah so ravnatelji prepoznali zlasti v različnih oblikah pomoči romskim učencem in v tem, da je romski pomočnik most med zaposlenimi na šoli, tamkajšnjimi romskimi učenci ter njihovimi starši oziroma družinami. Poleg tega so v manjšem deležu menili še, da romski pomočniki služijo kot opora učiteljem in drugim zaposlenim na šoli v odnosu do oziroma komunikaciji z romskimi učenci.

Na vseh šolah se zavedajo pomembnosti posvečanja pozornosti romskim staršem in vloge romskega pomočnika pri tem. Predstavniki šol poudarjajo zlasti, da sodelovanje s starši romskih otrok doprinese h krepitvi zaupanja med šolo in romskimi družinami oziroma k dobremu sodelovanju med šolo in starši. Poleg tega so na slabi polovici šol (na 16 šolah) menili, da je prav, da romski pomočniki del svojega delovnega časa delajo tudi v okoljih, kjer živijo romski učenci – npr. v romskih naseljih.

Predstavniki večine šol pojmujejo sistemizacijo delovnega mesta romski pomočnik kot prednost za šolo in romske pomočnike, in sicer zlasti v tem, da pomočniki čutijo večjo pripadnost šoli oziroma šolskemu kolektivu in večjo zaposlitveno stabilnost, po drugi strani pa je zaradi njihovega dela po sistemizaciji viden napredek vsaj določenega deleža romskih učencev na šoli.

Za evalvacijo vpliva zaposlitve romskih pomočnikov na osnovnih šolah je na nekaterih področjih še nekoliko (pre)zgodaj, saj je v času raziskave potekalo komaj drugo šolsko leto po sistemizaciji delovnega mesta. Poleg tega je pogosto tudi težko ločiti vpliv enega dejavnika, kot je delo romskega pomočnika, od drugih dejavnikov na spremembe pri uspešnosti romskih učencev, rednejše obiskovanje pouka ipd. Kljub temu, da je pri predstavnikih šol na načelni ravni zaznati zadovoljstvo, da je prišlo do sistemizacije delovnega mesta romski pomočnik in s tem do možnosti zaposlitve romskih pomočnikov na samih šolah (in ne več v okviru različnih projektov, kot je bila to praksa do šolskega leta 2021/22), pa je več kot polovica ravnateljev nezadovoljna z normativno ureditvijo o deležu zaposlitve romskega pomočnika glede na število vpisanih romskih učencev. To se kaže kot najpomembnejši problem, ki ga zaznavajo na šolah.

Predlogi ravnateljev za izboljšanje stanja gredo po eni strani predvsem v smer znižanja kriterijev za dodelitev romskega pomočnika šoli, po drugi strani pa, da se šolam dopusti progresivno povečanje deleža zaposlenega romskega pomočnika za vsakih 15 dodatnih romskih učencev nad 31 vpisanih na šoli. Ravnatelji so večkrat izpostavili tudi specifikko oziroma neugoden položaj tistih šol, ki imajo manjše število vpisanih romskih učencev, saj se iz leta v leto ne ve, ali bodo sploh upravičene do pomočnika v deležu 0,5 ali ne, ter specifikko šol, ki imajo več enot na različnih lokacijah, saj en romski pomočnik ne more hkrati nuditi pomoči na več krajih. Ravno tako so v anketi na nekaj mestih izpostavili, da je pomembno, da so romski pomočniki zaposleni na dolgi rok.

Več kot polovica ravnateljev si želi večje število oziroma delež zaposlenega romskega pomočnika, zlasti to velja za tiste iz šol na JV Slovenije. Predvsem šole s tega dela države (oziroma vse šole z nad 45 ali 50 vpisanimi romskimi učenci) bi zaradi večjega povprečnega števila vpisanih romskih učencev ter njihove slabše uspešnosti morale biti deležne posebne pozornosti tako glede možnosti zaposlitve večjega števila romskih pomočnikov (oziroma povečanja deleža zaposlitve romskega pomočnika) preko odobritev izjem v okviru obstoječe normativne ureditve kot glede možnosti spremembe normativne ureditve.

Nujno je tudi skrbeti za stalno pridobivanje in izobraževanje novega kadra, po možnosti iz romske skupnosti, ob tem pa skrbeti za izobraževanje že zaposlenih. Ker so potrebe največje v JV Sloveniji, kjer je v sami romski skupnosti razmeroma majhen delež ustrezno kvalificiranih oziroma izobraženih posameznikov, je pričakovati, da bi se tam vsaj na kratki rok to reševalo tudi z zaposlovanjem posameznikov izven romske skupnosti. A pri teh je treba posledično posebej skrbeti za pridobitev dodatnih znanj s področja romske kulture in jezika. Na srednji in dolgi rok pa je treba v izobraževalnem sistemu biti pozoren na in aktivno podpirati pri izobraževanju perspektivne (mlade) posameznike iz romske skupnosti, ki bi se potem lahko zaposlili kot romski pomočniki.

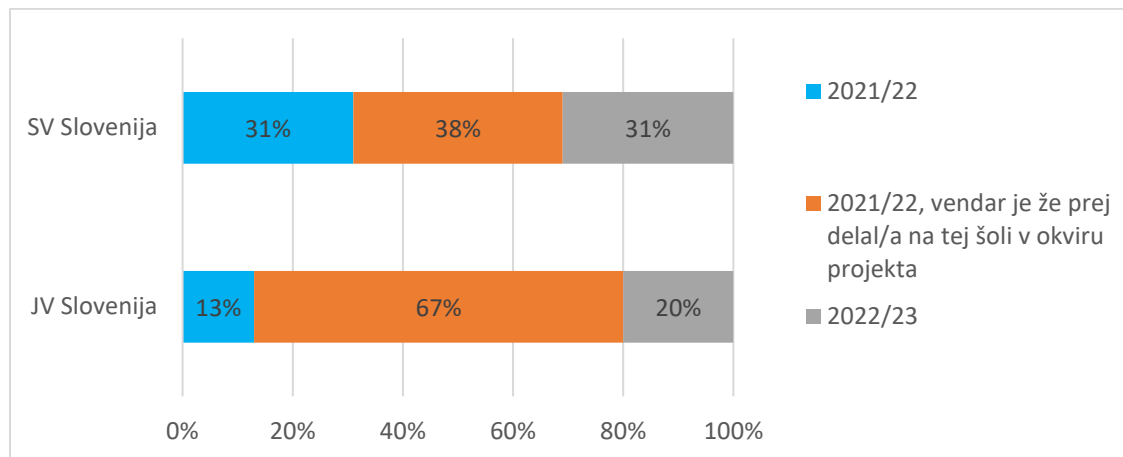
4. Analiza anket za romske pomočnike v vrtcih in šolah

4.1 Leto zaposlitve romskih pomočnikov

Večina romskih pomočnikov, zaposlenih na osnovnih šolah, je na šoli, kjer trenutno delajo, delala že pred sistemizacijo delovnega mesta romski pomočnik ter formalno zaposlitvijo na šoli, in sicer v okviru projekta Skupaj za znanje. Med romskimi pomočniki na JV Slovenije je delež tistih, ki so delo romskih pomočnikov na šoli opravljali že pred zaposlitvijo v šolskem letu 2021/22, večji kot v SV Sloveniji in znaša 67 % od vseh anketiranih. Na SV je bilo takih

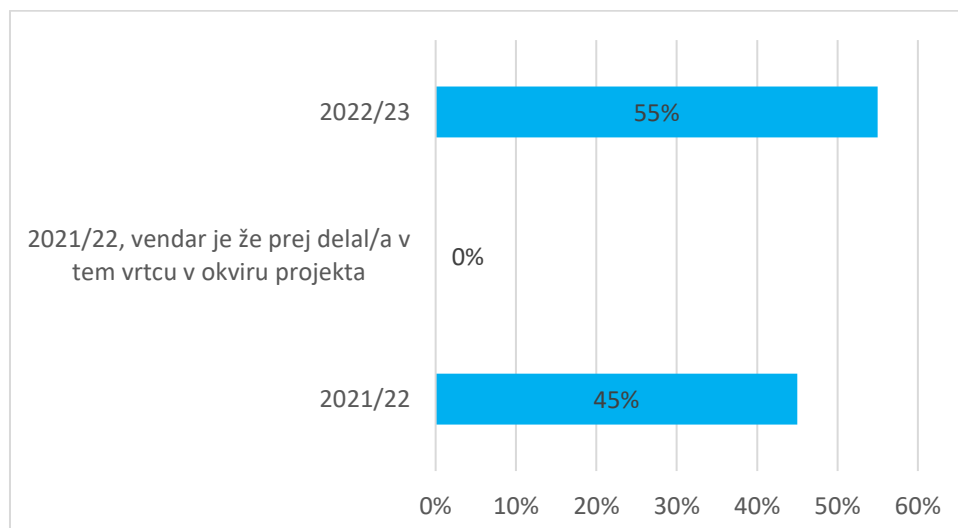
38 %. Delež tistih, ki so se na šoli prvič zaposlili v šolskem letu 2021/22, znaša v SV Sloveniji 31 %, v JV Sloveniji pa 13 %, delež tistih, ki so se na šolah prvič zaposlili v šolskem letu 2022/23, pa znaša v SV Sloveniji 31 %, v JV Sloveniji pa 20 %.

Graf 4.1: Šolsko leto začetka zaposlitve romskih pomočnikov na osnovnih šolah, SV in JV Slovenija (N = 31)

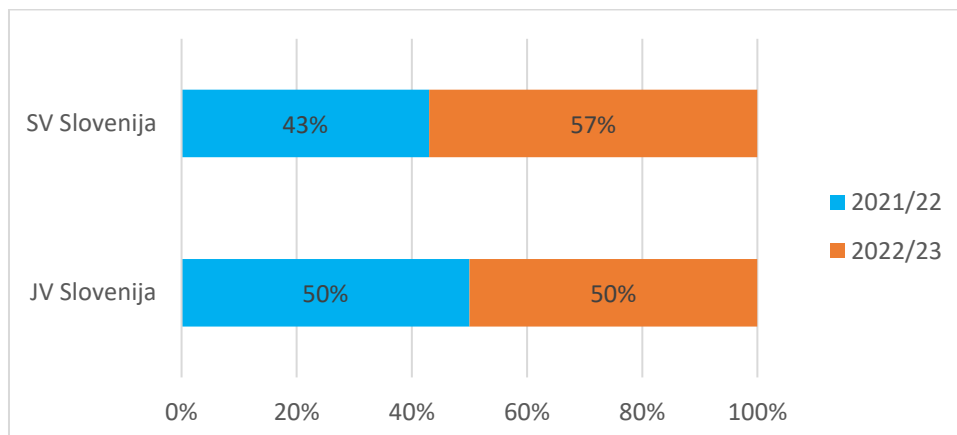
V vrtcih je situacija nekoliko drugačna. Nobena od trenutno zaposlenih romskih pomočnic⁵³ pred letom 2021/22 ni delala v vrtcu. Slaba polovica (45 %) romskih pomočnic je v vrtcu zaposlenih od šolskega leta 2021/22, dobra polovica (55 %) pa se je zaposlila šele v šolskem letu 2022/23.

Graf 4.2: Šolsko leto začetka zaposlitve romskih pomočnikov v vrtcih (N = 11)

⁵³ V vrtcih so trenutno na delovnem mestu romski pomočnik zaposlene samo ženske, zato bomo v nadaljevanju teksta uporabljali samo žensko slovnično obliko.

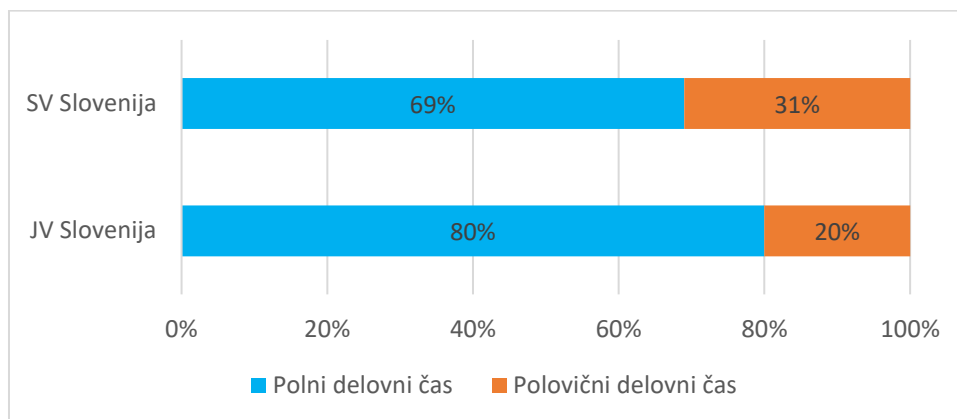
Graf 4.3: Šolsko leto začetka zaposlitve romskih pomočnikov v vrtcih, SV in JV Slovenija (N = 10)

4.2 Obseg zaposlitve romskih pomočnikov

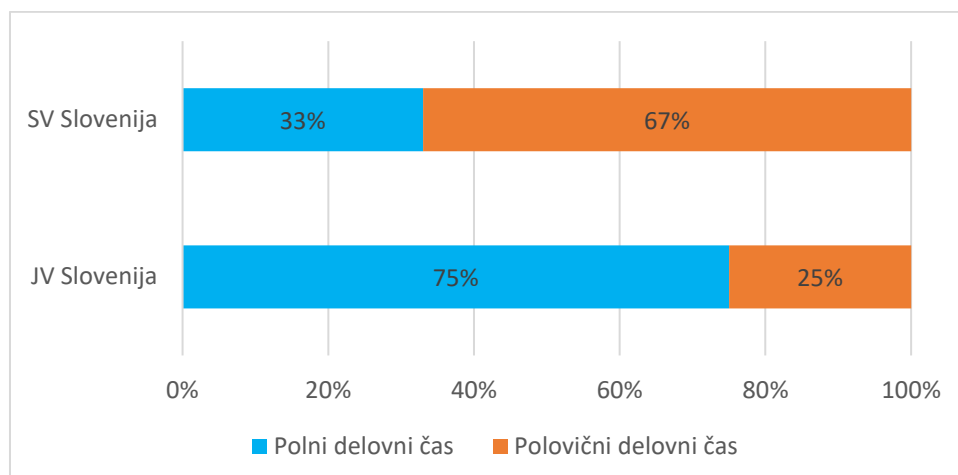
V SV Sloveniji je slaba tretjina romskih pomočnikov, ki delajo na osnovnih šolah, zaposlenih za polovični delovni čas, v JV Sloveniji pa je takih ena petina. Ostali so zaposleni za polni delovni čas. Trije od osmih romskih pomočnikov, ki so na določeni šoli zaposleni za polovični delovni čas, so hkrati zaposleni še na eni osnovni šoli ali v vrtcu.

Graf 4.4: Obseg zaposlitve romskih pomočnikov na osnovnih šolah, šolsko leto 2022/23 (N = 31)

Med romskimi pomočnicami, ki delajo v vrtcih, je približno polovica romskih pomočnic v posameznem vrtcu zaposlenih za polovični delovni čas, polovica pa za polni delovni čas. Pri tem obstajajo določene razlike med regijama. V SV Sloveniji je več romskih pomočnic zaposlenih za polovični delovni čas v posameznem vrtcu, ena od romskih pomočnic pa je za polovični delovni čas zaposlena še v drugem vrtcu. V JV Sloveniji nobena romska pomočnica ni zaposlena v dveh vrtcih.

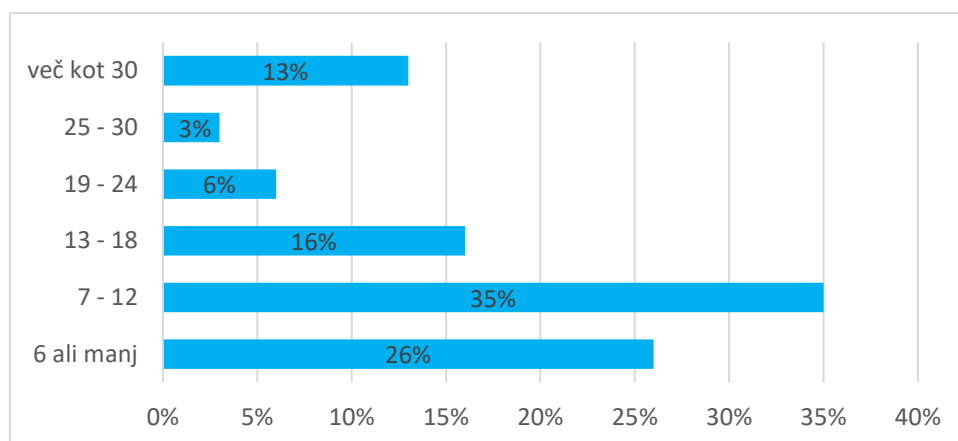
Graf 4.5: Obseg zaposlitve romskih pomočnikov v vrtcih, šolsko leto 2022/23 (N = 10)

4.3 Število romskih otrok/učencev na romskega pomočnika

Največji delež (35 %) romskih pomočnikov, ki so zaposleni na osnovnih šolah, dnevno v povprečju dela s 7 do 12 romskimi učenci, 26 % jih dela s 6 ali manj romskimi učenci, 16 % pa s 13 do 18 romskimi učenci. 4 romski pomočniki (kar je 13 %) delajo z več kot 30 romskimi učenci.

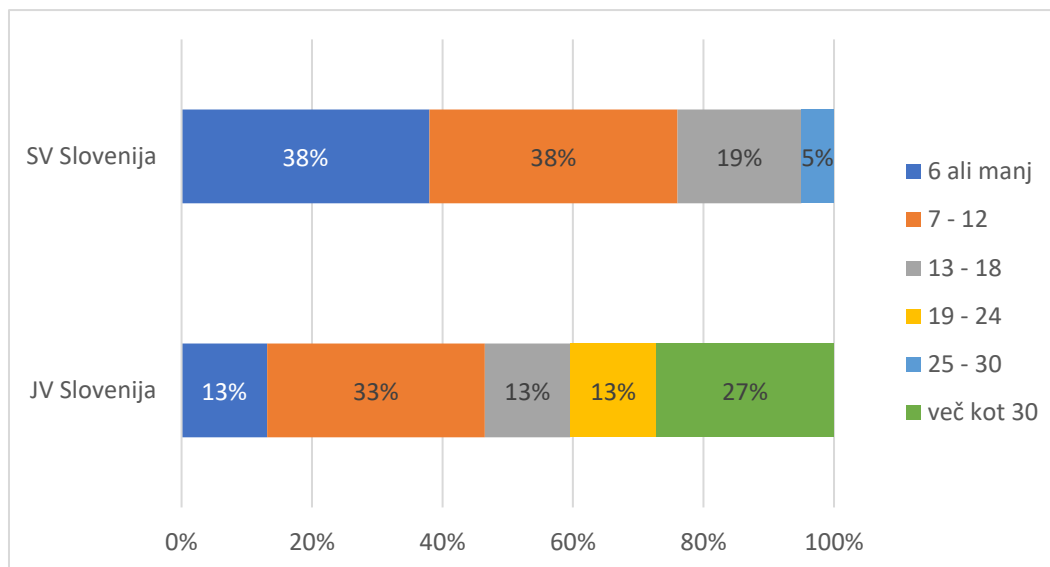
Graf 4.6: Število romskih učencev, s katerimi dnevno (v povprečju) delajo romski pomočniki na osnovnih šolah (N = 31)

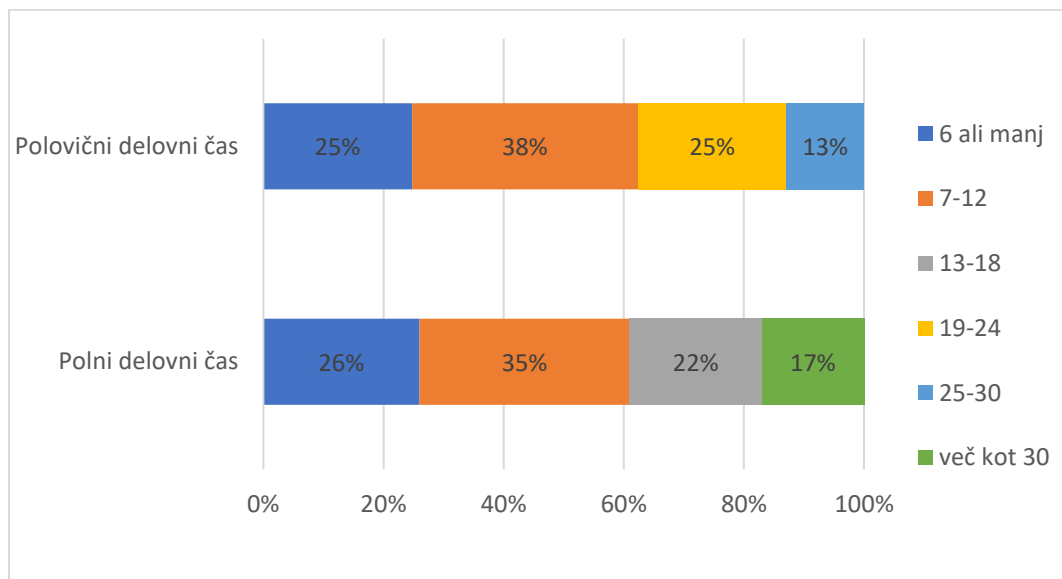
Romski pomočniki na šolah v JV Sloveniji v povprečju delajo s precej večjim številom romskih učencev kot romski pomočniki v SV Sloveniji. To je povezano predvsem s tem, da je na osnovnih šolah v JV Sloveniji na splošno več romskih učencev. Pričakovali bi, da je delno razlog tudi v tem, ker je zaradi večjega števila romskih učencev v JV Sloveniji več romskih pomočnikov na šolah v tem delu države zaposlenih za polni delovni čas kot v SV Sloveniji in imajo zato tudi več časa za delo z večjim številom učencev. Vendar rezultati ankete kažejo, da temu ni povsem tako. Med romskimi pomočniki, ki so zaposleni za polovični delovni čas, je večji delež (38 %) takih, ki delajo z več kot 18 romskimi učenci. Med romskimi pomočniki, ki so zaposleni za polni delovni čas, je takih le 17 %. Res pa je, da so med tistimi, ki delajo z

največjim številom romskih učencev (več kot 30), samo romski pomočniki, ki so zaposleni za polni delovni čas.

Graf 4.7: Število romskih učencev, s katerimi dnevno (v povprečju) delajo romski pomočniki na osnovnih šolah, šolsko leto 2022/23, po regijah (N = 31)

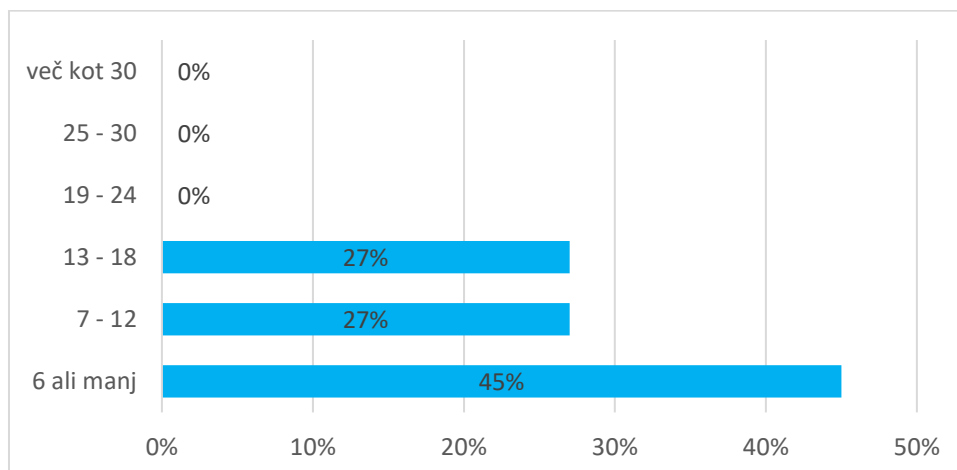

Graf 4.8: Število romskih učencev, s katerimi dela romski pomočnik, po obsegu zaposlitve romskega pomočnika, šolsko leto 2022/23 (N = 31)

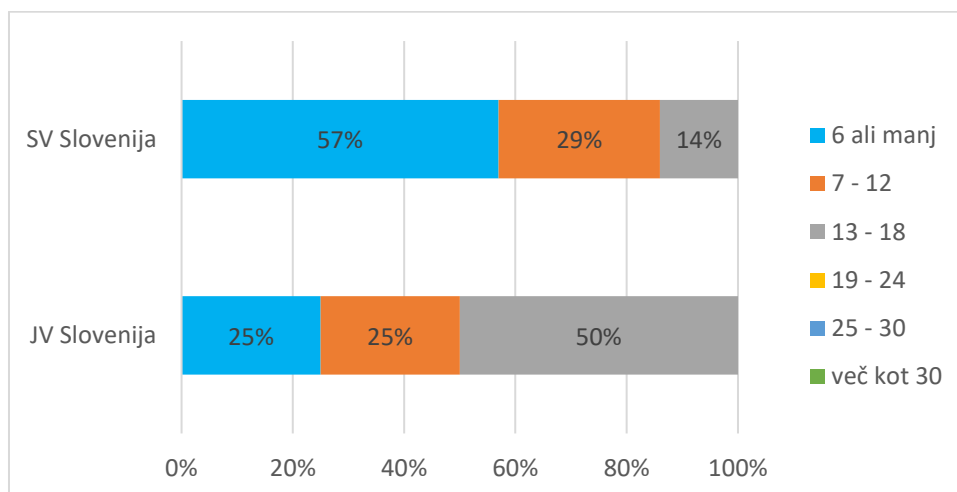
V vrtcih romske pomočnice v povprečju delajo z manjšim številom romskih otrok kot v osnovnih šolah. V 5 vrtcih (kar predstavlja 45 % vseh vrtcev, vključenih v anketo) romske pomočnice dnevno v povprečju delajo največ s šestimi romskimi otroki, v treh vrtcih (27 %) s 7–12 in prav tako v treh vrtcih s 13–18 romskimi otroki.

Graf 4.9: Število romskih otrok, s katerimi dnevno (v povprečju) delajo romski pomočniki v vrtcih (N = 11)

V povprečju romske pomočnice v vrtcih na JV Slovenije delajo z večjim številom romskih otrok kot romske pomočnice v vrtcih na SV Slovenije.

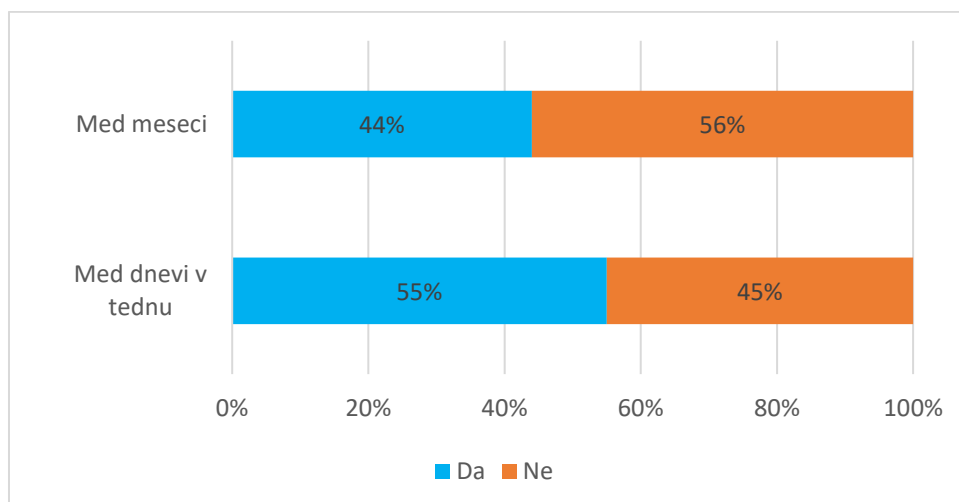
Graf 4.10: Število romskih otrok, s katerimi dnevno (v povprečju) delajo romski pomočniki v vrtcih, po regijah (N = 31)

Opomba: odgovorov »19–24«, »25–30« in »več kot 30« ni izbral nihče od anketiranih.

Nekatere romske pomočnice, zaposlene v vrtcih, opažajo nihanja v številu prisotnih romskih otrok v vrtcu preko tedna. Največ jih opaža manjšo prisotnost otrok ob začetkih tedna, ponekod pa so nihanja nepredvidljiva. Nekatere opažajo nihanja prisotnosti med meseci, in sicer je v poletnih mesecih v vrtcih prisotnih manj romskih otrok kot v zimskih mesecih.

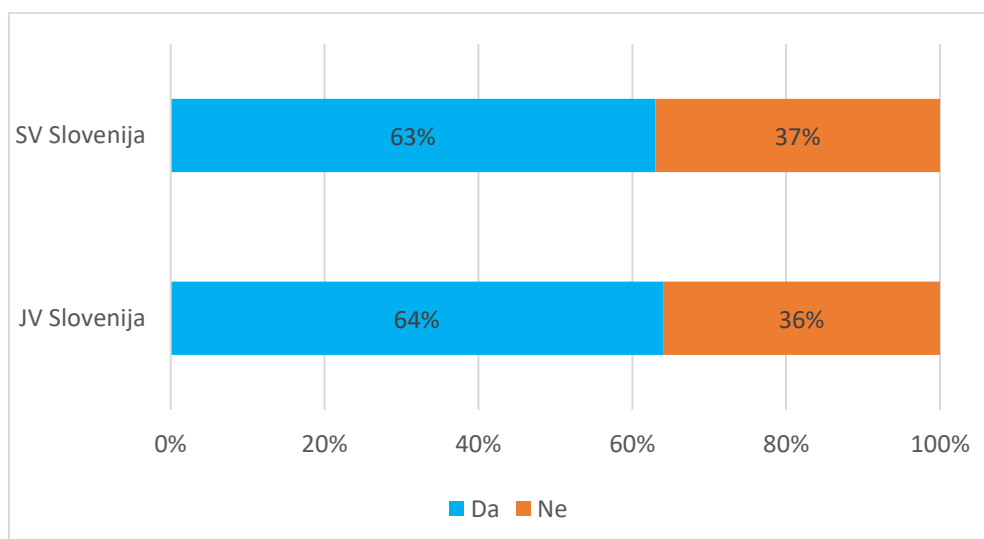
Graf 4.11: Ali preko leta prihaja do večjega nihanja števila romskih otrok v vrtcu? (N = 11)

4.4 Potrebe po dodatnih romskih pomočnikih

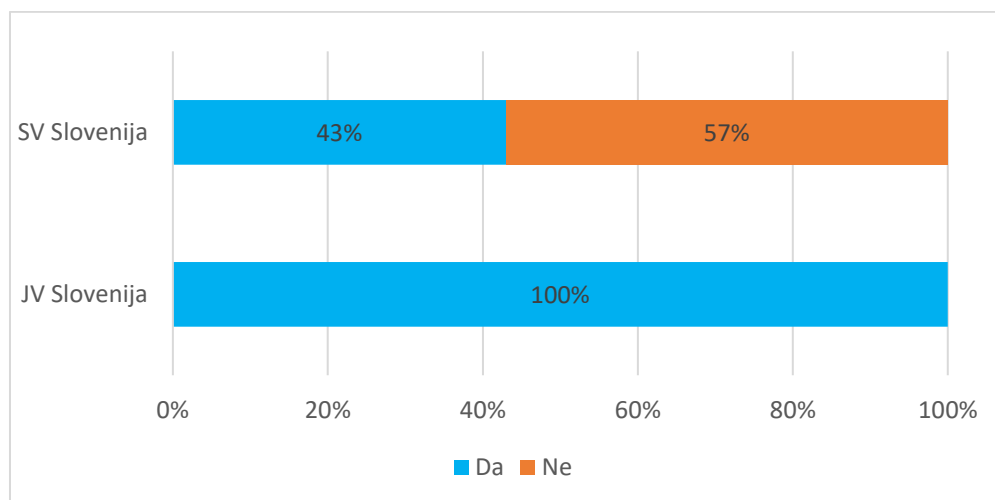
V povprečju romski pomočniki, zaposleni na osnovnih šolah na JV Slovenije, delajo z večjim številom romskih učencev kot romski pomočniki, zaposleni na osnovnih šolah na SV Slovenije. Kljub temu je delež romskih pomočnikov, ki menijo, da bi zaradi velikega števila romskih učencev in/ali zaradi lastne preobremenjenosti na njihovi šoli potrebovali še dodatnega romskega pomočnika, v obeh regijah izenačen (63 % v SV Sloveniji in 64 % v JV Sloveniji).

Graf 4.12: Potrebe po zaposlitvi dodatnih romskih pomočnikov na osnovnih šolah, po regijah (N = 30)

V vrtcih je situacija nekoliko drugačna. Romske pomočnice, zaposlene v vrtcih v JV Sloveniji, bolj občutijo potrebo po dodatnih romskih pomočnikih kot romske pomočnice, zaposlene v vrtcih v SV Sloveniji.

Graf 4.13: Potrebe po zaposlitvi dodatnih romskih pomočnikov v vrtcih, po regijah (N = 11)

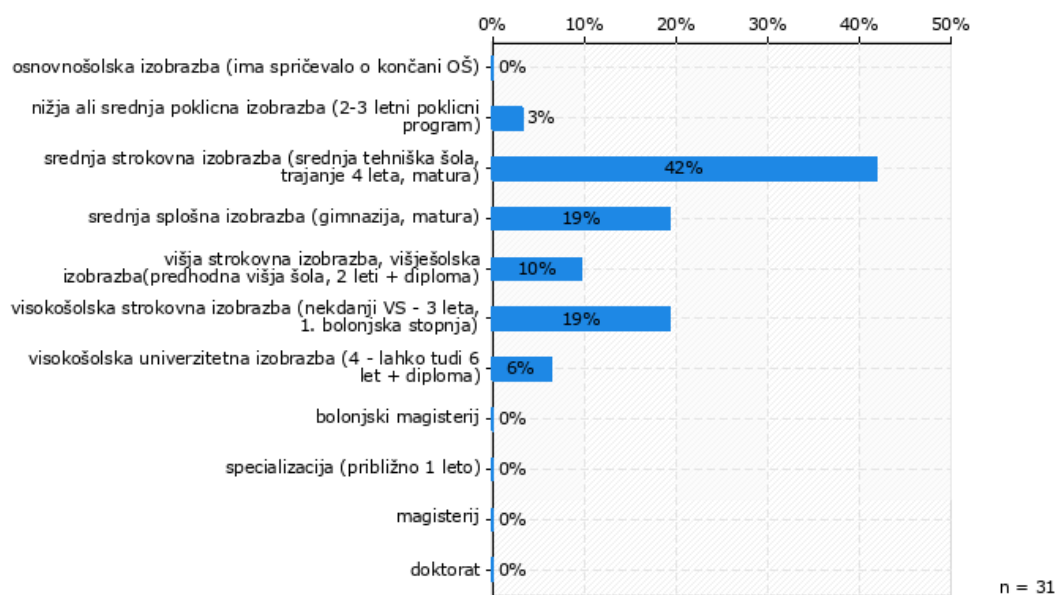

4.5 Izobrazba romskih pomočnikov

V skladu s 14.a členom *Pravilnika o normativih in standardih za izvajanje programa osnovne šole*, 14. členom *Pravilnika o normativih in standardih za izvajanje vzgojno-izobraževalnih programov za otroke s posebnimi potrebami* in 23.a členom *Pravilnika o normativih za opravljanje dejavnosti predšolske vzgoje* mora imeti romski pomočnik srednjo ali srednjo strokovno izobrazbo ali nacionalno poklicno kvalifikacijo romski pomočnik.

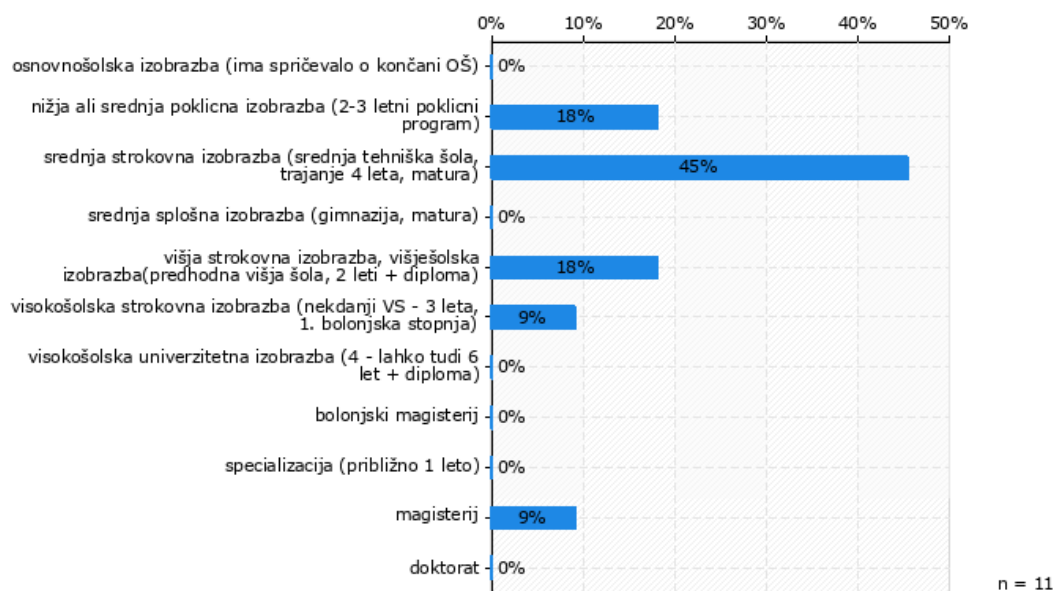
Največji delež (42 %) anketiranih romskih pomočnikov, zaposlenih na osnovnih šolah, ima srednješolsko strokovno izobrazbo. Le eden ima poklicno izobrazbo, šest jih ima srednjo splošno izobrazbo, trije višješolsko, šest visokošolsko strokovno, dva pa visokošolsko univerzitetno izobrazbo.

Graf 4.14: Stopnja izobrazbe romskih pomočnikov, zaposlenih na osnovnih šolah (N = 31)

Tudi večina (45 %) romskih pomočnic, zaposlenih v vrtcih, ima srednješolsko strokovno izobrazbo. Dve imata poklicno izobrazbo, dve višješolsko, ena visokošolsko strokovno, ena pa je končala magisterij.

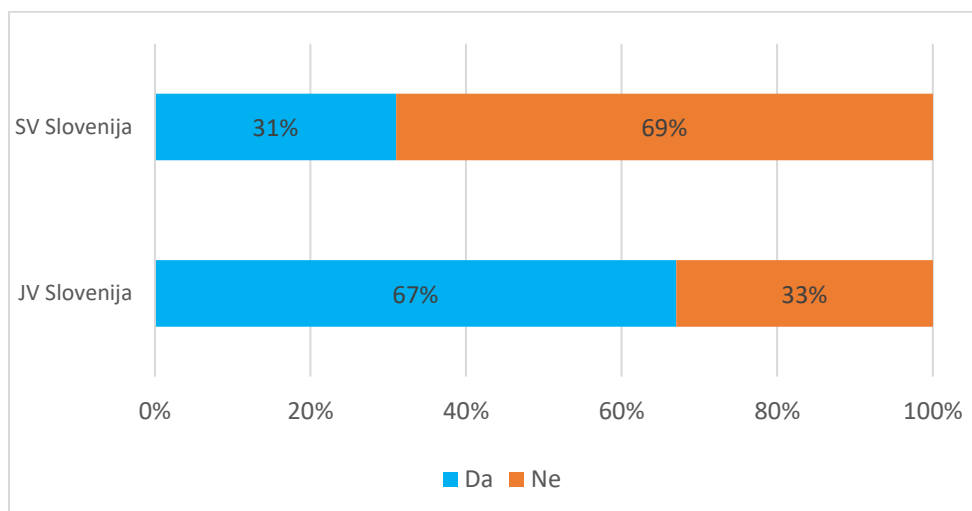
Graf 4.15: Stopnja izobrazbe romskih pomočnikov, zaposlenih v vrtcih (N = 11)

4.6 Nacionalna poklicna kvalifikacija romski pomočnik

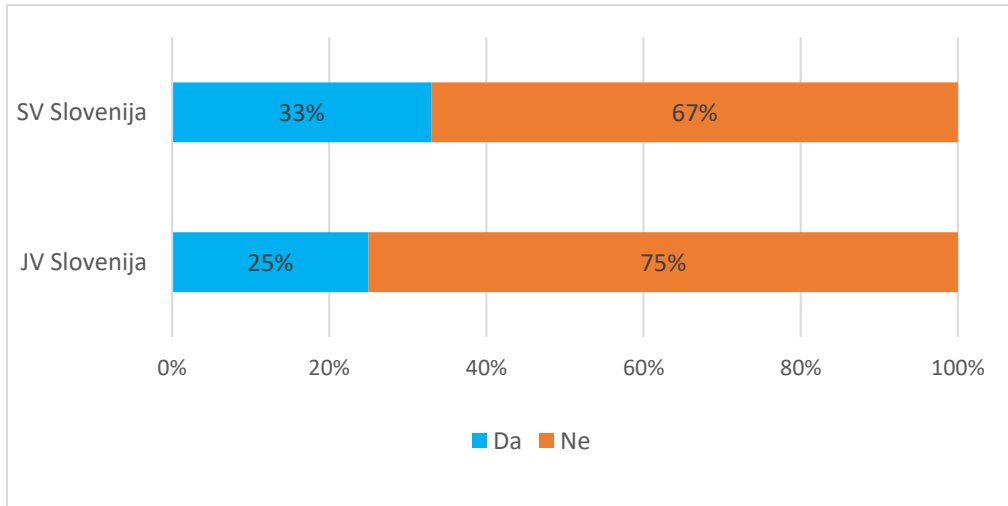
Približno polovica (natančno 48 %) romskih pomočnikov, zaposlenih na osnovnih šolah, ima nacionalno poklicno kvalifikacijo romski pomočnik. Ta delež je v JV Sloveniji (67 %) precej večji kot v SV Sloveniji (31 %).

Graf 4.16: Romski pomočniki z nacionalno poklicno kvalifikacijo romski pomočnik, zaposleni na osnovnih šolah, šolsko leto 2022/23 (N = 31)

V vrtcih je delež romskih pomočnic, ki imajo nacionalno poklicno kvalifikacijo romski pomočnik, manjši kot na osnovnih šolah, in sicer znaša približno tretjino (natančno 30 %).

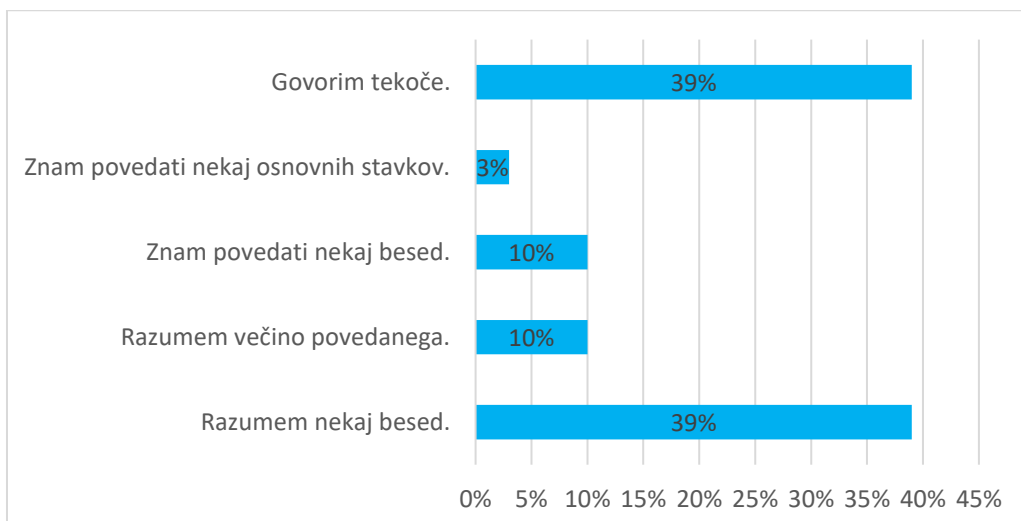
Graf 4.17: Romski pomočniki z nacionalno poklicno kvalifikacijo romski pomočnik, zaposleni v vrtcih, šolsko leto 2022/23 (N = 10)

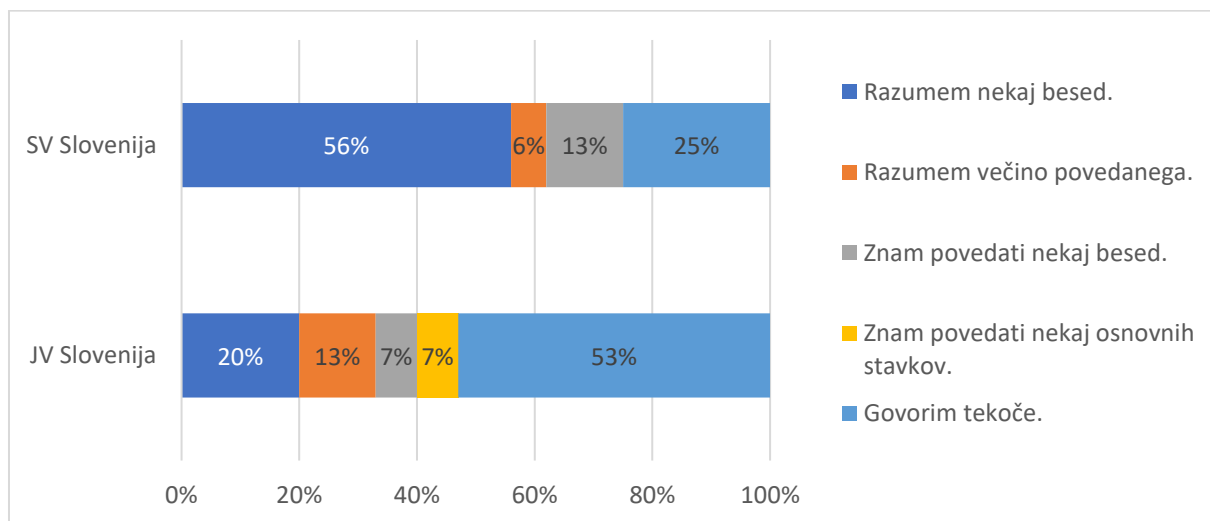
4.7 Znanje romskega jezika med romskimi pomočniki

Samo slabih 40 % romskih pomočnikov, ki so zaposleni v osnovnih šolah, tekoče govori romski jezik. Prav takšen odstotek jih zgolj razume nekaj besed v romskem jeziku, ostalih 20 % pa razume večino povedanega oz. zna povedati nekaj besed. Romski pomočniki iz JV Slovenije v večjem deležu bolje obvladajo romski jezik kot romski pomočniki iz SV Slovenije.

Graf 4.18: Samoocena znanja romskega jezika med romskimi pomočniki, zaposlenimi na osnovnih šolah, šolsko leto 2022/23 (N = 31)

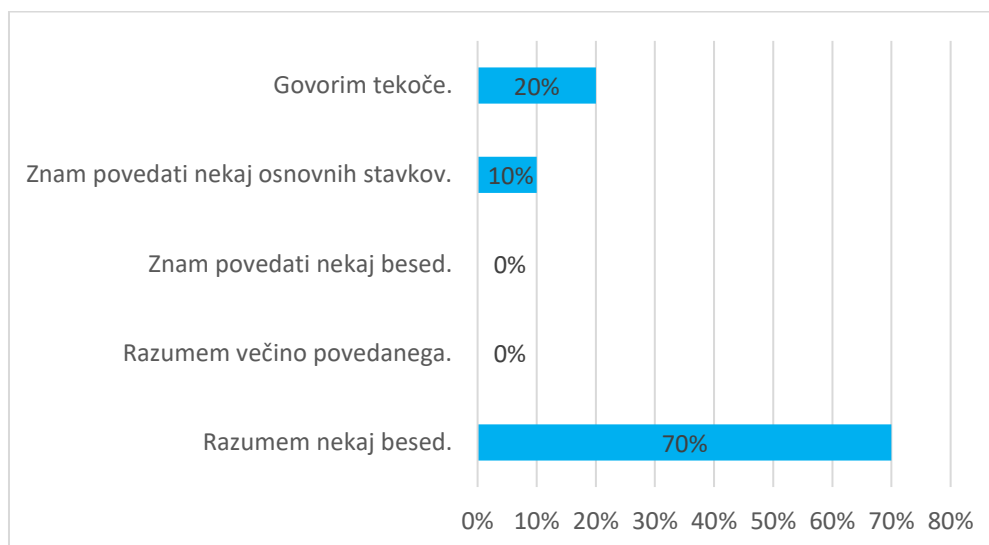

Graf 4.19: Samoocena znanja romskega jezika med romskimi pomočniki, zaposlenimi na osnovnih šolah, šolsko leto 2022/23, po regijah (N = 31)

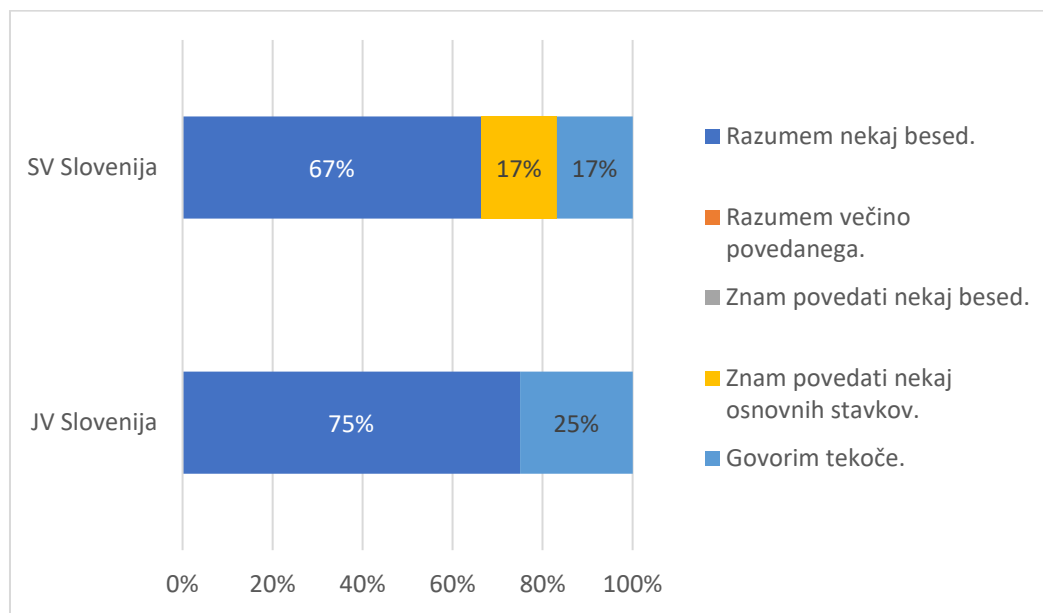

Med romskimi pomočnicami, ki so zaposlene v vrtcih, samo dve tekoče govorita romski jezik. Ena zna povedati nekaj osnovnih stavkov, večina (70 %) pa zgolj razume nekaj besed v romščini. Pri tem ni bistvenih razlik med SV in JV Slovenijo.

Graf 4.20: Samoocena znanja romskega jezika med romskimi pomočniki, zaposlenimi v vrtcih, šolsko leto 2022/23 (N = 10)

Graf 4.21: Samoocena znanja romskega jezika med romskimi pomočniki, zaposlenimi v vrtcih, šolsko leto 2022/23, po regijah (N = 10)

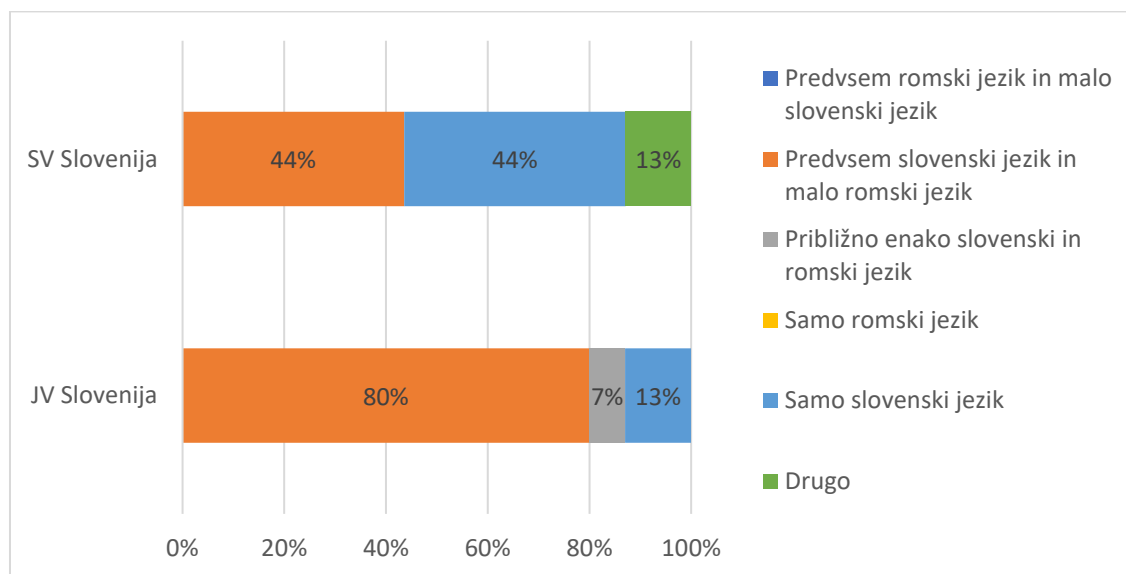

Opomba: odgovorov »Razumem večino povedanega« in »Znam povedati nekaj besed« ni izbral nihče od anketiranih.

4.8 Raba romskega in slovenskega jezika pri delu romskih pomočnikov

Na osnovnih šolah v SV Sloveniji romski pomočniki pri svojem delu v večjem deležu uporabljajo samo slovenski jezik kot romski pomočniki v JV Sloveniji. Slednji sicer prav tako uporabljajo pretežno slovenski jezik, vseeno pa poleg tega tudi romskega.

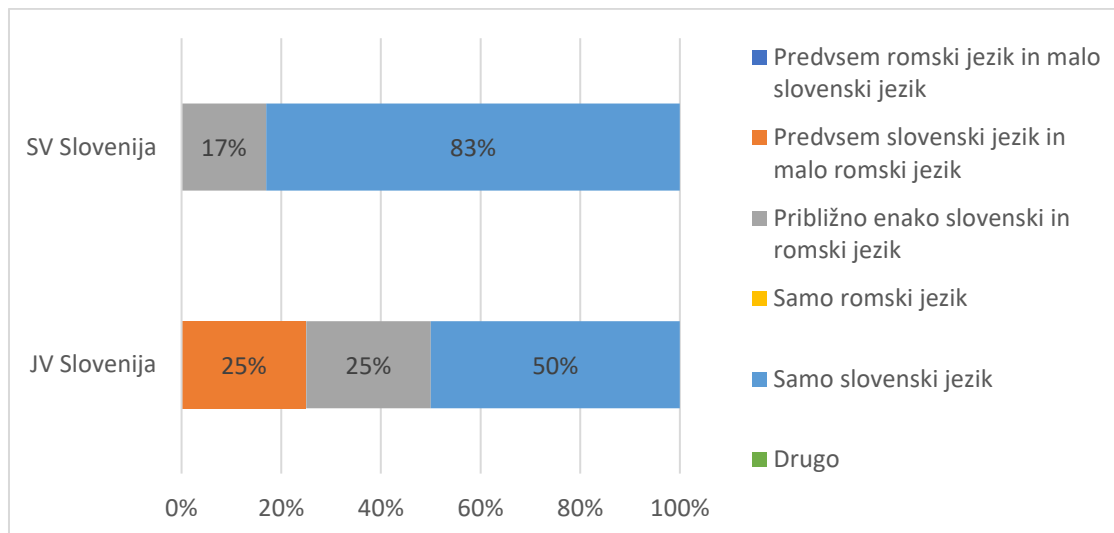
Graf 4.22: Odgovori romskih pomočnikov, zaposlenih na osnovnih šolah, na vprašanje: "Kateri jezik uporabljate pri svojem delu?" (N = 10)

Opomba: odgovorov »Predvsem romski jezik in malo slovenski jezik«, in »Samo romski jezik« ni izbral nihče od anketiranih.

Romske pomočnice, zaposlene v vrtcih v SV Sloveniji, pri svojem delu v večjem deležu uporabljajo samo slovenski jezik kot romske pomočnice v JV Sloveniji. Slednje sicer prav tako uporabljajo pretežno slovenski jezik, vseeno pa poleg tega v večjem deležu tudi romskega.

Graf 4.23: Odgovori romskih pomočnikov, zaposlenih v vrtcih, na vprašanje: "Kateri jezik uporabljate pri svojem delu?", po regijah (N = 10)

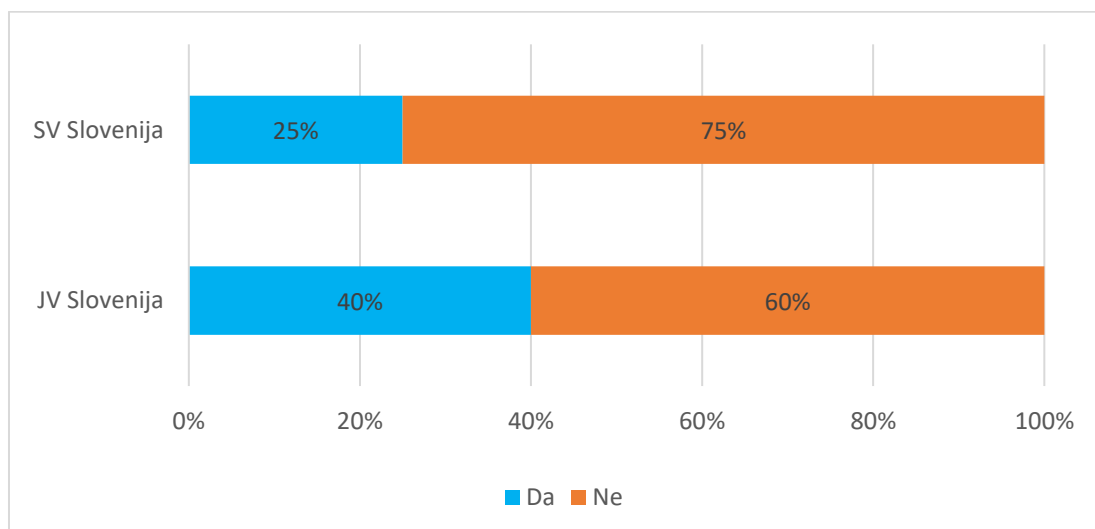

Opomba: odgovorov »Predvsem romski jezik in malo slovenski jezik«, »Samo romski jezik« in »Drugo« ni izbral nihče od anketiranih.

4.9 Potreba po dodatnem usposabljanju in izobraževanju romskih pomočnikov

Pomanjkljivo znanje romskega jezika romski pomočniki na osnovnih šolah zaznavajo kot težavo, saj jih je kar nekaj izrazilo željo po dodatnem izobraževanju na tem področju.

Graf 4.24: Odgovori romskih pomočnikov, zaposlenih na osnovnih šolah, na vprašanje: »Ali menite, da bi za opravljanje svojega dela potrebovali dodatna usposabljanja?«, šolsko leto 2022/23, po regijah (N = 31)

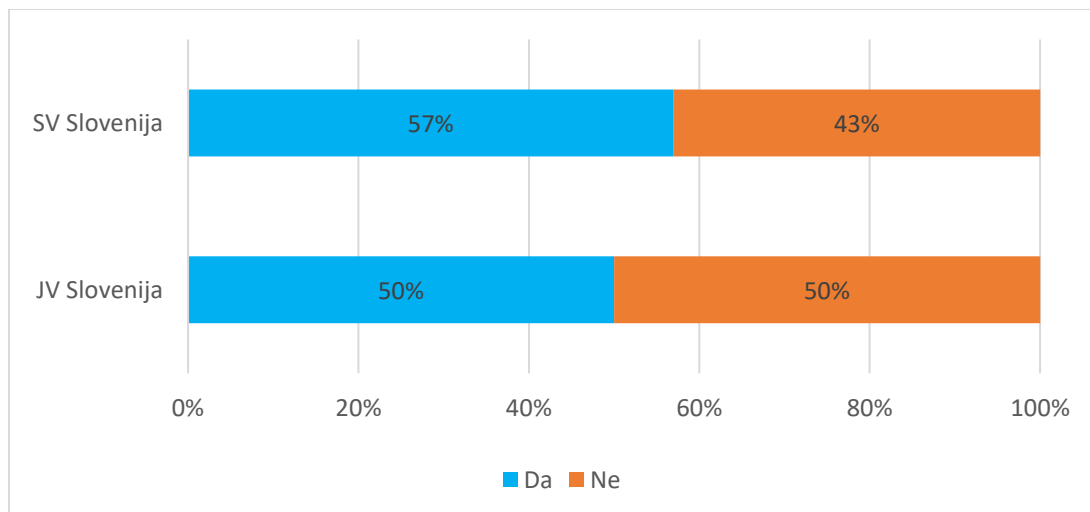

Na vprašanje, kakšna dodatna usposabljanja bi potrebovali, so romski pomočniki, zaposleni na osnovnih šolah, podali naslednje odgovore:

- *Znanje romskega jezika,.....*
- *Učenje romskega jezika in kulture.*
- *Učenje romskega jezika.*
- *Menim, da bi za opravljanje svojega dela potrebovala dodatna usposabljanja. vedno so možnosti za naprednejše in učinkovitejše pristope, ki prinašajo boljše rezultate. namesto tega se pri svojem delu povezujem s sodelavci, ki jih imam na razpolago v osnovni šoli (predvsem svetovalna služba in po potrebi tudi učitelji ter vodstvo šole).*
- *Spoznavanje romskega jezika.*
- *Spoznavanje romske kulture, navad in običajev, delavnice za delo s problematičnimi otroci s primanjkljajem socialnih veščin,*
- *Povezava med starši/otrok in šola*
- *Delo z vedenjsko težavnimi učenci, delo z učenci, ki so bili zlorabljeni, delo s hiperaktivnimi učenci, ...*

Željo po dodatnem usposabljanju je izrazila tudi približno polovica romskih pomočnic, zaposlenih v vrtcih, vendar je pri njih manj izstopala potreba po učenju romskega jezika kot pri romskih pomočnikih na osnovnih šolah.

Graf 4.25: Odgovori romskih pomočnikov, zaposlenih v vrtcih, na vprašanje: »Ali menite, da bi za opravljanje svojega dela potrebovali dodatna usposabljanja?«, šolsko leto 2022/23, po regijah (N = 10)

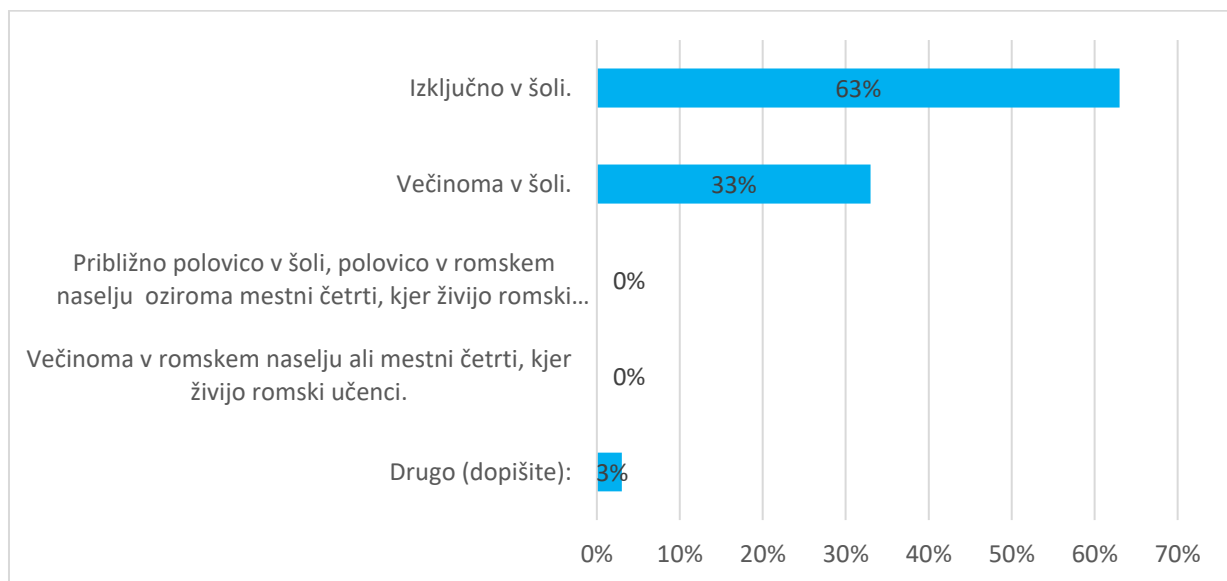
Na vprašanje, kakšna dodatna usposabljanja bi potrebovale, so romske pomočnice, zaposlene v vrtcih, podale naslednje odgovore:

- *Pomoč bi potrebovala pri jezikovnem razumevanju, pri sporazumevanju, nekaj osnovnih podatkov o razvoju otroka, psihologiji otroka, pri komunikaciji s starši...*
- *S področja pedagogike in razvojne psihologije.*
- *Da se naučim več o njihovi kulturi.*
- *Kakšno izobraževanje v smislu poučevanja slovenščine kot drugega/tujega jezika, ter izobraževanje o kulturnih razlikah.*
- *Tečaj komunikacije in socialnih veščin.*
- *Jezik, primere dobrih praks drugih romskih pomočnikov.*

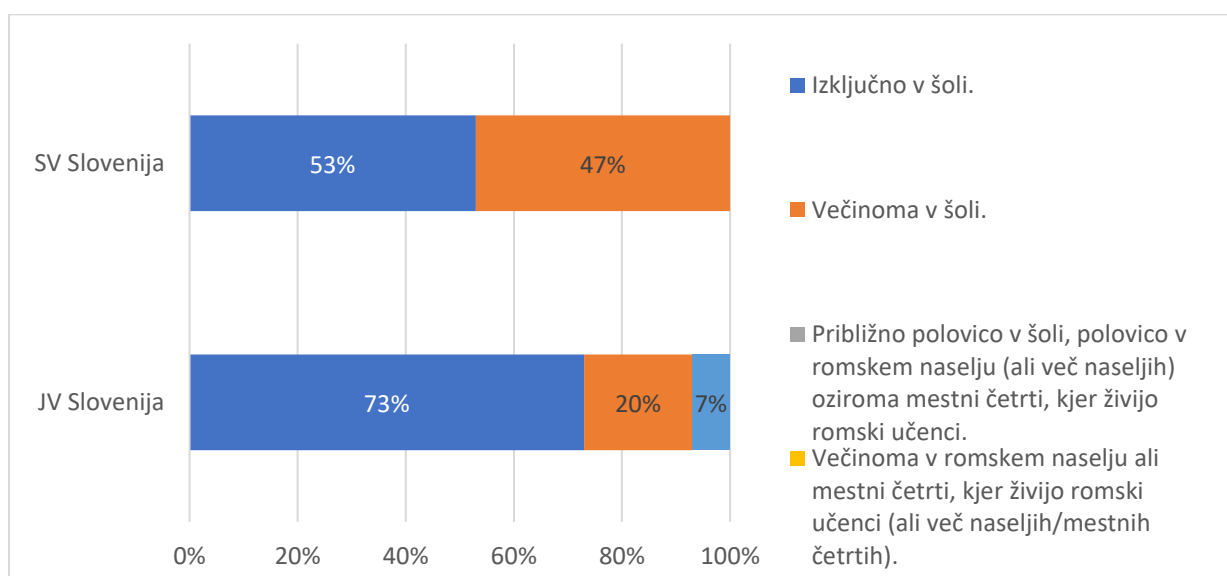
4.10 Delo romskih pomočnikov v šoli/vrtcu in izven šole/vrtca, v romskem naselju

Glede na to, da je bilo delovno mesto romskega pomočnika med drugim zamišljeno kot vezni člen med romskim naseljem oziroma romskimi družinami in šolo, nas je zanimalo, koliko svojega delovnega časa romski pomočniki, ki so zaposleni v šolah, dejansko namenijo delu z romskimi družinami (učenci in starši) izven šole, v romskem naselju. Izkazalo se je, da večina (63%) romskih pomočnikov svoje delo opravlja izključno v šoli, ostala tretjina pa večinoma v šoli. Delež tistih, ki svoje delo opravljajo izključno v šoli, je večji v JV Sloveniji (73 %) kot v SV Sloveniji (53 %).

Graf 4.26: Odgovori romskih pomočnikov, zaposlenih na osnovnih šolah, na vprašanje: "Kje običajno opravljate svoje delo?" (N = 30)

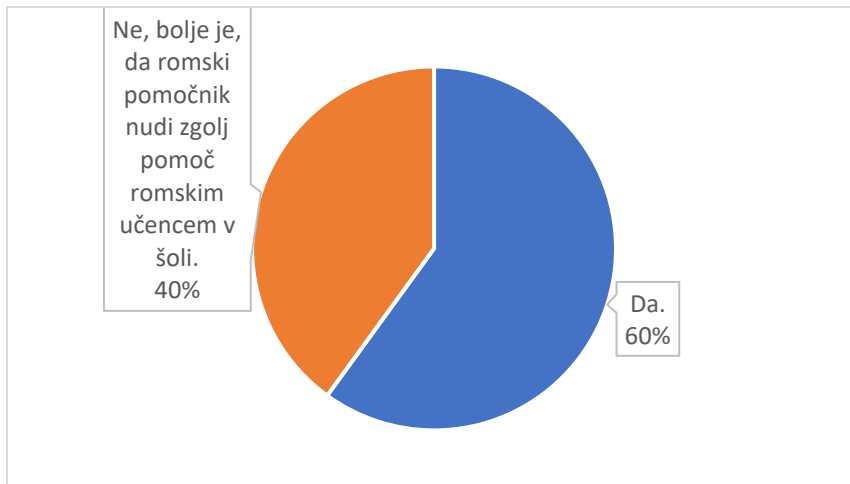
Graf 4.27: Odgovori romskih pomočnikov, zaposlenih na osnovnih šolah, na vprašanje: "Kje običajno opravljate svoje delo?", šolsko leto 2022/23, po regijah (N = 30)

Opomba: odgovorov »Približno polovico v šoli, polovico v romskem naselju ...«, in »Večinoma v romskem naselju ...« ni izbral nihče od anketiranih.

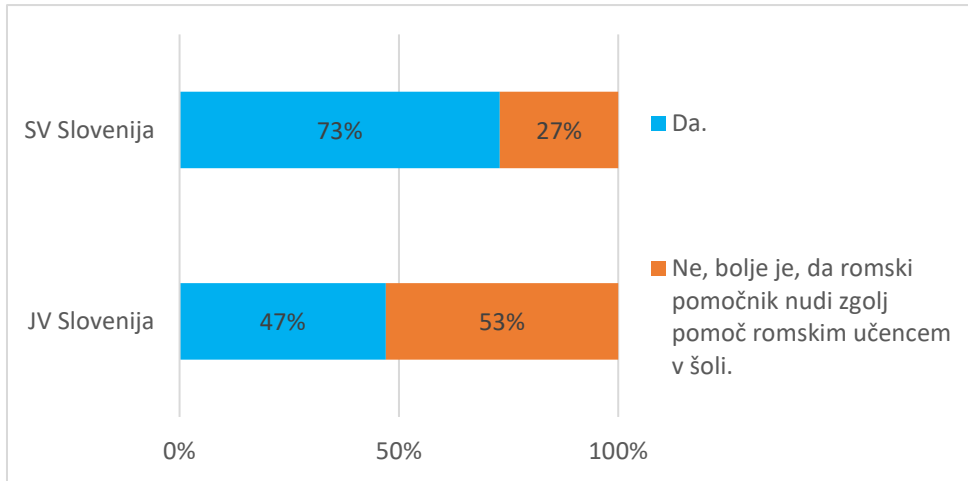
Le 60 % romskih pomočnikov, zaposlenih na osnovnih šolah, je menilo, da je smiselno, da romski pomočnik del svojega delovnega časa namenja tudi delu z romskimi starši, krepitevi zaupanja med šolo in romskimi družinami, aktivnostim z romskimi otroki na prostem (npr. v romskem naselju oziroma mestni četrti, kjer živijo romski učenci) ipd. Ostalih 40 % pa je bilo mnenja, da je bolje, da romski pomočnik nudi zgolj pomoč romskim učencem v šoli.

Graf 4.28: Odgovori romskih pomočnikov, zaposlenih na osnovnih šolah, na vprašanje: »Ali je po vašem mnenju smiselno, da romski pomočnik del svojega delovnega časa namenja tudi delu z romskimi starši, krepitevi zaupanja med šolo in romskimi družinami, aktivnostim z romskimi otroki na prostem (npr. v romskem naselju oziroma mestni četrti, kjer živijo romski učenci) ipd.?« (N = 30)

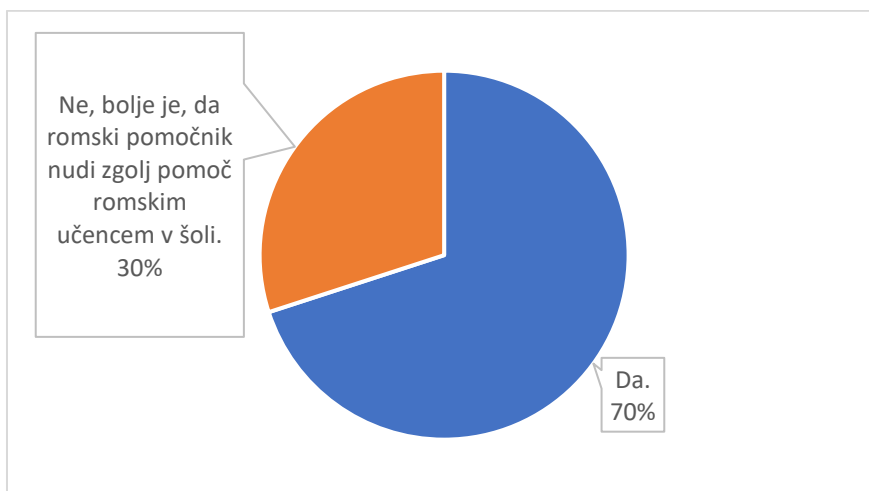
Pri tem se kažejo določene razlike med SV in JV Slovenijo. V SV Sloveniji se večji delež romskih pomočnikov (73%) strinja s tem, da bi bilo smiselno, da romski pomočnik del svojega delovnega časa namenja tudi delu z romskimi starši, krepitevi zaupanja med šolo in romskimi družinami, aktivnostim z romskimi otroki na prostem (npr. v romskem naselju oziroma mestni četrti, kjer živijo romski učenci). V JV Sloveniji pa večji delež romskih pomočnikov (53 %) meni, da je bolje, če romski pomočnik nudi le pomoč romskim učencem v šoli.

Graf 4.29: Odgovori romskih pomočnikov, zaposlenih na osnovnih šolah, na vprašanje: »Ali je po vašem mnenju smiselno, da romski pomočnik del svojega delovnega časa namenja tudi delu z romskimi starši, krepitevi zaupanja med šolo in romskimi družinami, aktivnostim z romskimi otroki na prostem (npr. v romskem naselju oziroma mestni četrti, kjer živijo romski učenci) ipd.?«, po regijah (N = 30)

Med romskimi pomočnicami, zaposlenimi v vrtcih, jih je 70 % menilo, da je smiselno, da romski pomočnik del svojega delovnega časa namenja tudi delu z romskimi starši, krepitevi zaupanja med vrtcem in romskimi družinami, aktivnostim z romskimi otroki na prostem (npr. v romskem naselju oziroma mestni četrti, kjer živijo romski učenci) ipd.. 30 % romskih pomočnic pa je bilo mnenja, da je bolje, da romski pomočnik nudi zgolj pomoč romskim otrokom v vrtcu.

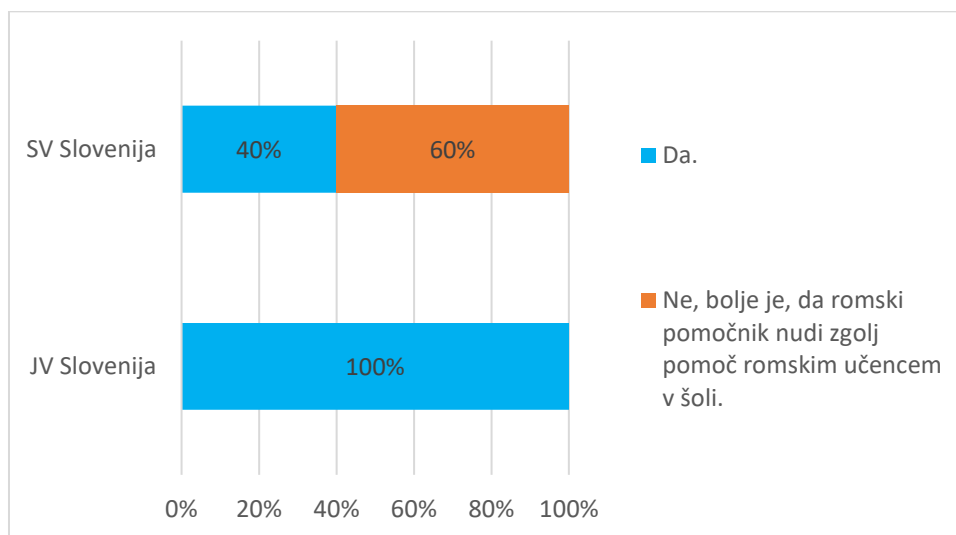
Graf 4.30: Odgovori romskih pomočnikov, zaposlenih v vrtcih, na vprašanje: »Ali je po vašem mnenju smiselno, da romski pomočnik del svojega delovnega časa namenja tudi delu z romskimi starši, krepitevi zaupanja med šolo in romskimi družinami, aktivnostim z romskimi otroki na prostem (npr. v romskem naselju oziroma mestni četrti, kjer živijo romski učenci) ipd.?« (N = 10)

Tudi v tem primeru se kažejo razlike med SV in JV Slovenijo. Naj JV Slovenije se vse romske pomočnice, zaposlene v vrtcih, strinjajo s tem, da bi bilo smiselno, da romski pomočnik del svojega delovnega časa namenja tudi delu z romskimi starši, krepitevi zaupanja med vrtcem in romskimi družinami, aktivnostim z romskimi otroki na prostem (npr. v romskem naselju

oziroma mestni četrti, kjer živijo romski učenci). V SV Sloveniji pa se 40 % romskih pomočnic strinja s tem, 60 % pa jih meni, da je bolje, če romski pomočniki nudijo le pomoč romskim učencem v vrtcu.

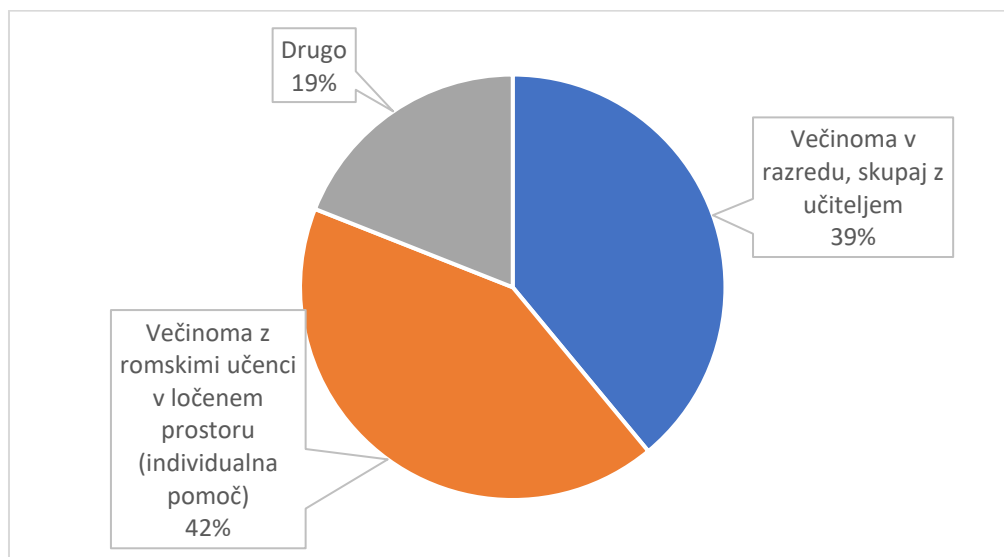
Graf 4.31: Odgovori romskih pomočnikov, zaposlenih v vrtcih, na vprašanje: »Ali je po vašem mnenju smiselno, da romski pomočnik del svojega delovnega časa namenja tudi delu z romskimi starši, krepitvi zaupanja med šolo in romskimi družinami, aktivnostim z romskimi otroki na prostem (npr. v romskem naselju oziroma mestni četrti, kjer živijo romski učenci) ipd.?«, po regijah (N = 30)

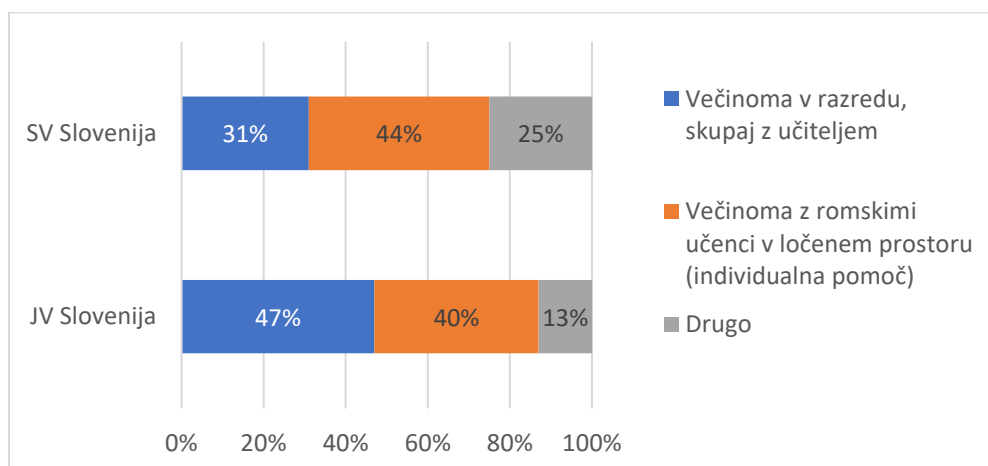
4.11 Delo romskih pomočnikov v razredu in delo izven razreda

Zanimalo nas je tudi, ali delo romskih pomočnikov v šoli poteka v razredu, skupaj z učitelji, ali delajo večinoma individualno oz. skupinsko z romskimi učenci izven razreda. Rezultati kažejo, da 42 % romskih pomočnikov dela z romskimi učenci večinoma izven razreda, v ločenem prostoru, le nekoliko manjši delež (39 %) pa dela večinoma v razredu, skupaj z učiteljem. Preostalih 19 % dela včasih v razredu, včasih pa v ločenem prostoru. Ena od romskih pomočnic iz JV Slovenije je zapisala, da dela v razredu, ker so se starši romskih otrok pritožili in ne dovolijo, da romski pomočniki njihove otroke jemljejo ven iz razreda in delajo z njimi individualno (ali v skupini) v ločenem prostoru. Nekateri delajo s starejšimi romskimi učenci še po pouku (pomoč pri domačih nalogah ipd.), nekateri sodelujejo v podaljšanem bivanju. Nekateri romski pomočniki opravljajo pogovore s starši romskih otrok osebno (v romskem naselju), nekateri zgolj pišejo oz. prevajajo obvestila ali drugo dokumentacijo med starši in šolo.

Graf 4.32: Odgovori romskih pomočnikov na vprašanje, kje večinoma poteka njihovo delo v šoli? (N = 31)

Graf 4.33: Odgovori romskih pomočnikov na vprašanje, kje večinoma poteka njihovo delo v šoli, po regijah (N = 31)

4.12 Delovne naloge, ki jih opravljajo romski pomočniki

Da bi pridobili nekoliko podrobnejši vpogled v delo romskih pomočnikov in njihove zadolžitve na šoli oziroma v vrtcu, smo jih prosili, naj opišejo svoj običajen delovni dan. Nekateri so bili pri tem bolj, drugi manj izčrpn, zato ne moremo izvesti natančne primerjave, vseeno pa je iz njihovih odgovorov možno sklepati, da so zadolžitve, ki jih imajo romski pomočniki, na različnih institucijah različne. Zlasti so opazne razlike med zadolžitvami romskih pomočnikov, ki so zaposleni na osnovnih šolah. V vrtcih so te razlike, kolikor lahko sklepamo iz odgovorov romskih pomočnikov, precej manjše.

Iz opisov običajnega delovnega dne, ki so jih podali romski pomočniki, zaposleni na osnovnih šolah, je razvidno, da nekateri spremljajo romske učence na šolskih avtobusih ali kombijih zjutraj na poti iz romskega naselja v šolo in po končanem pouku nazaj v romsko naselje, drugi jih samo spremljajo do avtobusa, tretji jih pričakajo v šoli in jih potem pospremijo do razreda, kjer imajo pouk (ali še pred tem jutranje varstvo). Nekateri romski pomočniki pomagajo

romskim učencem izključno v razredu, drugi delajo z romskimi učenci individualno ali skupinsko v ločenih prostorih, torej izven razreda. Iz odgovorov lahko tudi razberemo, da nekateri romski pomočniki delajo dokaj samostojno in so tudi precej samoiniciativni glede svojega dela, drugi pa bolj sledijo navodilom nadrejenih oz. delajo skupaj z učitelji.

Odgovori romskih pomočnikov, zaposlenih na osnovnih šolah, na vprašanje: »Kako poteka vaš običajen delovni dan? Prosimo, opišite.«

<i>Zjutraj ob prihodu v službo preverim prisotnost romskih učencev pri pouku. V sodelovanju z učitelji romskim učencem nudim učno pomoč. Za vsakega učenca posamezno mi njuni učitelji povejo kaj je najbolj pomembno da vadimo (branje, pisanje, poštevanka,...). Po kosilu je v prvi triadi večinoma končan redni pouk, takrat pa učencem pomagam pri domačih nalogah. s šolskim kombijem jih tudi spremljam na poti domov (do romskih naselji).</i>
<i>Jutranji prevoz učencev v šolo, nato pomoč ali poučevanje učencev. Pomoč pri delitvi obrokov in organizaciji prehrane v jedilnici. Spremljanje učencev pri urah (šport, glasba, tehnika, likovni pouk). Učna pomoč pri urah madžarskega jezika. Spremljanje gibalno oviranih učencev. Koordinacija pri projektih, tekmovanjih in raznih drugih vzgojno-izobraževalnih dejavnostih. Izpolnjevanje in prevod razne dokumentacije učencem in učiteljem.</i>
<i>Zjutraj ko pridem v službo preverim prisotnost romskih učencev, nudim jim učno pomoč, spremljam jih na športnih, tehniških, naravoslovnih dni, na šolskih izletih. V dogovoru z učitelji včasih sem tudi v oddelku skupaj z učitelji.</i>
<i>Moj delovni dan se začne s pripravo na prihod romskih učencev v šolo, pregled posebnosti kot so dnevi dejavnosti, predure, 6. in 7. šolske ure. vsak jutro se pogovorim s svetovalno delavko o aktualnih dogodkih. Nato se s šolskim prevozom odpravim v romsko naselje, kjer se ob prihodu v šolo srečam in pogovorim z romskimi starši. Med avtobusnim prevozom preverim prisotnost, udeležence obveščam o poteku šolskega dne in posebnostih ter jih na ta način umirim in pripravim na prihod v šolo. Ob prihodu v šolo jim pomagam pri odhodu v učilnice. Nato odjavim manjkajoče učence od šolske prehrane. Zatem sodelujem z učitelji pri izvajanju dejavnosti glede na potrebe učencev. Po končanem pouku sodelujem pri spremljanju učencev na kosilo in avtobusno postajo. Tam ponovno preverim prisotnost in učence pospremim s šolskim avtobusom v romsko naselje, kjer se ponovno srečam in pogovorim z njihovimi starši. Po prihodu iz romskega naselja na kosilo in avtobusno postajo pospremim še romske učence po 6. šolski uri. Na koncu sem dežurna v garderobi.</i>
<i>Pomoč pri nadzoru na hodnikih in razredih, pomoč učencev individualno in skupinsko v in izven razreda, spremljanje na avtobusu dežurstvo na hodniku.</i>
<i>Pomoč romskim otrokom v šoli, nato v vzgojnem zavodu v skupinah.</i>
<i>Pridem v službo, počakam učence preverim prisotnost. Kogar ni obvestim svetovalno službo nato začnem z učno pomočjo.</i>
<i>Najprej sprejem otroke ob prihodu v šolo in jih pospremim v razred, kjer imam varstvo, saj so učenci vozači, in sicer do začetka 1. šolske ure. Nato po urniku izvajam individualne ali skupinske učne pomoči izven oddelka, občasno sodelujem pri izvedbi pouka v oddelku, otroke pospremim na kosilo in na avtobus. S starejšimi po pouku še delamo domače naloge in se skupaj učimo. Tudi njih pospremim na kosilo in na avtobus. Na avtobusni postaji sem z njimi do prihoda avtobusov ves čas.</i>
<i>Po navodilu učitelja, individualno ponavadi posamezno zaradi različnega razumevanja snovi učencev.</i>
<i>Sem romska pomočnica na dveh osnovnih šolah. Na obeh šolah imam urnik, kdaj imam katero uro z romskim učencem učno pomoč.</i>

<i>Dežuranje v avli in spremstvo 1 učenca, 4 ure ind. učne pomoči učencem po ustaljenem urniku, podaljšano bivanje.</i>
<i>Jutranjo spremstvo s kombijem, delo v učilnici, deli v kabinetu domače naloge.</i>
<i>Začnem z jutranjim varstvom. Ko se prične pouk grem po svojem urniku v razred, kjer delam z otroki. V začetku šolskega leta smo naredili okviren urnik, ki ga po potrebi dnevno spreminjamo. Odvisno od dnevne prisotnosti romskih otrok. Po končanem pouku imam popoldansko varstvo.</i>
<i>Priprave na delo, spremstvo učence od 1. do 3. razreda na zajtrk, dežurstvo v avli šole, pomoč učencem po danem urniku, spremstvo učence 1. razredov na kosilo, izvajanje aktivnosti po pouku z učenci od 2 do 6. razreda (pomoč pri pisanju domačih nalog, utrjevanju učne snovi in romska urica).</i>
<i>Dopoldan sem vključena v razred (učna pomoč učencem), dežurstvo med odmori, po pouku sem vključena v razširjen program, kjer pomagam otrokom pri domačih nalogah, učenju.</i>
<i>Sprejem romskih učencev, delo v razredu z učiteljem oziroma delo v ločenem prostoru (individualno) po določenem urniku, varstvo, spremstvo ob dnevih dejavnosti.</i>
<i>Zjutraj na vhodu pozdravim učence, jim nudim morebitno usmeritev, potem pomoč pri pouku ali izven razreda v sklopu pouka, po pouku pa individualne (ali skupinske) ure učne pomoči oziroma pomoči pri šolskih obveznostih, pogovor.</i>
<i>Učna pomoč individualna z učenci Romi.</i>
<i>Sprejem učencev v šolo in razred, evidentiranje prisotnosti, spremstvo na malico, delov razredu, občasno individualno delo v kabinetu z enim učencem, spremstvo na kosilo, podaljšano bivanje do 13. vodenje lastne evidence, dnevnika mojega dela z romskimi učenci.</i>
<i>Odvisno od dneva, včasih pričnem z individualnimi urami, ali se pridružim v razredu in jim pomagam pri razumevanju in delu. Med odmori sem na hodnikih in spremljam dogajanje ter po potrebi pomagam, usmerjam in umirjam učence.</i>
<i>Pri pouku, avtobusna postaja, podaljšano bivanje.</i>
<i>Zjutraj sem prisotna pri vhodu šole, kjer sprejemam učence. Delo si prilagodim glede na prisotnost učencev Romov, saj znajo biti pri obiskovanju nepredvidljivi. Preverim, kateri učenci potrebujejo določeno pomoč pri predmetu in se sproti dogovarjam z učitelji. Ko se prične pouk, grem v razred po določenega učenca. V svojem prostoru izvajam učno pomoč. Včasih gre za utrjevanje snovi, včasih za izdelovanje plakata, vaje za govorni nastop, učenje pesmic, odvisno od trenutne potrebe učenca, včasih gre samo za pogovor, če pride do določene situacije. Če je večja potreba, predvsem v ocenjevalnem obdobju, se trudim, da dnevno zajamem čim več učencev. Med glavnim odmorom, se pravi v času malice, sem dežurna na hodniku, kjer se družijo učenci. Vsako uro vzamem drugega učenca ali tudi dva, odvisno od potrebe. Po končanem pouku otrok sem prisotna v podaljšanem bivanju, kjer pomagam otrokom pri domačih nalogah, se z njimi družim, skrbim za sproščeno vzdušje. Velikokrat imamo v tem času plesne vaje, saj v tem zelo uživajo.</i>
<i>Varstvo otrok od 2. do 4. razreda pred poukom, spremljanje romskih otrok s kombijem v šolo, učna pomoč, spremljanje otrok prvih razredov k staršem, spremljanje otrok na avtobus.</i>
<i>Ob prihodu v šolo dežuram v avli. Ko učenci pridejo v šolo, jih vpišem v seznam za spremljanje prisotnosti. To nam pomaga, da si razdelimo delo (druga romska pomočnica, učitelji, svetovalna delavka). Na osnovi tega odjavim kosilo za manjkajoče učence, saj sami starši tega ne naredijo. Nato moje delo z učenci poteka v razredu skupaj z učiteljem. Ko je konec pouka pomagam dežurnemu učitelju v avli, ko učenci odhajajo domov oz. ko starši prihajajo po učence iz nižjih razredov. Po potrebi obiščem naselje skupaj z drugo romsko pomočnico ali</i>

svetovalno delavko. Enkrat na teden obiščem podružnično šolo, kjer pomagam tudi drugim romskim učencem.

Dan začnem v jutranjem varstvu, ki ga obiskujejo tudi romski učenci. Nato grem v razred, kjer pomagam romskim učencem pri sledenju pouka in razumevanju. Velikokrat z določenimi romskimi učenci tudi zapustimo razred in delamo individualno (učna pomoč). Z učenci sem v razredu do kosila (oz. tudi v času kosila). Nato romske učence iz različnih razredov (od 1. - 9. r. OŠ s prilagojenim programom z nižjim izobrazbenim standardom ter posebnega programa) pospremim do garderob in nato na avtobus. Z avtobusom se odpeljemo v romsko naselje [ime naselja]. Velikokrat se tam tudi pogovorim z določenimi starši, ki nimajo telefona in ne prejema pošte, zato jim posredujem določene informacije, v skladu z navodili učitelja, svetovalne delavke in ravnateljice. V razredu pomagam učitelju tudi pri tem, da pouk teče nemoteno, pomagam pa tudi vsem romskim učencem, ki se name obrnejo s težavami.

Najprej grem na spremstvo v naselje po otroke z avtobusom 2 vožnji, nato delo po posameznih oddelkih 5 šolskih ur, ki jih imam na urniku. Spremstvo mlajših na kosilo in domov. Nato končajo višji razredi in imam ponovno spremstvo na kosilo in jih pospremim v varstvu vozačev, kjer čakajo na odhod domov. Med dopoldanskim časom tudi sodelujem s starši po telefoni ali pa grem k njim na dom.

Delo pričem ob 7.30. uri, končam ob 13.30. uri. Kot romski pomočnik sem zaposlena za polovični delovni čas, ostalo opravljam delo varuha. Sodelujem pri sprejemanju romskih učencev. Odpeljem jih do razreda, nato pomagam pri higieni, hranjenju in pri šolskem delu. Ob koncu delovnika pospremim nekatere romske učence na prevoz.

Delam 8 ur na dan, v razredu, kjer je delež romskih učencev največji, kot spremljevalka.

Začnem pri prvi šolski uri. Usedem se poleg učenca in skupaj slediva poteku pouka. ure po urniku si sledijo in tako hodim k različnim učencem v različne razrede.

Iz odgovorov romskih pomočnic, ki so zaposlene v vrtcih, lahko sklepamo, da se naloge oziroma opravila, ki jih le te običajno izvajajo v okviru svojega delovnega časa, med vrtci ne razlikujejo toliko kot med osnovnimi šolami. Delno verjetno k temu prispeva sama narava dela, ki je v vrtcu drugačna (manj raznovrstna) kot v osnovni šoli. Treba pa je upoštevati tudi dejstvo, da smo v anketi zajeli manjše število romskih pomočnic, zaposlenih v vrtcih, v primerjavi romskimi pomočniki, zaposlenimi v osnovnih šolah, in je tudi zaradi tega varieteta lahko manjša.

Odgovori romskih pomočnic, zaposlenih v vrtcih, na vprašanje: »Kako poteka vaš običajen delovni dan? Prosimo, opišite.«

Sprejemanje otrok, - delitev malice in kosila, - namizne igre, razne naloge na temo barve, - vključevanje romskih otrok v vse dejavnosti, da sledijo in njim pri tem tudi pomagam.

Najprej preverim v kateri skupini so otroci iz romskega naselja, potem si sestavim dnevni urnik in se dogovorim z vzgojiteljicami v kateri skupini bo potekal moj dan. Pri nas je specifična, ker je vsak otrok vpisan v svojo skupino, zato ne morem delovati skupinsko. V vrtec prihajam ob 8.00, delo zaključim ob 16.00.

Od 7 - 8 sprejem otrok ali spremstvo v romsko naselje. od 8.00 - 12.30 delo v skupini romskih otrok. 12.30 do 13.00 spremstvo otrok v romsko naselje. od 13.00 - 15.00 delo v skupinah, kjer imamo integrirane romske otroke.

Delam 4 ure, od 7.30 do 11.30. zjutraj sprejemanje otrok ob prihodu v vrtec, pomoč pri zajtrku in negi, pomoč in aktivno sodelovanje pri usmerjenih dejavnostih, spremstvo otrok v času bivanja na prostem, pomoč pri kosilu.

Ob koncu tedna naredimo evalvacijo, pregled dela, posebnosti, izstopanja, težave... ker je skoraj v vsakem oddelku romski otrok skušam vsak dan nuditi pomoč čim več otrokom. velikokrat otroci tudi manjkajo. S strokovnimi delavkami se dogovorim, kje in kdaj, ob kakšni aktivnosti me potrebujejo (sprehod, likovno ustvarjanje, pomoč pri osebni higieni...)

Jih sprejemem, pripravim na zajtrk, sodelujem v jutranjih krogih, se igram z njimi jim pomagam pri igrinah.

Zaposlena sem za polovični delovni čas, v tem času prehajam med oddelki, v katere so vključeni romski otroci ter delo izvajam po navodilu svetovalne delavke in ravnatelja v sodelovanju z vzgojiteljico.

Večinoma se vključim v dejavnosti, ki potekajo v oddelku, ter sem v pomoč romskim otrokom pri sodelovanju in razumevanju. Glede na specifične potrebe posameznih otrok pa se včasih s katerim od otrok poslužujem drugih prostorov v vrtcu, ki so na voljo (telovadnica, prostori za dodatno strokovno pomoč...), kjer delam individualno in se posvetim vsakemu otroku posebej.

4.13 Kdo določa delovne naloge romskih pomočnikov

Razlike med osnovnimi šolami se kažejo tudi glede tega, kdo določa delovne naloge romskih pomočnikov. V večini primerov je to ravnatelj, ponekod pa tudi svetovalni delavci, socialni delavci, pedagogi, učitelji in včasih tudi kar romski pomočniki sami.

Odgovori romskih pomočnikov, zaposlenih na osnovnih šolah, na vprašanje: »Kdo določa vaše delovne naloge?«

<i>Ravnatelj, pomočnik ravnatelja, svetovalna služba, učitelji, sama ugotovim potrebo.</i>
<i>Socialna delavka.</i>
<i>Delodajalec.</i>
<i>Po dogovoru z učitelji.</i>
<i>Moje delovne naloge določa ravnateljica in svetovalna delavka.</i>
<i>Ravnatelj.</i>
<i>Določa jih moj delodajalec. Držim se nalog po sistematizaciji delovnih mest za svetovalnega delavca</i>
<i>Ravnateljica , koordinatorka za Rome in jaz.</i>
<i>Delovne naloge so opredeljene v pogodbi o zaposlitvi, glede na potrebe romskih učencev in staršev jih v njihovo korist prilagodim na podlagi dogovora s svetovalno službo in ravnateljem.</i>
<i>Ravnateljica, učitelji.</i>
<i>Ravnateljica šole, vodja zavoda.</i>
<i>Ravnatelj, pedagoginja.</i>
<i>Vodstvo šole.</i>
<i>Zapisane so v opisu del in nalog po pogodbi, ravnatelj.</i>
<i>Vodstvo šole v sodelovanju z učitelji in svetovalno službo.</i>
<i>Vodja.</i>
<i>Vodstvo šole.</i>

<i>Ravnateljica.</i>
<i>Ravnateljica, podravnateljica, svetovalna služba.</i>
<i>Ravnateljica in svetovalna delavka naše šole.</i>
<i>Dela in naloge so bila dogovorjena z vodstvom šole in socialno delavko svetovalne službe.</i>
<i>Po dogovoru z dotičnim učiteljem in vodstvom šole.</i>
<i>Po dogovoru z nadrejenim, razrednik in smiselno tudi sama.</i>
<i>Ravnatelj šole in mentor.</i>
<i>Sama ali učitelj s katerim sodelujem.</i>
<i>Ravnatelj.</i>
<i>Po dogovoru z učiteljico.</i>

Tudi med vrtci obstajajo razlike glede tega, kdo določa delovne naloge romskih pomočnic. Ponekod so to ravnatelji oziroma vodje vrtecev ali njihovi pomočniki, ponekod socialni ali svetovalni delavci in posamezni vzgojitelji.

Odgovori romskih pomočnic, zaposlenih v vrtcih, na vprašanje: »Kdo določa vaše delovne naloge?«

<i>Nadrejeni (pomočnica ravnatelja) in vzgojiteljica skupine.</i>
<i>Vodstvo vrtca.</i>
<i>Ravnatelj in pomočnica ravnatelja.</i>
<i>Svetovalna delavka in ravnatelj.</i>
<i>Vodja vrtca.</i>
<i>Vodja vrtca.</i>
<i>Delovne naloge so dogovorjene na ravni vrtca, ter se individualno prilagajajo v dogovoru z oddelčnimi vzgojitelji in specifičnimi potrebami vsakega otroka.</i>
<i>Ravnatelj.</i>
<i>Ob zaposlitvi sem se pogovorila s strokovnim timom vrtca (svetovalna služba, pomočnica ravnateljice, aktiv vzgojiteljic). Podale so mi smernice, naloge ter podatke, posebnosti, značilnosti o otrocih, katerim bom nudila pomoč.</i>
<i>Sodelujem s socialno delavko.</i>

4.14 Nadzor in ocenjevanje dela romskih pomočnikov

Tudi glede nadzora in ocenjevanja dela romskih pomočnikov med šolami obstajajo razlike. Ponekod delo romskih pomočnikov nadzorujejo in ocenjujejo ravnatelji ali njihovi pomočniki, drugod svetovalni delavci, socialni delavci, učitelji in drugi strokovni delavci. Nekateri romski pomočniki svojim nadrejenim poročajo dnevno, nekateri tedensko, nekateri mesečno, nekateri zgolj občasno ali pa nikoli. Nekateri poročajo o svojem delu pisno, drugi zgolj ustno.

Odgovori romskih pomočnikov, zaposlenih na osnovnih šolah, na vprašanje: »Ali kdo nadzira in ocenjuje vaše delo? Če da, na kakšen način? Ali komu poročate o svojem delu (ustno, pisno)?«

<i>Da svetovalna služba in ravnateljica. Ustno tedenski sestanki.</i>
<i>Da, ravnatelj, pomočnik ravnatelja, svetovalna služba. Ustno sproti čez celo leto, ob konferencah, na koncu na letnem razgovoru.</i>
<i>Ravnatelj oz. pedagoginja (hospitacija).</i>
<i>Ravnatelj nadzira in ocenjuje. Vendar poročam o mojem delu ne nobenemu.</i>
<i>Ne, ocenjena sem tako kot ostali zaposleni s strani vodstva ob koncu leta (letna ocena).</i>
<i>Ravnateljica, ustno.</i>
<i>Moje delo nadzira svetovalna delavka in vodstvo šole, delo ocenjuje ravnatelj z letno oceno. O svojem delu poročam svetovalni delavki in ravnatelju pisno v obliki poročila.</i>
<i>Moje delo nadzira oz. ocenjuje vodstvo šole. O svojem delu se posvetujem s svetovalno delavko in ravnateljico. Vsakodnevno sodelujem tudi z drugimi strokovnimi delavci na šoli.</i>
<i>Moje delo ocenjuje ravnateljica. Svoje mnenje podajo tudi podravnateljica in svetovalna služba. O svojem delu poročam pisno.</i>
<i>Socialna delavka, se pogovorimo</i>
<i>Vodstvo šole-ravnatelj, koordiniram delo z razredniki in ostalimi učitelji, svetovalnim delavcem in ostalimi strokovnimi delavci. Vsako leto opravi letni razgovor z vodstvom šole.</i>
<i>Dnevno poročam o svojem delu svetovalnima delavkama, s katerimi največ sodelujem. Redno se pogovarjamo, na kaj moramo biti pozorni, kaj je nujno za urediti, s katerimi učenci je potrebno dodatno delati ali se pogovoriti, katere starše je potrebno o čem obvestiti, jih povabiti na pogovor v šolo itd.</i>
<i>Ravnatelj, svetovalna služba.</i>
<i>Ravnateljica, socialna delavka. Pišem dnevnik opravljenega dela.</i>
<i>Nadzira in ocenjuje ga ravnateljica. Ocenjuje ga v sklopu ocenjevanja strokovnih delavcev na letni ravni. Svoje delo občasno poročam na tedenskih jutranjih sestankih.</i>
<i>Vodja zavoda. Veliko se pogovarjamo o stanju otrok, kakšne so problematike pri določenem otroku, kaj je potrebno storiti, kakšne vrste pomoči rabi določen otrok. Imamo tudi interaktivne zvezke, v katere pišemo kaj se dogaja z otroki, kakšne oblike pomoči jim nudimo, kako napredujejo/nazadujejo ipd.</i>
<i>Ocenjuje in nadzira ravnatelj.</i>
<i>Ravnatelj in mentor nadzorujeta moje delo. Dnevno zapisujem delovne naloge.</i>
<i>Da. Ravnatelj. Letna ocena, kot za vsakega strokovnega delavca. O konkretnem delu kot takšnem ne poročam. Se pa sprotno dogovarjamo, ter pogovarjamo o težavah, ki jih sprotno rešujemo.</i>
<i>Vodstvo, mesečno poročilo.</i>
<i>Ravnateljica ocenjuje moje delo preko ocene letne delovne uspešnosti. O svojem delu poročam učiteljem, svetovalni delavki ter tudi ravnateljici.</i>
<i>Posebnega nadzora ni, pisno poročam ravnateljici.</i>
<i>Da ravnateljica in mentorica, kadar imam uro se mi pridružijo in opazujejo, kako izvajam pouk.</i>
<i>Ustno, dnevna koordinacija s socialno delavko ter pisno po potrebi.</i>

<i>Vsakodnevno mentorici, podravnateljici.</i>
<i>Ne.</i>
<i>O svojem delu poročam izključno ravnateljici.</i>
<i>Ne.</i>

Tudi v vrtcih obstajajo razlike glede tega, kdo, kako pogosto in na kakšen način nadzira in ocenjuje delo romskih pomočnic. V nekaterih vrtcih so to ravnatelji ali pomočniki ravnateljev, drugod strokovni oziroma svetovalni delavci ali vzgojiteljice, ponekod pa kombinacija naštetih.

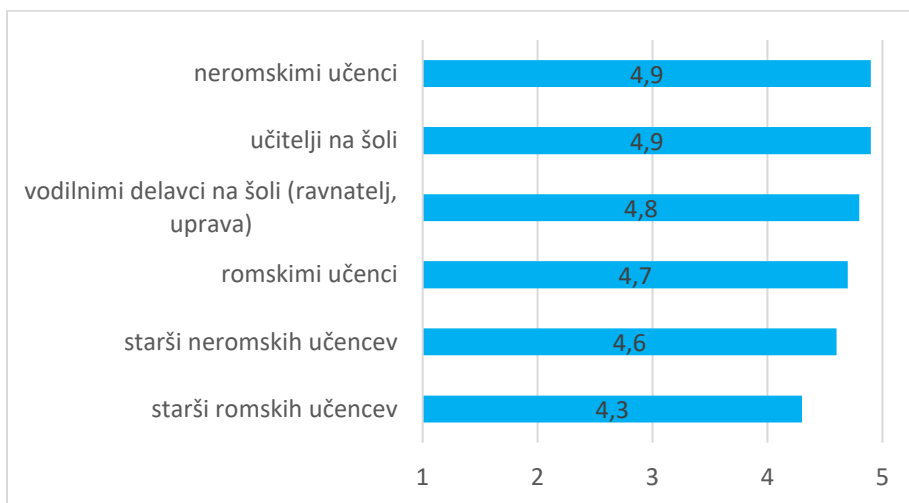
Odgovori romskih pomočnic, zaposlenih v vrtcih, na vprašanje: »Ali kdo nadzira in ocenjuje vaše delo? Če da, na kakšen način? Ali komu poročate o svojem delu (ustno, pisno)?«

<i>Večkrat v šolskem letu se sestanemo s svetovalno delavko in pomočnico ravnateljice, da evalviramo dosedanje delo, preučimo pomanjkljivosti in prednosti, problematiko dela, izboljšave, napredek posameznikov itd.. s strokovnimi delavkami v oddelku pa moje delo sprotno evalviramo, se pogovorimo, pomagamo, izmenjamo znanje in izkušnje.</i>
<i>Seveda. Vodstvo vrtca preveri priprave in evalvacijo, ki nastanejo v sodelovanju z matično vzgojiteljico.</i>
<i>Ob koncu leta se opravi evalvacija skupaj z vzgojiteljico in pomočnico ravnatelja.</i>
<i>Da, svetovalna delavka in ravnatelj. Da, poročam svetovalni delavki.</i>
<i>Nadzira ravnatelj in pomočnica ravnatelja z obiski in skupini. Ravnatelju ali pomočnici ravnatelja dajem tedensko poročila ustno. Enkrat letno podam pisno poročilo o svojem delu.</i>
<i>Da, ravnatelju, ustno.</i>
<i>Vodstvo vrtca me nadzira in ocenjuje moje delo. po potrebi se dobimo in ustno poročam o svojem delu.</i>
<i>Ne.</i>

4.15 Odnos romskih pomočnikov z učenci, učitelji in starši

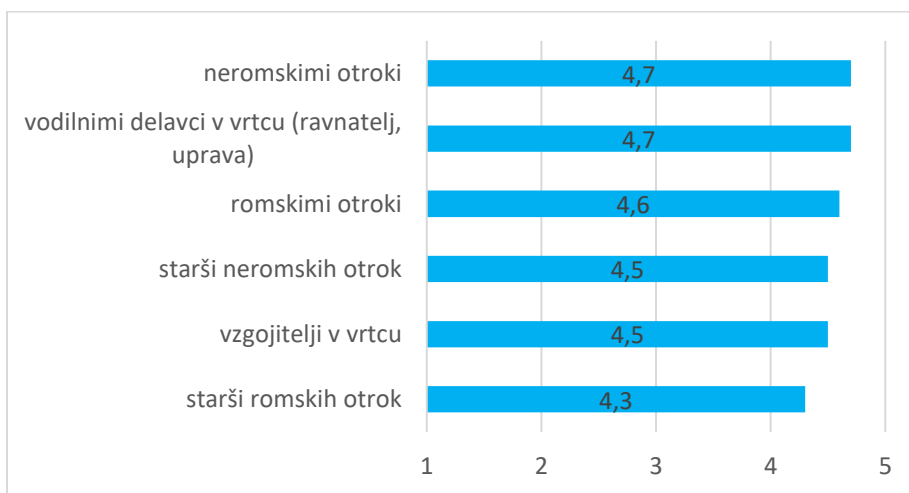
Romski pomočniki imajo večinoma dobre oziroma zelo dobre odnose z učitelji, učenci (romskimi in drugimi), z vodilnimi delavci na šoli in tudi s starši učencev. Zanimivo je, da so večinoma poročali o boljših odnosih z neromskimi učenci in starši kot z romskimi. To je seveda lahko tudi posledica tega, da imajo z njimi manj neposrednih stikov.

Graf 4.34: Kako romski pomočniki na osnovnih šolah ocenjujejo svoj odnos s/z ... (N = 29)
(1 – zelo slab; 2 – slab; 3 – niti dober niti slab; 4 – dober; 5 – zelo dober)

Tudi romske pomočnice v vrtcih imajo večinoma dobre oziroma zelo dobre odnose tako z vodji vrtcev kot z vzgojitelji, otroki in starši. Tako kot v šolah so tudi v vrtcih romski pomočniki po njihovi lastni oceni v nekoliko boljših odnosih z neromskimi kot romskimi otroki in starši.

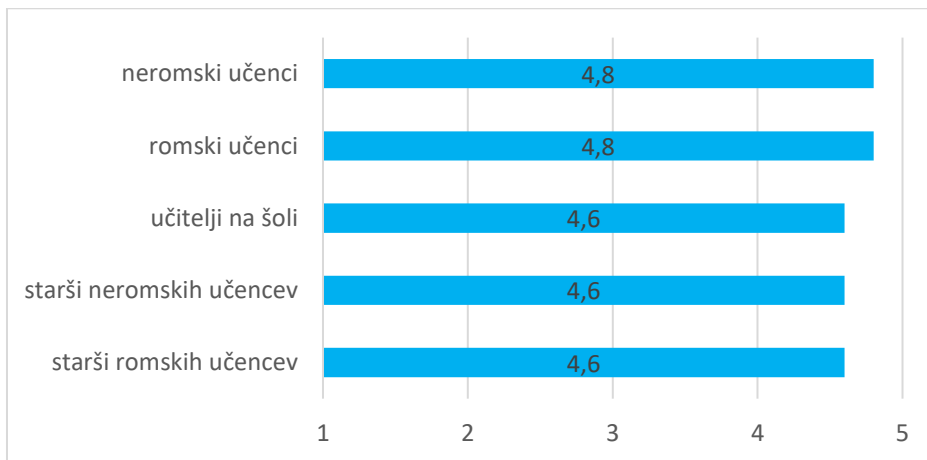
Graf 4.35: Kako romski pomočniki v vrtcih ocenjujejo svoj odnos s/z ... (N = 10)
(1– zelo slab; 2 – slab; 3 – niti dober niti slab; 4 – dober; 5 – zelo dober)

4.16 Sprejetost romskih pomočnikov med učenci, učitelji in starši

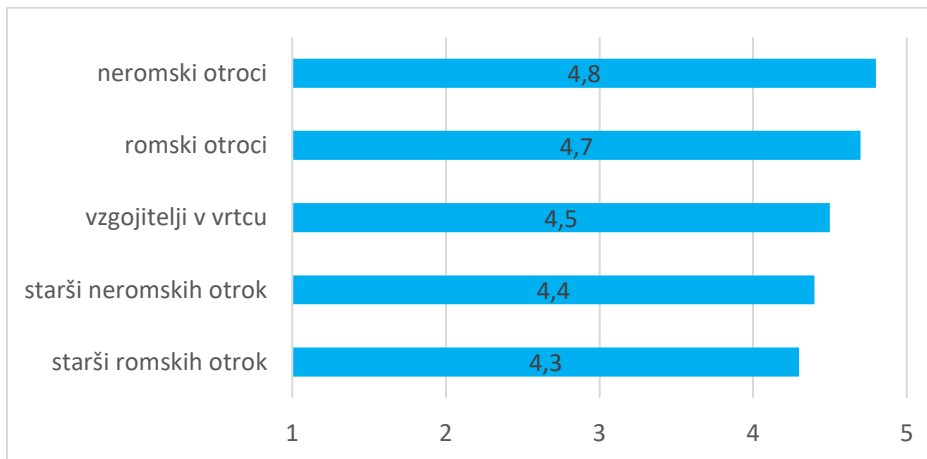
Pri vprašanju o njihovih ocenah glede tega, kako dobro so sprejeti med učenci, učitelji in starši, so romski pomočniki odgovarjali zelo pozitivno. Večinoma se počutijo dobro oziroma zelo dobro sprejeti med vsemi omenjenimi skupinami, še zlasti pa med učenci, tako romskimi kot neromskimi.

Graf 4.36: Ocene romskih pomočnikov, zaposlenih v osnovnih šolah, glede tega, kako jih kot romske pomočnike v osnovni šoli po njihovem mnenju sprejemajo ... (N = 29)
 (1 – sploh ne sprejemajo; 2 – ne sprejemajo; 3 – niti sprejemajo niti ne sprejemajo; 4 – dobro sprejemajo; 5 – zelo dobro sprejemajo)

Tudi v vrtcih se romske pomočnice večinoma počutijo dobro sprejete, čeprav so njihove povprečne ocene sprejetosti s strani posameznih skupin nekoliko nižje kot so ocene sprejetosti romskih pomočnikov v osnovni šoli.

Graf 4.37: Ocene romskih pomočnikov, zaposlenih v vrtcih, glede tega, kako jih kot romske pomočnike v vrtcu po njihovem mnenju sprejemajo ... (N = 10)
 (1 – sploh ne sprejemajo; 2 – ne sprejemajo; 3 – niti sprejemajo niti ne sprejemajo; 4 – dobro sprejemajo; 5 – zelo dobro sprejemajo)

4.17 Slabosti oziroma pomanjkljivosti delovnega mesta romski pomočnik

Med pomanjkljivostmi svojega delovnega mesta so romski pomočniki na osnovnih šolah največkrat izpostavili **slabo plačo** oziroma nizek plačni razred in **nemožnost napredovanja ter previsok normativ** glede števila romskih učencev na enega romskega pomočnika. Izpostavili so tudi **neustrezno sistemizacijo** – delovno mesto romskih pomočnikov je formalno opredeljeno kot *spremljevalec gibalno oviranih otrok*. Moti jih tudi **nenatančna opredelitev delovnih nalog**, zaradi česar prihaja do zelo različne obremenitve romskih pomočnikov na različnih šolah.

Odgovori romskih pomočnikov, zaposlenih na osnovnih šolah, na vprašanje: »Bi želeli izpostaviti kakšne slabosti oziroma pomanjkljivosti delovnega mesta romski pomočnik?«

Moje delovno mesto ni v katalogu delovnih mest, zato imam pogodbo kot spremljevalec za kar me tudi uporabijo. Želela bi si, da moje delovno mesto dobi jasne delovne naloge in tudi ustrezno plačilo. Ker je za zaposlitev potrebna zgolj 5. stopnja izobrazbe, Romi nimamo motivacije za nadaljnjo izobraževanje, ker nam ne koristi. Lahko bi uredili, da se z višanjem izobrazbe viša tudi plačilo. Prav tako je previsok normativ na enega romskega pomočnika. Sama sem zaposlena v prilagojenem programu in normativ od 16 do 32 je preširok za kakovostno delo. Mislim, da bi zgornja meja morala biti 25 učencev in za vse naslednje učence v ustreznem deležu.

Veliko je odvisno od organizacije dela in samega vodstva, ter sprejetosti pri strokovnih delavcih.

Slabost tega delovnega mesta je to da sem zaposlena za polovični delovni čas in da je ministrstvo določilo preveliko število otrok na enega RP (do 30 romskih učencev polovični delovni čas, nad 30 pa polni delovni čas). Menim da bi za polni delovni čas zadostovalo 15 romskih učencev na enega romskega pomočnika.

Mislim, da ne

Manj poudarka na učnih in več poudarka na psihofizičnem stanju (romskih) otrok.

Dokončni naziv romski pomočnik ne pa spremljevalec gibalno oviranih otrok.

Za nekatere učitelje je naša prisotnost v razredu moteča. Romski starši so izrazili zahtevo, da je njihov otrok čim več v razredu, ne da nas razredniki pošiljajo ven, v kabinet na individualno delo.

Delovno mesto "romski pomočnik" bi morali uvrstiti pod pedagoški kader, saj opravljamo iste ali podobne delovne naloge. Prav tako bi se merila za delež delovnega mesta glede število romskih učencev moralo zmanjšati oziroma zaposliti več pomočnik. V normativu je zapisano, da 31 romskih učencev pripada 1 pomočnik. Niso pa določili zgornje meje. Na nekaterih šolah je zelo veliko romskih učencev in ni enako ali 1 romska pomočnica dela s 35 otroki ali s 50 ali celo 70-im otrok. Delovno mesto ne nudi nobene motivacije, saj tisti pomočniki, ki imajo pedagoško šolo končano in so diplomirani ne morajo napredovati v nazive in plača je zelo slaba.

Da je omejeno na število romskih učencev delovni čas, za katerega si zaposlen. Za vsakega učenca si vzamem veliko časa in truda, veliko več bi lahko če bi bila zaposlena za polni delovni čas.

Želim si več smernic in izobraževanj na to temo.

Predvsem ne točno določene delovne naloge z pogodbo in to, da lahko tudi če imaš samo srednjo izobrazbo lahko delaš z učenci

Delovno mesto romskega pomočnika zahteva izjemno potrpežljivega delavca, ki poleg romske kulture in jezika pozna, razume in sprejme pripadnike romske skupnosti z vsem njihovimi oblikami drugačnosti. Iz teh razlogov je delo romskega pomočnika brez dvoma premalo ovrednoteno.

Pomanjkljivost delovnega mesta je v plačnem razredu. Sama vem, da v svoje delo vložim veliko truda in da mi je mar za učence Rome. Z njimi zelo veliko delam in sem v tem letu namenila veliko časa temu, da otroci dokaj redno hodijo v šolo, se trudijo, imajo občutek sprejetosti, zelo veliko delam na njihovi samozavesti, jih vključujem v javno izpostavljanje na nastopih, kamor se prej niso želeli vključevati, ker jim je bilo nerodno. Delo je lepo, če rad delaš z otroki.

<i>Je pa tudi stresno, saj gre za manjšino, s katero ni najlažje delati. Delovno mesto mora biti boljše ovrednoteno, kar se tiče plačnih razredov.</i>
<i>To delo je glede na odgovornost in obseg dela zelo zelo slabo finančno plačano (ne dosežem niti minimalne plače), ne dobivam nobenih dodatkov oz. nagrad za delo z romskimi učenci, ki obiskujejo prilagojen program OŠ in posebni program. Delam z učenci, ki pridejo iz rednih osnovnih šol z velikimi vedenjskimi težavami in učnimi težavami oz. z učenci, ki so še bolj problematični od drugih romskih učencev. To je sramota.</i>
<i>Ne.</i>
<i>To delo ni prav sistemizirano (na pogodbi delaš kot spremljevalec gibalno oviranih otrok), - ni točno določeno kaj točno je tvoje delo (delo se od šole do šole razlikuje, to kar ti določi ravnatelj) - zelo slabo plačano. (V delo z romskimi otroki vložiš veliko truda in energije in znanja, plačan pa si zelo slabo. 20. plačilni razred.)</i>
<i>Jih ni.</i>
<i>Ni točno določeno delo, slaba plača.</i>
<i>Izpostavila bi plačilni razred in plačo. Sem mnenja, da bi izhodiščni plačilni razred moral biti višji in upoštevati, da delam kot romska pomočnica že od leta 2007, in da imam izobrazbo diplomirana vzgojiteljica predšolskih otrok ter da se moje delo uvrsti v višji plačilni razred in se upošteva in nekako nagradi dolgoletno delo z romskimi otroci, ki so tudi v posebni skupini</i>
<i>Slabo plačilo, glede na delo, ki ga opravljamo. Ne možnost napredovanja in pridobitev pogodbe za nedoločen čas. Preveč otrok na enega romskega pomočnika.</i>
<i>Lasten kabinet oziroma pisarno.</i>

Romske pomočnice v vrtcih so med slabostmi svojega delovnega mesta izpostavile premalo usposabljanja, prenizko plačo, časovno omejenost pogodbe o delu in premajhen delež zaposlitve (zaposlitev za polovični delovni čas).

Odgovori romskih pomočnic, zaposlenih v vrtcih, na vprašanje: »Bi želeli izpostaviti kakšne slabosti oziroma pomanjkljivosti delovnega mesta romski pomočnik?«

<i>Delovno mesto romskega pomočnika je premalo finančno cenjeno. Premalo izobraževanja za tovrstno zahtevno delo.</i>
<i>Zelo nizka plača.</i>
<i>Omejenost pogodbe o delu na eno leto.</i>
<i>Za kakovost opravljanja svojega dela bi potrebovala večji delež zaposlitve /dodatno osebo.</i>
<i>/</i>
<i>Mogoče bi ob začetku dela potrebovali kakšno usposabljanje, izmenjavo izkušenj med romskimi pomočniki.</i>
<i>Ne.</i>
<i>Na naši šoli poteka glede tega vse odlično.</i>

4.18 Predlogi romskih pomočnikov za izboljšanje delovnega mesta romski pomočnik

Med predlogi za izboljšanje delovnega mesta romski pomočnik so romski pomočniki na osnovnih šolah navedli predvsem ukrepe za odpravo zgoraj omenjenih slabosti oziroma pomanjkljivosti – želijo si **višje plače oz. prilagajanje višine plače doseženi izobrazbi in delovnim izkušnjam, zaposlitev za nedoločen čas**, tisti, ki so zaposleni za polovični delovni čas, si želijo **zaposlitve za polni delovni čas**. Izrazili so tudi želje po **možnostih napredovanja** in želje po **bolj konkretno opredeljenih delovnih nalogah**. Kar nekaj romskih pomočnikov je izrazilo tudi željo po **dodatnih izobraževanjih in usposabljanjih**.

Odgovori romskih pomočnikov, zaposlenih na osnovnih šolah, na vprašanje: »Lahko navedete kakšen predlog za izboljšanje delovnega mesta romski pomočnik?«

<i>Kot sem že povedala, je edina težava nizka plača, kar pa ni moja domena.</i>
<i>Tako je v redu.</i>
<i>V sodelovanju z romskimi starši in otroci bi pripravili delavnico za sošolce v razredu, predstavili bi jim kako pesem, ples v romskem jeziku.</i>
<i>Dodatno usposabljanje za učenje romskega jezika.</i>
<i>Točno določeno kaj dela romski pomočnik, menim da je individualna pomoč učencem Romom zelo koristna, mogoče bi vsakemu moglo pripadati več te pomoči. Da bi se gledala izobrazba za romskega pomočnika vsaj VI. stopnja in pedagoška smer. Boljše plačilo.</i>
<i>Delo 6 ur kot učitelj zaradi napora.</i>
<i>Več izobraževanj.</i>
<i>Za izboljšanje delovnega mesta romski pomočnik predlagam zvišanje števila romskih pomočnikov ter usposabljanja za strokovnejši pristop romskih pomočnikov do romskih učencev in njihovih staršev.</i>
<i>Bolj določeno delo, boljša plača.</i>
<i>Definitivno je izboljšanje polni delovni čas in s tem večji (celodnevni) učinek na romske učence in posledično na celotno skupnost (šolo). Organizirano učenje romskega jezika. (tečaj)</i>
<i>Zaposlitev za nedoločen čas. Več možnosti za napredovanja, usposabljanja. Boljša plača.</i>
<i>Ne.</i>
<i>Nimam.</i>
<i>Zaenkrat ne.</i>
<i>Ja, predlagam, da delovno mesto "romski pomočnik" se ne opredeljuje kot delovno mesto spremljevalec gibalnega učenca ali dijaka. Romski učenci niso gibalno ovirani. Prav tako nad 60 romskih otrok bi morali zaposliti 2 pomočnika. Delovno mesto bi moralo biti uvrščen v višji plačilni razred (nikakor pod minimalno plačo), prav tako bi se morala upoštevati izobrazba pomočnic. Pomočniki z diplomo bi morali imeti pravice napredovanja tudi v nazive in dobiti takšno plačo, kot si jo zaslužijo. Delovno mesto bi lahko zajemalo od V. do VII. stopnje izobrazbe.</i>
<i>Natančen opis del in dobra komunikacija.</i>
<i>Izobraževanja, seminarji.</i>
<i>Plača in plačilni razred višji. Upoštevati izobrazbo in leta izkušenj.</i>
<i>Ne, sem že razložila v prejšnjih odgovorih.</i>

Zaradi velike odgovornosti in specifične dela, naj bo delovno mesto pošteno plačano. S tem bi pridobili tudi kvaliteten kader, ki bo dlje časa vztrajal na delovnem mestu, kar bi lahko na dolgi rok prineslo pozitivne posledice.

Da bi bilo točno določeno kaj naj bi delal, se mi zdi, da je preveč splošno napisano. Različna izobraževanja.

Romske pomočnice v vrtcih so med predlogi za izboljšanje delovnega mesta romski pomočnik izpostavile dodatna usposabljanja, izmenjave dobrih praks med romskimi pomočniki, potrebo po dodatnih romskih pomočnikih, pogodbe za nedoločen čas in več stika s starši.

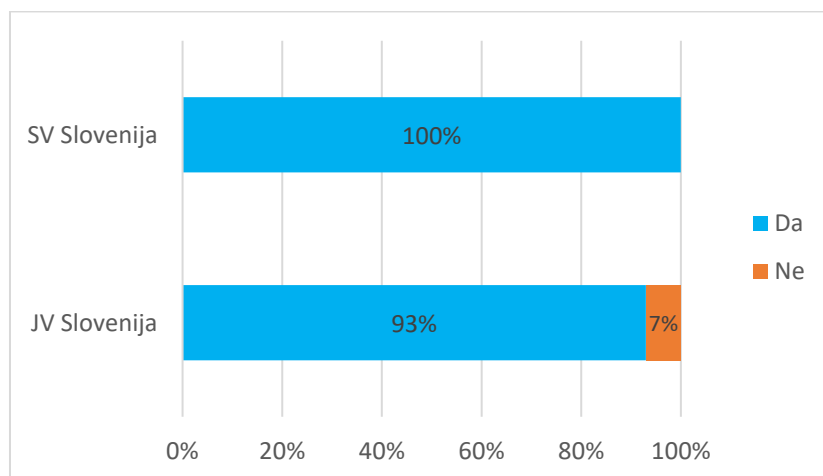
Odgovori romskih pomočnic, zaposlenih v vrtcih, na vprašanje: »Lahko navedete kakšen predlog za izboljšanje delovnega mesta romski pomočnik?«

<i>Več stika z starši.</i>
<i>Včasih ne utegneš poskrbet oz. nuditi pomoč vsem romskim otrokom, zato bi kdaj potrebovali še kakšnega romskega pomočnika.</i>
<i>Pogodba za nedoločen čas.</i>
<i>Ne.</i>
<i>Želja po možnosti, da pridobivam dodatna znanja (izobraževanja, tečaji, delavnice...).</i>
<i>Izmenjava dobre prakse med romskimi pomočniki.</i>
<i>Potrebovali bi še kakšno dodatno izobraževanje ali deljenje primera dobrih praks med kolegi romskimi pomočniki.</i>

4.19 Želja po opravljanju dela romskega pomočnika tudi v prihodnje

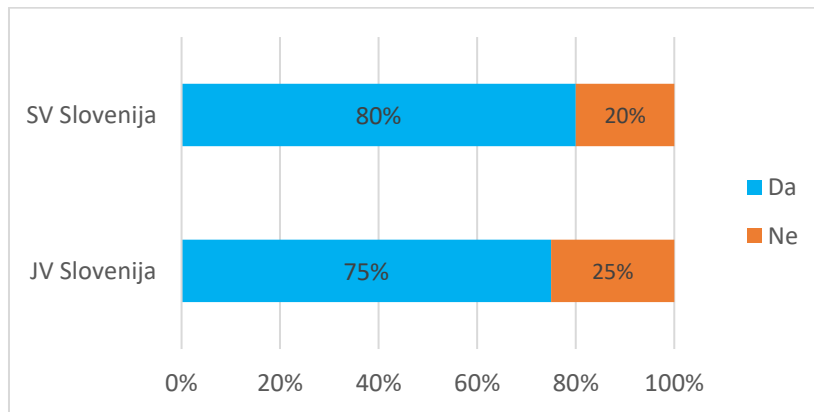
Kljub precejšnjim pomanjkljivostim, ki jih romski pomočniki zaznavajo v zvezi s svojim delovnim mestom, pa praktično vsi (z izjemo ene romske pomočnice), ki so zaposleni na osnovnih šolah, želijo na tem delovnem mestu ostati tudi v prihodnje.

Graf 4.38: Odgovori romskih pomočnikov, zaposlenih na osnovnih šolah, na vprašanje: »Bi radi ostali na tem delovnem mestu tudi v prihodnje (po zaključku tega šolskega leta)?« (N = 29)

Med romskimi pomočnicami v vrtcih sta dve od desetih odgovorili, da ne želita ostati na tem delovnem mestu. Ena je kot razlog navedla, da si želi postati vzgojiteljica v oddelku in imeti svoj matični oddelk otrok, druga pa je zapisala, da ji delo v romskem vrtcu ni všeč, saj se vedno s strahom pelje skozi romsko naselje.

Graf 4.39: Odgovori romskih pomočnic, zaposlenih v vrtcih, na vprašanje: »Bi radi ostali na tem delovnem mestu tudi v prihodnje (po zaključku tega šolskega leta)?« (N = 10)

4.20 Zaključek

Romski pomočniki so od šolskega leta 2021/22 dalje zaposleni v vrtcih in osnovnih šolah, v katerih je število romskih otrok tolikšno, da dosegajo normativ za delno ali polno zaposlitev romskega pomočnika. Čeprav so pogoji, ki jih mora izpolnjevati oseba, da se lahko zaposli na delovnem mestu romski pomočnik, za vse enaki, pa med osebami, ki so bile v šolskem letu 2022/23 zaposlene kot romski pomočniki, obstajajo precejšnje razlike tako glede izobrazbe kot delovnih izkušenj, znanja romskega jezika, poznavanja romske kulture in nenazadnje etnične pripadnosti (romska/neromska), ki v tem primeru tudi igra določeno vlogo. Zaradi vsega naštetega (med drugim) prihaja v praksi do različnih izkušenj in različnih stopenj zadovoljstva romskih pomočnikov z njihovim delom oziroma zaposlitvijo v posameznih vrtcih in osnovnih šolah.

Večina romskih pomočnikov na osnovnih šolah (na JV več kot na SV) je na šoli, kjer so bili zaposleni v šolskem letu 2022/23, delala že pred sistemizacijo delovnega mesta romski pomočnik, in sicer v okviru projekta Skupaj za znanje. V vrtcih je situacija nekoliko drugačna – tam nobena od romskih pomočnic pred letom 2021/22 še ni delala v vrtcu.

Do pomembnega razlikovanja med romskimi pomočniki prihaja pri obsegu zaposlitve. V SV Sloveniji je slaba tretjina romskih pomočnikov, ki delajo na osnovnih šolah, zaposlenih za polovični delovni čas, v JV Sloveniji pa je takih ena petina. Ostali so zaposleni za polni delovni čas. Trije od osmih romskih pomočnikov, ki so na določeni šoli zaposleni za polovični delovni čas, so hkrati zaposleni še na eni osnovni šoli ali v vrtcu. Med romskimi pomočnicami, ki delajo v vrtcih, jih je približno polovica v posameznem vrtcu zaposlena za polovični delovni čas, polovica pa za polni delovni čas. Pri tem obstajajo določene razlike med regijama. V SV Sloveniji je več romskih pomočnic zaposlenih za polovični delovni čas, pri čemer je ena od romskih pomočnic za polovični delovni čas zaposlena v enem, drugo polovico pa še v drugem vrtcu. V JV Sloveniji nobena romska pomočnica ni zaposlena v dveh vrtcih.

Največji delež, tj. dobra tretjina romskih pomočnikov, ki so zaposleni na osnovnih šolah, dnevno v povprečju dela s 7 do 12 romskimi učenci, dobra petina jih dela z manj, tj. do 6 romskimi učenci, prav tako dobra petina pa z več kot 12 romskimi učenci. Štirje romski pomočniki delajo z več kot 30 romskimi učenci. Vsi štirje so zaposleni na osnovnih šolah v JV Sloveniji. Na splošno (v povprečju) v šolah v JV Sloveniji romski pomočniki delajo s precej večjim številom romskih učencev kot romski pomočniki v SV Sloveniji. Podobno razmerje zasledimo tudi pri romskih pomočnicah v vrtcih – v povprečju romske pomočnice v vrtcih na JV Slovenije delajo z večjim številom romskih otrok kot romske pomočnice v vrtcih na SV Slovenije. Sicer pa romske pomočnice v vrtcih v povprečju delajo z manjšim številom romskih otrok kot romski pomočniki v osnovnih šolah. V slabi polovici vrtcev, vključenih v raziskavo, romske pomočnice dnevno v povprečju delajo največ s šestimi romskimi otroki, v dobri četrtini vrtcev s 7–12 romskimi otroki in v preostali četrtini vrtcev s 13–18 romskimi otroki.

Čeprav romski pomočniki, zaposleni na osnovnih šolah na JV Slovenije, delajo z večjim številom romskih učencev kot romski pomočniki, zaposleni na osnovnih šolah na SV Slovenije, je delež tistih, ki menijo, da bi zaradi velikega števila romskih učencev in/ali zaradi lastne preobremenjenosti na njihovi šoli potrebovali še dodatnega romskega pomočnika, v obeh regijah izenačen (63 % v SV Sloveniji in 64 % v JV Sloveniji). V vrtcih je situacija nekoliko drugačna. Romske pomočnice, zaposlene v vrtcih v JV Sloveniji, bolj občutijo potrebo po dodatnih romskih pomočnikih kot romske pomočnice, zaposlene v vrtcih v SV Sloveniji. Glede na razlike v številu romskih otrok, s katerimi delajo romske pomočnice v vrtcih na SV in JV Slovenije, takšen podatek ni presenetljiv.

V skladu s pravili mora imeti romski pomočnik srednjo ali srednjo strokovno izobrazbo ali nacionalno poklicno kvalifikacijo romski pomočnik. Iz rezultatov ankete je razvidno, da ima v praksi več kot tretjina romskih pomočnikov, zaposlenih na šolah in v vrtcih, višjo stopnjo izobrazbe od predpisane – 5 jih ima višješolsko izobrazbo, 7 visokošolsko strokovno, dva visokošolsko univerzitetno in eden znanstveni magisterij. Približno polovica romskih pomočnikov na osnovnih šolah in tretjina v vrtcih pa ima tudi nacionalno poklicno kvalifikacijo romski pomočnik.

Precejšnje razlike med romskimi pomočniki obstajajo tudi glede znanja romskega jezika. Znanje romskega jezika sicer ni pogoj za zaposlitev na delovnem mestu romski pomočnik, je pa prav gotovo pomembno za lažje opravljanje predvidenih delovnih nalog. Zato podatek, da le dobra tretjina romskih pomočnikov tekoče govori romski jezik, skoraj polovica pa zgolj razume nekaj romskih besed, kaže na potrebo po dodatnem izobraževanju romskih pomočnikov na tem področju. To potrebo so zaznali tudi sami romski pomočniki in izrazili željo po učenju romskega jezika. Med romskimi pomočniki na JV Slovenije je sicer delež tistih, ki obvladajo romski jezik, večji kot med romskimi pomočniki na SV Slovenije. Posledično je razumljivo, da tako v vrtcih kot na osnovnih šolah romski pomočniki v SV Sloveniji pri svojem delu v večjem deležu uporabljajo samo slovenski jezik kot romski pomočniki v JV Sloveniji. Slednji sicer prav tako uporabljajo pretežno slovenski jezik, vseeno pa poleg tega tudi romskega.

Delovno mesto romskega pomočnika je bilo med drugim zamišljeno kot vezni člen med romskim naseljem oziroma romskimi družinami in šolo, kar bi predvidoma pomenilo, da bi moral romski pomočnik del svojega delovnega časa delati tudi izven šole, v romskem naselju. Glede na to, da po podatkih ankete večina, tj. je približno dve tretjini romskih pomočnikov svoje delo opravlja izključno v šoli, ostala tretjina pa večinoma v šoli, se kaže, da v praksi zgoraj omenjena vloga romskega pomočnika ni zares zaživela. Delež romskih pomočnikov, ki svoje delo opravljajo izključno v šoli, je večji v JV Sloveniji kot v SV Sloveniji. Pri tem je

večina (tj. dve tretjini) romskih pomočnikov sicer menila, da je smiselno, da romski pomočnik del svojega delovnega časa namenja tudi delu z romskimi starši, krepitvi zaupanja med šolo in romskimi družinami, aktivnostim z romskimi otroki na prostem, npr. v romskem naselju ali mestni četrti, kjer živijo romski učenci. V SV Sloveniji je delež romskih pomočnikov, ki se strinjajo z izvajanjem omenjenih aktivnosti izven šole, večji kot v JV Sloveniji.

Zadolžitve, ki jih imajo romski pomočniki, se med šolami oziroma vrtci včasih kar precej razlikujejo. Zlasti so opazne razlike med zadolžitvami romskih pomočnikov, ki so zaposleni na osnovnih šolah. V vrtcih so te razlike manjše. Predvidevamo, da se na osnovnih šolah naloge, ki jih opravljajo romski pomočniki, razlikujejo zato, ker so razmere in potrebe na različnih šolah in v različnih romskih skupnostih različne, pa tudi zato, ker so nekateri romski pomočniki bolj izobraženi in usposobljeni za izvajanje zahtevnejših nalog, drugi pa manj. Izobrazba romskih pomočnikov je namreč zelo različna – od končane poklicne šole do univerzitetne diplome ali celo magisterija. Tudi izkušnje romskih pomočnikov s pedagoškim delom so zelo različne, saj nekateri že več let delajo na šoli, med tem ko so se drugi zaposlili šele v šolskem letu 2022/23. K določenim razlikam pa prispeva tudi obseg zaposlitve romskega pomočnika, saj tisti, ki so na šoli zaposleni le za polovični delovni čas, ne morejo opravljati toliko nalog kot tisti, ki so zaposleni za polni delovni čas.

Pri nudenju učne pomoči romskim učencem obstajajo med romskimi pomočniki tudi razlike glede tega, na kakšen način in kje ta pomoč poteka. Približno 2/5 romskih pomočnikov dela z romskimi učenci večinoma izven razreda, v ločenem prostoru, prav tako 2/5 jih dela večinoma v razredu, skupaj z učiteljem, ostali pa delajo včasih v razredu, včasih v ločenem prostoru. Razlike med osnovnimi šolami in med vrtci se kažejo tudi glede tega, kdo določa delovne naloge romskih pomočnikov. V osnovnih šolah so to v večini primerov ravnatelj, ponekod pa tudi svetovalni delavci, socialni delavci, pedagogi, učitelji in včasih tudi kar romski pomočniki sami. V vrtcih prav tako ponekod delovne naloge romskih pomočnikov določajo ravnatelj oziroma vodje vrtcev ali njihovi pomočniki, ponekod socialni ali svetovalni delavci, pa tudi posamezni vzgojitelji.

Tudi glede nadzora in ocenjevanja dela romskih pomočnikov med šolami in med vrtci prihaja do razlik. Ponekod izvajajo nadzor in ocenjevanje ravnatelj, ponekod pomočniki ravnateljev, lahko tudi strokovni/svetovalni delavci ali pa širši tim vodstvenih in strokovnih/svetovalnih delavcev. Nekateri romski pomočniki svojim nadrejenim poročajo dnevno, nekateri tedensko, nekateri mesečno, nekateri zgolj občasno ali pa nikoli. Nekateri poročajo o svojem delu pisno, drugi zgolj ustno.

Med pomanjkljivostmi svojega delovnega mesta so romski pomočniki na osnovnih šolah največkrat izpostavili slabo plačo oziroma nizek plačni razred in nemožnost napredovanja ter previsok normativ glede števila romskih učencev na enega romskega pomočnika. Izpostavili so tudi neustrezno sistemizacijo (delovno mesto romskih pomočnikov je formalno opredeljeno kot *spremljevalec gibalno oviranih otrok*). Moti jih tudi nenatančna opredelitev delovnih nalog, zaradi česar prihaja do zelo različne obremenitve romskih pomočnikov na različnih šolah. Romske pomočnice v vrtcih so med slabostmi svojega delovnega mesta izpostavile premalo usposabljanja, prenizko plačo, časovno omejenost pogodbe o delu in premajhen delež zaposlitve (zaposlitev za polovični delovni čas).

Kljub precejšnjim pomanjkljivostim, ki jih romski pomočniki zaznavajo v zvezi s svojim delovnim mestom, pa jih večina (93 %) želi na tem delovnem mestu ostati tudi v prihodnje. So pa podali nekaj predlogov za izboljšanje tega delovnega mesta. Tisti, zaposleni na osnovnih

šolah, so med predlogi navedli predvsem ukrepe za odpravo zgoraj omenjenih slabosti oziroma pomanjkljivosti – želijo si višje plače oz. prilagajanje višine plače doseženi izobrazbi in delovnim izkušnjam, zaposlitev za nedoločen čas, tisti, ki so zaposleni za polovični delovni čas, si želijo zaposlitve za polni delovni čas. Izrazili so tudi želje po možnostih napredovanja in želje po bolj konkretno opredeljenih delovnih nalogah. Kar nekaj romskih pomočnikov je izrazilo tudi željo po dodatnih izobraževanjih in usposabljanjih. Romske pomočnice, zaposlene v vrtcih, pa so med predlogi za izboljšanje delovnega mesta romski pomočnik izpostavile dodatna usposabljanja, izmenjave dobrih praks med romskimi pomočniki, potrebo po dodatnih romskih pomočnikih, pogodbe za nedoločen čas in več stika s starši.

5. Povzetek glavnih predlogov za spremembe v zvezi z delom in zaposlitvijo romskih pomočnikov

Kljub temu, da ravnatelji šol in vrtcev načeloma izražajo zadovoljstvo, da je prišlo do sistemizacije delovnega mesta romski pomočnik in s tem do možnosti zaposlitve romskih pomočnikov na šolah in v vrtcih, pa jih več kot polovica ni povsem zadovoljna z obstoječo normativno ureditvijo. Do problemov in nezadovoljstva prihaja na različnih področjih, pri čemer se kažejo ne le potrebe po spremembah, ki bi veljale za vse enako, temveč tudi potrebe po upoštevanju specifičnega položaja posameznih šol in vrtcev.

Kot najpomembnejši problem, zaznan na šolah in v vrtcih, se kažejo merila za dodelitev deleža zaposlitve romskega pomočnika na šoli ali v vrtcu glede na število vpisanih romskih otrok oziroma učencev. Statistike, študije in odgovori ravnateljev večine šol in vrtcev iz jugovzhodne (JV) Slovenije jasno kažejo, da so potrebe po romskih pomočnikih v tem delu države večje od okvirov, predvidenih s trenutno normativno ureditvijo. Glavne vzroke za takšno stanje je iskati v povprečno slabši uspešnosti romskih učencev v JV Sloveniji (s tem mislimo na Dolenjsko, Kočevsko, Belo krajino; predvidevamo, da podobno velja tudi za Posavje, a se ravnatelji iz tamkajšnjih šol niso odzvali na raziskavo) in v večjem številu romskih otrok/učencev na posamezni šoli ali v vrtcu oziroma v večjem številu otrok/učencev na posameznega romskega pomočnika v tem delu države.

Glede na izražene potrebe bi bilo treba razmisliti o možnostih za to, da bi ministrstvo odobrilo zaposlitve dodatnih romskih pomočnikov vsaj še šolam z nadpovprečno velikim številom romskih učencev (npr. 50 ali več), ki jih je največ na JV delu države. Šole, ki imajo potrebe po večjem številu romskih pomočnikov, bi poleg že zaposlenega potrebovale še od 0,5 do 2 romska pomočnika, odvisno od števila romskih učencev na posamezni šoli in drugih specifik. Podoben položaj je v vrtcih. Tudi tam bi glede na obstoječe stanje potrebovali povečanje deleža zaposlitve iz polovičnega v polni delovni čas pri dveh romskih pomočnikih in vsaj še 5–6 dodatnih romskih pomočnikov.

Na mnogih šolah z nižjim številom romskih učencev je zaposlitev pomočnikov odvisna od nihanj vsakoletnega števila vpisanih romskih učencev. Ta nestabilnost ni dobra ne za same pomočnike, ne za romske učence, ki jih lahko iz enega v drugo šolsko leto doleti manjše število ur pomoči ali celo odsotnost romskega pomočnika zaradi manjšega števila vpisanih romskih učencev. Tovrstno težavo in tudi težave drugih šol, kjer so ravnatelji izrazili potrebe po večjem številu romskih pomočnikov, bi lahko uredili z znižanjem numeričnih meril za dodelitev romskega pomočnika.

Glede na predloge za izboljšavo normativne ureditve naj bi se tako že za 8–15 vpisanih romskih učencev na posamezni osnovni šoli lahko zaposlilo romskega pomočnika v deležu 0,5, šole z nad 15 romskimi učenci pa naj bi imele zaposlenega romskega pomočnika za polni delovni čas. Za šole z nad 31 romskimi učenci naj bi se progresivno povečeval delež zaposlitve romskih pomočnikov: na vsakih dodatnih 15 romskih učencev naj bi se delež romskega pomočnika povečal za 0,5 delovnega mesta. Osnovne šole s prilagojenim programom imajo zaradi svojih specifik že sedaj nižje normative. Predstavniki teh šol pa so predlagali, da bi bile tiste s 26 oziroma 30 romskimi učenci ali več upravičene do 2 romskih pomočnikov. Pri vrtcih so potrebe še večje in bi glede na predloge nekaterih ravnateljev potrebovali polno zaposlitev romskega pomočnika že v primeru, da je v vrtec vpisanih 5 ali 6 romskih otrok.

Predstavniki nekaterih šol in vrtcev so omenjali še, da bi bilo pri zaposlovanju romskih pomočnikov bolj treba upoštevati tudi specifikke šol in vrtcev z manjšim številom vpisanih romskih otrok ter tistih, ki imajo več enot z romskimi otroki na različnih lokacijah, kjer ena oseba ne more biti hkrati prisotna povsod.

Pri drugih predlogih v zvezi zaposlitvijo romskih pomočnikov je največ ravnateljev poudarilo pomembnost omogočanja ohranjanja dolgoročne zaposlitve romskega pomočnika, ki ne bi smela biti odvisna od letnega nihanja števila romskih učencev na posamezni šoli. Poleg tega so predstavniki nekaterih šol in vrtcev podali predloge o zvišanju izhodiščne plače in vzpostavitvi možnosti napredovanja romskih pomočnikov, kar bi pripomoglo k večji privlačnosti in ohranjanju zaposlenosti posameznikov na tem delovnem mestu.

Na osnovi predlogov ravnateljev za sistemsko nadgradnjo delovnega mesta romski pomočnik bi bilo treba tudi natančneje opredeliti delovne naloge romskih pomočnikov in spremeniti sistemizacijo njihovega delovnega mesta, da ne bodo več zaposleni kot spremljevalci gibalno oviranih učencev in dijakov. Poleg tega bi morali za romske pomočnike predvideti tudi dodatno strokovno izobraževanje pred in med zaposlitvijo ali celo razmisliti o spremembi pogojev za zaposlitev osebe na tem delovnem mestu – v smislu, da bi se zahtevala izobrazba pedagoške smeri in morda tudi višja stopnja izobrazbe. Pri tem bi morali vseeno upoštevati specifikke vsake posamezne šole ali vrtca in v primeru, da v določenem okolju ne bi bilo primerne kandidata za to delovno mesto, dopuščati tudi izjeme. Morda bi bilo smiselno sistemizirati več različnih delovnih mest romskih pomočnikov z različnimi stopnjami zahtevane izobrazbe, s čimer bi po eni strani omogočili prilagajanje specifičnim razmeram v posameznih okoljih, po drugi strani pa bi na ta način lahko ustrezno naslovili in odpravili vzroke za obstoječe nezadovoljstvo zaradi enake plače vseh oseb na delovnem mestu romski pomočnik ne glede na velike razlike v njihovi izobrazbi.

6. Viri

- Baza podatkov Ministrstva za vzgojo in izobraževanje o deležu zaposlenih romskih pomočnikov v šolah (šolski leti 2021/22 in 2022/23).
- Baza podatkov Ministrstva za vzgojo in izobraževanje o oddelkih romskih otrok v vrtcih (šolsko leto 2022/23).
- Baza podatkov Ministrstva za vzgojo in izobraževanje o številu romskih učencev v šolah (šolski leti 2021/22 in 2022/23).
- Bešter, R. & Pirc, J., 2020. Impact of Remote Learning During the Covid-19 Lockdown on Roma Pupils in Slovenia. *Razprave in gradivo: revija za narodnostna vprašanja* 85, 139–164.

- Bešter, R. & Pirc, J., 2021a. Romski učenci in izobraževanje na daljavo v času epidemije covid-19. V: Munda Hirnök, Katalin (ur.), Novak-Lukanovič, Sonja (ur.). *Svet je postal drugačen: vpliv covid-19 na etnične manjšine in obmejni prostor v Sloveniji in sosednjih državah*. Inštitut za narodnostna vprašanja, Ljubljana, 241–281.
- Bešter, R. & Pirc, J., 2021b. *Uspešnost romskih učencev v osnovnih šolah v Sloveniji*. Inštitut za narodnostna vprašanja, Ljubljana.
- Bešter, R. & Pirc, J., 2022. *Uspešnost romskih učencev v osnovnih šolah v Sloveniji v obdobju 2016/17–2021/22*. Inštitut za narodnostna vprašanja, Ljubljana.
- *Nacionalni program ukrepov Vlade Republike Slovenije za Rome za obdobje 2021–2030* (2021).
- OŠ Veržej. O šoli, <https://www.os-verzej.si/sola/> (dostop 5. 10. 2023).
- Pirc, J. & Bešter, R., 2020. *Zaključno poročilo v okviru projekta Vključenost Romov v srednješolsko in visokošolsko izobraževanje ter izobraževanje odraslih: dejavniki spodbud in ovir, s katerimi se soočajo pripadniki romske skupnosti v izobraževalnem sistemu v Sloveniji po končani osnovni šoli*. Inštitut za narodnostna vprašanja, Ljubljana.
- Pravila strokovnega centra – enota dom, 2021. Osnovna šola Veržej, <https://www.os-verzej.si/sola/> (dostop 5. 10. 2023).
- *Pravilnik o normativih in standardih za izvajanje programa osnovne šole*. Uradni list RS, št. 57/07, 65/08, 99/10, 51/14, 64/15, 47/17, 54/19, 180/20, 54/21, 161/22 in 74/23.
- *Pravilnik o normativih in standardih za izvajanje programa osnovne šole v dvojezičnih osnovnih šolah in osnovnih šolah z italijanskim učnim jezikom*. Uradni list RS, št. 75/05, 85/06, 68/07, 73/08, 18/11, 51/14, 79/14 – popr., 64/15, 47/17, 54/21, 111/21, 161/22 in 74/23.
- *Pravilnik o normativih in standardih za izvajanje vzgojno-izobraževalnih programov za otroke s posebnimi potrebami*. Uradni list RS, št. 74/23.
- *Pravilnik o normativih za opravljanje dejavnosti predšolske vzgoje*. Uradni list RS, št. 27/14, 47/17, 43/18, 54/21 in 82/23.
- *Strategija vzgoje in izobraževanja Romov v Republiki Sloveniji 2021–2030* (2021).